

ЖОРЖ СІМЕНОН

БРАТИ РІКО

РОМАН

*Переклад
з французької*

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО
ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ
КИЇВ-1962

Роман «Брати Ріко» побудований на гострому, динамічному сюжеті. Його автор, що довгий час жив у Америці, топко і глибоко розуміє американський спосіб життя, невід'ємною рисою якого є гангстеризм — злочинність, організована в національному масштабі. На прикладі трагічної долі сім'ї Ріко автор показує всемогутність гангстерської монополії, її найтісніші зв'язки з поліцією і американським «правосуддям». Глибока людяність, правдивість і чесність Сіменона допомогли йому написати не лише цікавий, захоплюючий пригодницький роман, але водночас і соціально значущий твір, що викриває потворний американський спосіб життя.

*Переклад з французької
А. КИСІЛЯ*

Перекладено за виданням:
Georges Simenon. Les Frères Rico. Presses de la Cité.
Paris. 1954.

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Цього ранку, як і завжди, дрозди розбудили його на світанні. Але тепер їхнє висвистування його вже не дратувало. А попервах, особливо коли він ще не звик до тутешнього клімату і задуха не давала йому заснути аж до другої чи третьої години ночі, воно його дуже нервувало.

Птахи починали в ту мить, коли сходило сонце. А тут, у Флоріді, сонце сходить дуже швидко. Світанків не буває. Небо раптом рожевіє, повітря свіжішає й починає дзвеніти від дроздиного гамору. Він не знав, де гнізда цих птахів. Він не знав навіть, чи справді то були дрозди. Просто він сам їх так називав. Ось уже десять років збирається він довідатись, що це за птахи, але завжди забуває це зробити. Лойс, маленька негритьянка, якось їх називала, але він нізащо не міг би пригадати, як саме. Вони були більші за північних дроздів, до того ж, із трьома-чотирма яскравими пір'їнками. Спочатку на моріжок, просто під вікна, прилітало двоє; вони й починали концерт.

Тепер Едді прокидався не одразу, а поволі усвідомлював, що вже ранок, і відчував від цього якусь приємність. Інші дрозди теж не барились і зліталися бозназвідки, певне, з сусідніх садків. І бозна-чому вони обрали саме його садок для своїх ранкових зустрічей.

Із співом дроздів зовнішній світ починав проникати в його свідомість, до сновидінь домішувалося щось

реальне. Море було спокійне. Чути було його подих, легкий плескіт маленької хвильки, яка утворювалась зовсім близько від берега і, докотившись до пляжу, пішла і розсипалась кришталевиими бризками, залишаючи на піску безліч черепашок.

Напередодні Філ викликав його по телефону. Його завжди охоплював якийсь несвідомий неспокій, коли Філ подавав ознаки свого існування. Він дзвонив з Майямі. Спочатку заговорив про якусь людину, не називаючи її імені. Він рідко називав імена по телефону.

— Едді?

— Так.

— Це Філ.

Жодного зайвого слова. Такий був порядок. Навіть у телефонній кабіні якого-небудь бару, коли доводилося дзвонити звідти, треба було обмірковувати кожне слово.

— У тебе все гаразд?

— Все,— відповів Едді.

Чому Філ робить паузи навіть між найнезначнішими уривками фраз? Коли з ним розмовляєш і бачиш його обличчя, це справляє враження, що він ставиться до тебе з недовір'ям і побоюється, що від нього щось приховують.

— Як дружина?

— Спасибі, здорова.

— Неприємностей ніяких?

— Ніяких.

Хіба він не знає, що в секторі Ріко ніколи не буває ніяких неприємностей?

— Посилаю до тебе одного хлопця. Завтра вранці.

Це було вже не вперше.

— Йому не слід виходити на люди... Гляди, щоб він не пішов кудись провітритись...

— Зрозуміло.

— Можливо, Сід приїде до мене завтра.

— Он як!

— Може статися, що він схоче з тобою побачитись.

Сама по собі ця розмова не була ні тривожною, ані такою вже й незвичайною. Проте Ріко ніколи не міг звикнути до того, як діє і розмовляє Бостон Філ.

Міцний сон більше не приходив, і він поринув у легку дрімоту, увесь час чуючи свист дроздів і плескіт хвиль. На моріжок упав з пальми кокосовий горіх. Зразу ж після цього у суміжній кімнаті, двері якої завжди залишали прочищеними, заворушилась Бейб, найменша з його дочок.

Її справжнє ім'я було Ліліан, але сестри одразу ж дали їй прізвисько Бейб. Йому це не подобалося. У своєму домі він не терпів прізвиськ. Але що поробиш з діворою! Кінець кінцем усі почали називати малу так само, як і дівчатка.

Бейб почала крутитися в ліжечку й щось наспівувати, немов присипляючи саму себе. Він знав, що дружина, ліжко якої стояло поруч, зовсім близько від нього, теж прокинулася. Так було щоранку. Хоча Бейб минуло вже три роки, вона ще не говорила. Дівчисько ледве вимовляло кілька найпростіших слів, що їх важко було зрозуміти. З усіх трьох його дочок вона була найвродливіша — гарненька, мов лялька.

— Треба сподіватися, що з часом усе буде гаразд, — заспокоював лікар.

Чи вірив він у це сам? Ріко недовіряв лікарям. Майже так само, як і Філові.

Бейб щось лепетала. За кілька хвилин, якщо її не зсадять з ліжка, вона розплачеться.

Ріко майже ніколи не доводилось будити дружину. Не розплющуючи очей, він прислухався, як вона

позіхає, скидає ковдру, опускає босі ноги на килимок і якусь мить сидить на краю ліжка, протираючи очі й потягуючись, а потім простягає руку за халатом. У такі хвилини від неї завжди віяло її запахом,— запахом, який він дуже любив. Врешті, він був щасливим чоловіком.

Вона тихенько навшипицьках прямувала до кімнати Бейб і обережно зачиняла за собою двері. Вона догадувалася, що він не спить, але це вже стало в неї звичкою. Потім він звичайно засинав знову і не чув, коли трохи згодом вставали інші діти, Крістіна та Амелія, бо їхня кімната була трохи далі.

Дрозди уже замовкли. Сприятливий момент, щоб трохи подумати про Бостона Філа, який дзвонив йому з Майямі, а потім, мов у подушку, поринути в смачний ранковий сон.

Внизу Лойс уже встигла, напевне, приготувати дітям сніданок. Старшенькі, дванадцяти і дев'яти років, посварились у своїй ванній. Вони снідали на кухні, а потім виходили на вулицю й чекали на жовтий шкільний автобус, котрий, як правило, приходив о сьомій п'ятдесят. Іноді Едді чув, як він гальмує, а іноді ні.

О восьмій Аліса тихенько відчинила двері, і він вдихнув аромат кави, яку вона принесла.

— Вже восьма, Едді.

Він зробив кілька ковтків у ліжку. Вона поставила чашку на нічний столик і підняла на вікнах штори. Під шторами були ще венеціанські жалюзі. Тонка напівпрозора пластмаса, з якої вони були зроблені, пропускала лише розсіяне світло, тому з кімнати не було видно, що діється надворі.

— Виспався?

— Еге ж.

Вона ще не прийняла ранкову ванну. Волосся було

в неї чорні, густе, шкіра дуже біла. Блакитний пеньюар, що був на ній сьогодні, дуже їй личив.

Поки він умивався в ванній, вопа зачісувалася. Йому подобалося спостерігати за всіма, навіть найнезначнішими її рухами — звичними рухами, які повторювалися щоранку. Вони жили в гарному будинку — новенькому, сліпучо-білому, в сучасному стилі, в найкращому районі Санта-Клари, між лагуною і морем, за два кроки від «Каунтрі клубу» та пляжу. Ріко вважав, що дуже вдало назвав свою віллу: «Sea Breeze» («Морський бриз»). І хоч садок був невеличкий, бо в цьому районі земельні ділянки страшенно дорогі, навколо будинку все-таки росло з десяток кокосових дерев, а на моріжку височіла королівська пальма в ореолі блискучого сріблястого листя.

— Ти поїдеш до Майямі?

Він приймав ванну. Ванна кімната була справді чудова: облицьовані блідо-зеленими кахлями стіни, такого ж відтінку ванна та раковини, хромовані крани. Особливо подобався йому душ, влаштований у кабіні зі скляними дверцятами, опракованими металом; щось подібне можна побачити хіба що в найфешенебельнішому готелі.

— Ще не знаю.

Вчора під час обіду він сказав Алісі:

— Філ у Майямі. Може, мені доведеться до нього поїхати.

Це було зовсім недалеко, щось двісті з чимось миль. Але їхати автомашиною туди неприємно: шосе проходить по безлюдній місцевості, перетинає болота, де спека просто задушлива. Найчастіше Ріко літав туди літаком.

А взагалі він ще не знав, чи поїде до Майямі, і сказав це просто так. Зараз він голився. Жінка за його

спиною готувала собі ванну. Вона була повненька. Не товста, а саме повненька — якраз настільки, що фігура не дозволяла їй купувати готових суконь. Шкіра в неї була надзвичайно ніжна. Голячись, він не без задоволення спостерігав у дзеркало за її рухами.

Він був не такий, як інші. Завжди знав, чого хоче. Ще зовсім молодим він із знанням справи вибрав собі жінку, тоді як стільки людей підходять до цього з такою легковажністю.

У нього теж була біла й ніжна шкіра, як і в Аліси, і таке саме дуже темне волосся. Дехто з його шкільних приятелів, ще в Брукліні, називав його Блекі*. Правда, він не дозволив їм довго жартувати.

- Здається, буде жарко.
- Схоже на те.
- Приїдеш поснідати?
- Не знаю.

Розглядаючи себе в дзеркалі, він раптом нахмурився і розпачливо зойкнув. На щоці в нього виступила краплина крові. Він голився безпечною бритвою і майже ніколи не ранив шкіри. Бувало, — правда, дуже рідко, — що він злегка розрізав родимку на лівій щоці, і це щоразу псувало йому настрої. Поранити звичайну шкіру — то зовсім інша річ. Родимка, що була як макове зернятко, коли йому було двадцять років, з часом виросла й тепер стала завбільшки з горошину. Вона почорніла, обросла волоссям. Майже завжди Едді вдавалося поголитися, не зачепивши її.

А сьогодні він трохи шкрябнув її. Довелося шукати в аптеці пластр. Тепер кілька днів родимка буде кровоточити, як тільки він її зачепить. Йому здавалося, що з родимки сочиться не така кров, як з інших порізів.

* Чорнявий, чорний (англ.).

Якось він запитав про це свого лікаря. Взагалі Едді не любив лікарів, недовіряв їм, підозрював, що вони брешуть, намагався спіймати їх на суперечності, але ходив до них досить часто, бо дбав про своє здоров'я.

— Якби родимка була не така глибока, я зняв би її одним рухом скальпеля. А після такої, як ця, залишиться шрам.

Десь він читав, що такі родимки іноді вражає рак. Від самої лише згадки про це йому ставало моторошно.

— Ви впевнені, що немає ніякої небезпеки?

— Впевнений.

— А не може бути, що це рак?

— Та ні, що ви!

Це заспокоїло його лише наполовину. А тут іще лікар додав:

— Щоб остаточно заспокоїти вас, я можу зрізати шматочок тканини і надіслати на аналіз.

На це він не наважився. Він був помисливий. Дивно: в дитинстві він зовсім не боявся, коли його били. Страх у нього викликали лише бритви і все гостре.

А зараз цей безглуздий випадок збентежив його, і то не тому, що поріз болів: він сприйняв усе це як погану прикмету. Але це не перешкодило йому закінчити свій ранковий туалет, не забувши жодної дрібниці. Едді був дуже акуратний. Йому було приємно відчувати себе причепуреним, чистим, гарно зачесаним, охайним. Він носив шовкові сорочки, що так приємно лоскотуть шкіру, і свіжовипрасувані костюми. Двічі на тиждень ходив робити манікюр і масаж обличчя.

Едді почув, як біля сусідньої вілли зупинилась автомашина. За мить вона підкотила до воріт «Морського бризу». Він знав, що це листоноша; не було потреби піднімати жалюзі, щоб уявити собі людину, яка простягає руку до хвіртки, відкриває поштову скриньку, кладе

туди кореспонденцію і знов закриває, після чого машина рушає далі.

День починався, як завжди. Едді своєчасно закінчив туалет. Аліса вже випрасувала собі сукню. Він перший спустився вниз, вийшов з вілли, пройшов під деревами і попрямував до поштової скриньки, щоб узяти кореспонденцію. Старий сусід, полковник у смугастій піжамі, теж підійшов до хвіртки, і вони, як завжди, злегка вклонились один одному, дарма що ніколи не розмовляли.

У скриньці були газети, різні господарські рахунки, лист у знайомому конверті, надписаному знайомою рукою. Коли Едді сів за стіл, Аліса, подаючи прибор, байдуже запитала:

— Від матері?

— Так.

Він снідав і читав. Мати завжди писала йому олівцем, на папері, який продавали в поштових наборах. Набір складався з шести аркушів паперу і шести конвертів різних кольорів — блідо-рожевих, зеленкуватих, — і коли мати списувала один аркуш, то брала вже не новий, а лише клаптик аркуша іншого кольору.

Любий Джозефе...

Це було його справжнє ім'я. Його нарекли Джозефом, коли хрестили. Але років з десяти-одинадцяти усі почали називати його Едді — так він хотів. Тільки мати його нового імені не визнавала, і це його дратувало. Він кілька раз говорив їй про це, та ніщо не допомагало.

Вже дуже довго я не маю від тебе ніяких вістей. Сподіваюся, що цей лист ти одержиш у доброму здоров'ї і що твоя жінка та діти теж здорові.

Матері Аліса не подобалась. Мати була з нею майже не знайома, бачила її двічі чи тричі, але чомусь не злюбила. Вона була досить дивна жінка. Читати її листи було нелегко, бо вона, хоч і народилася в Брукліні, мішала англійську мову з італійською, до того ж, її орфографія була особливою, властивою тільки їй одній.

У нас все по-старому, ти ж знаєш наше життя. Старий Ланца, той, що жив на розі нашої вулиці, минулого тижня помер у лікарні. На похорон прийшло багато людей, бо це був добрий чоловік і жив він у нашому кварталі років вісімдесят з гаком. Його невістка приїхала з Орегона, де живе з чоловіком, але він не зміг приїхати, бо йому лише місяць тому відрізали ногу. Він хороший чоловік, показний із себе, йому тільки п'ятдесят п'ять років. Він покалічився садовою лопатою, і майже зразу почалась гангрена.

Відводячи від листа очі, Ріко бачив моріжок, кокосові пальми і між двома білими мурами — досить великий клапоть осяяного сонцем моря. Він чітко уявляв собі вулицю Брукліна, на якій мешкала мати, її крамничку «Цукерки та води», поруч з якою містилась овочева крамниця, де він народився і яку вона продала після смерті свого чоловіка. Недалеко проходила надземна залізниця. З крамнички, як звідси море, було видно освітлені вікна вагонів надземки; туди долинав гуркіт поїздів, що мчали високо-високо.

Маленька Джозефіна вийшла заміж. Ти її, напевно, пам'ятаєш. Я взяла її до себе ще немовлям, коли вмерла її мати.

Едді неясно пам'ятав, але не одне, а кількох малят, яким його мати дала притулок.

В її листах завжди було кілька сторінок, де йшлося про різних сусідів, про людей, яких він майже або й зовсім уже забув. Особливо докладно розвідала вона про померлих і хворих, інколи писала про нещасні випадки, а також про сусідських хлопчаків, яких арештувала поліція.

Бідному малому не пощастило... — писала вона в таких випадках.

І лише в самому кінці йшлося про важливіші речі, заради яких, власне, і писався лист.

Джіно був у мене минулої п'ятниці. Він виглядав дуже стомленим.

Джіно — один з двох братів Едді. Едді був найстарший, йому минуло тридцять вісім років. Джіно ж було зараз тридцять шість. Обидва вони були несхожі один на одного. Едді був огрядний, повний, ще не гладкий, але з округлими формами. Джіно, навпаки, — худорлявий, з більш різкими рисами обличчя, ніж у його братів. У дитинстві він здавався хирлявим і ще й досі виглядав не дуже здоровим.

Він прийшов попрощатися зі мною, бо того ж вечора йому треба було їхати до Каліфорнії. Схоже на те, що він там пробуде якийсь час. Мені це аж ніяк не подобається. Це не віщує нічого доброго, коли когось такого, як він, послають на Захід. Я спробувала витягнути з нього хоч кілька слів, але ти ж знаєш свого брата.

Джіно й досі парубкував, ніколи не цікавився жінками. За все своє життя він ні з ким не розмовляв одверто.

Я спитала його, чи не від суду він тікає. Бо тут, знаєш, різні чутки ходять. Спочатку гадали, що це буде так само, як вже бувало не раз —

Допитають кількох свідків, і на цьому все закінчиться. Усі були певні, що і з цією справою якось «обійдеться».

Але щось сталося, бо прокурор і поліція наче води в рота набрали. Подейкують, що хтось дав показання.

Чомусь завжди саме Джіно доводиться їхати звідси. Один з великих босів несподівано виїхав з Нью-Йорка, і в газетах щось писали з цього приводу. Ти, напевне, читав.

Едді нічого не читав. Він подумав, чи не йдеться тут про Сіда К'юбіка, про якого Філ говорив йому по телефону.

Він відчував, що мати стривожена. Неспокійно було зараз у Брукліні. Отже, марно в нього з'явилося погане передчуття, коли йому вчора подзвонив Філ.

Найгірше, коли не знаєш докладно, в чому річ. Залишається тільки догадуватися, робити висновки з численних фактів, які самі по собі нічого не говорять, але, зібрані до купи, інколи набувають певного значення.

Чому Джіно відрядили до Каліфорнії, де, по суті, йому не було чого робити?

А до нього теж відряджають когось, хто повинен приїхати сьогодні вранці і кого йому наказали нікуди не пускати.

Він читав звіти про засідання бруклінського слідчого суду присяжних. Про людське око суд розслідував справу Карміне, якого було вбито перед готелем «Ель-Карро», просто на авеню Фултон, метрів за триста від бруклінської ратуші.

Відтоді як Карміне дістав п'ять куль у груди, минуло вже півроку. Поліція не знайшла жодного певного сліду. Якби все йшло, як звичайно, цю справу вже давно здали б у архів.

Едді не знав, чи був замішаний у цій історії його брат Джіно. Згідно з правилами, він не повинен був брати участі в замаху: до участі в подібних небезпечних справах не залучаються ті, що живуть поблизу.

Чи не було все це якось зв'язано з телефонним дзвінком від Філа? Бостон Філ ніколи не завдавав собі зайвого клопоту. Все, що він робив, мало своєї сенс, і саме це Едді найбільше тривожило. Зрештою, коли когось кудись послали, це майже напевне означало, що десь щось не гаразд.

Боси мають людей такого гатунку у великих трестах, хоча б у «Стандард ойл», або в банках з численними філіями,— типів, що з'являються в якомусь певному місці саме тоді, коли великі боси запідозрюють, що сталася серйозна неприємність.

Це було в душі Філа. Саме таким він намагався бути. Він грав роль довіреної людини начальства і оточував свою особу таємницею.

Є ще одна річ, про яку я хотіла тобі написати в попередньому листі, але не зробила цього, бо то були лише чутки. Тоді я думала, що Тоні, може, написав тобі або скоро напише, адже він тебе завжди поважав.

Тоні — це наймолодший з Ріко. Йому минуло тільки тридцять три роки, і він жив у матері довше, ніж інші брати. Зрозуміло, він був її улюбленцем. Брюнет, як і Едді, на якого він трохи схожий, але вродливіший, лагідніший. Вже більше року Едді не мав від нього ніякої звістки.

Мені відомо, — вела далі мати, — що минулого літа, після його поїздки до Атлантик-Сіті, з ним було щось не гаразд. Він часто кудись їздив, не кажучи мені куди, і я зрозуміла, що тут замішана жінка. Отже, відтоді минуло майже три

місяці, і за цей час його ніхто не бачив. Багато людей приходили до мене і розпитували про нього, і то не просто з цікавості. Навіть Філ, який прийшов до мене буцімто спитати, як мої справи, говорив зі мною лише про Тоні.

А три дні тому одна дівчина, на ім'я Карен, ти її не знаєш,— вона живе в нашому кварталі і колись протягом кількох тижнів ходила з твоїм братом,— несподівано сказала мені:

— А ви знаєте, матінко Джуліє, що Тоні одружився?

Я розсміялась. Але, здається, це правда. У Атлантик-Сіті він зустрів одну дівчину. Вона не тутешня, навіть не з Нью-Йорка; здається, сім'я її живе десь у Пенсільванії.

Я й сама не знаю чому, але все це мене непокоїть. Ти ж його знаєш. Чого-чого, а дівчат йому не бракувало, і здавалося, що він одружитья останнім з усіх хлопців.

І чому він нікому нічого не сказав? Чому стільком людям раптом закортіло знати його адресу?

Ти мусиш мене зрозуміти, коли я кажу, що серце моє щось передчуває. Щось сталося, і мені треба знати, що саме. Якщо ти, бува, випадково про щось довідаєшся, напиши мені зразу ж, щоб я хоч трохи заспокоїлася. Щось мені вся ця історія не подобається.

Бабуся тобі кланяється. Вона ще бадьора, хоч і не встає вже з крісла. Дуже стомлююся, коли щовечора переносу її в ліжко. Вона все більше важчає. Ти не можеш собі уявити, скільки вона їсть! Пообідає, а за годину вже скаржитися, що зголоділа або, як вона каже, «хоче

з'їсти шматочок». Доктор радить не давати того, що вона просить, але мені важко було б їй відмовити.

Едді згадав, що бабуся завжди була товста і майже завжди — принаймні скільки він пам'ятав — цілими днями нерухомо лежала в кріслі.

Оце і все, що я хотіла тобі сьогодні написати. Ця історія не виходить у мене з голови. Ти, мабуть, знаєш більше, ніж я, отож сповісти мене, що нового, особливо що чути про Тоні.

Може, меншенька почала вже говорити? В нашому кварталі є один хлопчик, її ровесник, який теж, так само, як і вона...

Закінчувався лист на клаптику паперу іншого кольору. В куточку стояло звичне:

Цілую.

Едді не дав листа дружині. Він ніколи не давав їй читати своєї кореспонденції, навіть листів від матері, а їй ніколи й на думку не спало б просити його про це.

— Все гаразд?

— Джіно в Каліфорнії.

— Надовго?

— Мати не знає.

Едді вважав за краще нічого не казати їй про Тоні. Він рідко розмовляв з нею про свої справи. Раніш Аліса теж жила в Брукліні, але в іншому районі. Вона була саме така дружина, яка йому найбільше підходила, з іншою він не почував би себе так певно. Батьки у неї, як і в нього, були італійці, проте її батько займав досить визначну посаду в одній експортній компанії. Коли Едді познайомився з нею, вона працювала в крамниці па Манхеттені.

Перед тим як виходити, він зайшов поцілувати

Бейб, що гралася посеред кухні, під наглядом Лойс. Він поцілував і Алісу з таким же заклопотаним виглядом.

— Не забудь подзвонити мені, якщо поїдеш до Майямі.

Надворі було вже жарко, сонячно. Тут завжди сонячно, за винятком двох-трьох місяців сезону дощів, завжди цвітуть квіти на клумбах і на кущах, а вздовж доріг зеленіють пальми.

Він попрямував до гаража, щоб узяти машину. Всі, хто приїздив сюди, в Сієста-Біч, в один голос твердили, що це рай земний. Будинки тут здебільшого нові, а вілли, розташовані між морем і лагуною, потонають у зелені.

Машина промчала по дерев'яному мосту через лагуну і, звернувши на проспект, виїхала в місто.

Вона йшла безшумно, виблискуючи лаком і хромом. Це була одна з найкращих моделей.

Залите щедрим сонцем місто сяяло чистотою. Все тут було чудове. Інколи людині здавалося, що вона опинилась у якомусь нереальному світі, що зійшов з туристичної реклами.

Зліва, в гавані, повільно пропливали яхти. А на Мен-стріт, у торговій ділянці, виднілися знайомі реклами ресторанів, що вночі спалахували неоновими вогнями: «Джипсі» «Ріальто», «Коконат гроув», «Літл котедж».

Зараз вони не працюють. А якщо навіть двері котрогось із них і відчинені, то це свідчить лише про те, що там пораяються прибиральниці.

Едді звернув ліворуч, на шосе, що вело до Сент-Петербурга, і на околиці міста побачив довгу дерев'яну будівлю, на фронтоні якої красувався напис:

West Coast Fruit Emporium, Inc *

* Об'єднана торгівля фруктами на Західному березі.

Вздовж фасаду будівлі тягся довжелезний прилавок, на якому, здавалось, лежали всі плоди землі — тмяно-золотисті ананаси, грейпфрути, жовто-воскові апельсини, манго, банани, укладені пірамідами поруч з овочами, які весь час обприскувалися водою, через що виглядали неправдоподібно свіжими. Проте не лише ці фрукти призначалися для продажу: в крамниці можна було побачити безліч бакалійних товарів, а на стелажах — від підлоги до стелі — найрізноманітніші консерви.

— Як справи, хазяїне?

Під навісом, як завжди, було приготоване місце для хазяйської машини. Щоранку хазяїна виходив зустрічати старий Анджело в білій сорочці і білому фартусі.

— Добре, Анджело.

Едді майже ніколи не посміхався, і Анджело звик до цього так само, як і Аліса. Проте це зовсім не означало, що він лиха людина або завжди остерігається якоїсь пастки. Просто він був спокійної, поміркованої вдачі і по-своєму сприймав людей і речі. Давно, коли він ще жив у Брукліні і йому було не більше двадцяти років, приятелі прозвали його Бухгалтером, маючи на увазі його розважливість.

— До вас хтось приїхав.

— Знаю. Де він?

— Я провів його до вашого кабінету. Бо я не знав...

Двоє хлопців-продавців, скинувши піджаки, розклали на дротяних стелажах свіжі фрукти. В глибині приміщення, за скляною перегородкою, стукотіла на друкарській машинці міс Ван-Несс: було видно її світле волосся і чіткий профіль.

Едді зазирнув до неї.

— Не дзвонили?

— Ні, пане Ріко.

Він знав, що звать її Бейла, але на ім'я ніколи не

називав. Він не допускав ніякої фамільярності, особливо з нею.

— Хтось чекає на вас у кабінеті.

— Знаю.

Едді зайшов до кабінету, намагаючись не дивитись одразу на незнайомця, що сидів у кріслі проти вікна і димив сигаретою. Він не підвівся. Едді скинув піджак і панаму, повісив їх на вішалку. Потім сів, акуратно розправив складки на штанях і теж запалив сигарету.

— Мені сказали, що тут...

Ріко нарешті зупинив погляд на гостеві — високому мускулястому парубчаківі років двадцяти чотирьох — двадцяти п'яти, з рудуватим кучерявим волоссям.

— Хто сказав?

— А ви хіба не знаєте?

Едді не повторив запитання і обмежився тим, що пильно глянув на рудого. Той, знякочивши від цього погляду, підвівся і пробурмотів:

— Бостон Філ.

— Коли ти його бачив?

— У суботу. Тобто три дні тому.

— Що він тобі сказав?

— Щоб я знайшов вас. Дав адресу.

— А потім?

— Щоб я нікуди не виїздив із Санта-Клари.

— І все?

— Щоб не виїздив ні в якому разі.

Едді не зводив з нього погляду, і молодик додав:

— І щоб я був тихий та смиренний.

— Сідай. Як тебе звуть?

— Джо. Там, на роботі, мене звуть Курлі Джо.

— Зараз тобі дадуть спецівку. Працюватимеш за прилавком.

Рудий зітхнув:

— Ну й робота.

— Тобі не подобається?

— Я цього не сказав.

— Ночуватимеш у Анджело.

— Це той старий?

— Так. Щоб не виходив нікуди без його дозволу.

Хто тебе шукає?

Джо нахмурився і став схожий на впертого хлоп-
чака:

— Мені сказали, щоб я тримав язика за зубами.

— І мені не скажеш?

— Нікому.

— Тобі звеліли не говорити нічого саме мені?

— Філ сказав: нікому.

— Ти знаєш мого брата?

— Котрого? Буга?

Це було прізвисько Джіно.

— Де він, ти знаєш?

— Він кудись поїхав трохи раніше за мене.

— Ви працювали разом?

Джо нічого не відповів, але й не заперечував.

— Ти знаєш і мого другого брата?

— Тоні? Чув про нього.

«Чому, кажучи це, Джо опустив очі?» — подумав

Ріко.

— Ти ніколи з ним не зустрічався?

— Ні. Мабуть, ні.

— А що саме ти про нього чув?

— Не пригадую.

— Давно це було?

— Не знаю.

Краще було не наполягати.

— В тебе є гроші?

— Трохи є.

— Коли витратити усі, скажеш мені. Тут вони тобі будуть майже не потрібні.

— А дівчата тут є?

— Буде видно.

Едді підвівся і попрямував до дверей.

— Анджело дасть тобі спецівку і введе в курс справи.

— Зараз?

— Так.

Ріко цей парубок не сподобався. Особливо не сподобались його лаконічні відповіді. Крім того, в нього були метушливі очі.

— Доручаю його тобі, Анджело. Він спатиме в тебе. Не пускай його нікуди, поки Філ не дасть нових вказівок.

Він обережно помацав родимку, на якій запеклася краплина крові, і зайшов у контору.

— Як пошта?

— Нічого цікавого.

— З Майямі не дзвонив ніхто?

— А хіба мають подзвонити?

— Не знаю.

Пролунав дзвінок, але то дзвонив один з поставщиків апельсинів та лимонів. Едді повернувся до свого кабінету. Не лишалось нічого іншого, як чекати. Вчора він не додумався спитати Бостона Філа, в якому з готелів Майямі той зупинився. Філ ніколи не зупинявся в одному й тому самому готелі. Може, зрештою, це й добре, що він не спитав. Філ не любить надто цікавих.

Міс Ван-Несс принесла листи, і він підписав їх. Йому не подобався запах її парфумів. Він розумівся на парфумах, навіть сам нишком вживав їх. Правду

кажучи, йому не подобалось те, як пахло його власне тіло, і, щоб позбутись цього запаху, він патирався спеціальними пастами.

— Якщо мене питатимуть з Майямі...

— Ви кудись їдете?

— Поїду до Макгі, у клуб «Фламінго».

— Сказати, щоб подзвонили туди?

— Я там буду хвилини за десять.

Філ не попередив його, що дзвонитиме, і лише сказав, що, можливо, сьогодні вранці Сід К'юбік приїде до Майямі. Треба було розуміти, що Сід, мабуть, побажає зустрітись з Едді.

Чому Едді був такий певний, що сьогодні дзвонитимуть?

Після прохолоди крамниці розпечена сонцем вулиця здалася йому велетенською піччю. У супроводі Анджело із складу вийшов рудий. Він здавався соліднішим і кремезнішим у широкій білій спецівці продавця.

— Я їду до Макгі,— сказав Ріко.

Сівши у машину, він подав її трохи назад, розвернувся і виїхав на автостраду. На перехресті мигнув червоним світлом світлофор. За мить світло було вже зелене, і Едді хотів рушити далі, коли раптом помітив чоловіка, який, стоячи на бровці тротуару, махнув йому рукою.

Едді спочатку подумав, що той просить підвезти його, але, уважніше глянувши ще раз, нахмурився і загальмував.

Він упізнав свого брата Джіно, який зараз повинен був бути у Каліфорнії.

— Сідай! — кинув Едді й озирнувся, щоб переконалися, що за ним не стежать.

РОЗДІЛ ДРУГИЙ

Дивлячись збоку, можна було подумати, що Едді просто підібрав якогось незнайомого перехожого. Він не подивився на брата, коли той сідав у машину, не сказав йому жодного слова. А Джіно, затиснувши між тонкими губами незапалену сигарету, прослизнув у машину ще до того, як на світлофорі змінилося світло.

Едді не оглядався. Промайнули газолінові колонки, прокатний автопарк, мотель* із лимонно-жовтими бенгало, розташованими навколо плавального басейну.

Брати не бачилися вже два роки. Останній раз вони зустрілися в Нью-Йорку. Джіно лише раз був у Санта-Кларі, років п'ять чи шість тому. Тоді в Едді ще не було вілли «Морський бриз» і меншої з його дочок.

Час від часу вони обганяли вантажні машини. Вони вже від'їхали від міста на добру милю, коли Едді, нарешті, крізь зуби запитав, ні на мить не відриваючи погляду від шосе:

— Вони знають, що ти тут?

— Ні.

— Вважають, що ти в Лос-Анжелосі?

— У Сан-Дієго.

Джіно важко було назвати гарним: худий, з землистим обличчям, довгим, трохи перекривленим носом. У нього були сухі, кістляві руки, мов у мумії, з надзвичайно довгими нервовими пальцями, якими він завжди щось м'яв: хлібну чи паперову кульку або маленький гумовий м'ячик.

— Ти приїхав поїздом?

Джіно не питав Едді, куди той його везе. Далі, яко-

* Готель літнього типу, що складається з окремих будиночків, біля яких авто туристи ставлять свої машини. (Прим. авт.)

мога далі від міста. Едді звернув ліворуч, на майже безлюдну дорогу, вздовж якої тягся сосновий ліс.

— Ні. І не літаком. Я приїхав автобусом.

Едді нахмурився. Він усе зрозумів. Так було легше уникнути зайвих зустрічей. Його брат добрався сюди цими величезними блакитно-срібними автобусами з намальованими на бортах хортами. Такі автобуси мчать по всіх автострадах Сполучених Штатів, замінивши старозавітні диліжанси; вони зупиняються в кожному місті на станціях, що з'явилися там, де колись були стоянки диліжансів; там завжди повно людей, серед яких переважають негри — особливо на Півдні. Там багато чоловіків, нав'ючених чемоданами й пакунками, матерів з дітьми, пасажирів, що їдуть дуже далеко, і таких, що виходитимуть за півгодини. На зупинках вони похапцем жують шойно куплені бутерброди, запиваючи їх кавою, що обпікає губи; дорогою сплять, хвилюються, а базіки в'януть до незнайомих із своїми розмовами.

— Я попередив їх, що поїду автобусом.

Знову мовчанка — дві чи три милі мовчанки. Група в'язнів, не менш як тридцять чоловік, майже всі молоді, без сорочок і в брилях, копали канави обабіч дороги, а двоє охоронців з карабінами в руках наглядали за ними.

Брати не дивилися в їхній бік.

— Аліса здорова?

— Так.

— Діти?

— Теж. Ліліан ще не говорить.

Всі знали, що брати Ріко завжди жили дружно. І не тільки тому, що в їхніх жилах текла одна кров. Вони змалку були разом: учився в одній школі, підлітками товаришували з одними й тими самими хлоп-

цямн, в бійках брали участь теж разом. Але Едді піколи не розумів Джіно, завжди почував себе з ним якось незручно. І взагалі останнім часом багато чого в манерах та поведінці брата його шокувало. Джіно, наприклад, і досі одягався крикливо, як ті блатні хлопці, котрих вони наслідували ще підлітками. Він досі зберіг їхні звички, манеру поводитись — усе, навіть оте, як він зараз приклеює до губи сигарету і первово мне кульку в довгих блідих пальцях.

— Ти одержав листа від мами?

— Сьогодні вранці.

— Я так і знав, що вона тобі напише.

Попереду знов заблищала вода. То була лагуна, ширша, ніж у Сіеста-Біч. Довгий дерев'яний міст вів до острова. На мості сиділи рибалки. Під колесами зарипіли дошки. Проїхавши міст, Едді проминув селище і звернув на ґрунтову дорогу. Обабіч тяглися хаші, болота, де-не-де росли пальми і сосни, потім почалися дюни. З моменту зустрічі братів минуло півгодини, а вони ще майже нічого не сказали один одному. Аж ось Едді звернув на стежку між дюнами і загальмував біля самого берега, на сліпучо-жовтому піску; море було неспокійне, і на пляжі ходили тільки мартини та пелікани.

Не виходячи з машини, Едді приглушив мотор і запалив сигарету. Смуга черепашок, викинутих хвилею на берег, позначала лінію, якої досягало море під час припливів. Хвиля, дуже висока і надто прозора, щоб можна було уважно її роздивитися, здіймалася через рівні інтервали і розсипалася кришталевим каскадом.

— Як Тоні? — запитав нарешті Едді, повертаючись до брата.

— А що тобі пише мама?

— Що він одружився. Це правда?

— Еге ж.

— Ти знаєш, де він?

— Точно не знаю. Його шукають. Вже розшукали батьків його дружини.

— Вони італійці?

— Ні, литовського походження. Батько має невелику ферму в Пенсільванії. Здається, він теж не знає, де його дочка.

— А про цей шлюб він знає?

— Тоні їздив до нього, щоб сповістити. Мені розповідали, що дівчина працювала у якійсь конторі в Нью-Йорку, але Тоні зустрівся з нею в Атлантік-Сіті, де вона проводила відпустку. Потім вони зустрічалися в Нью-Йорку. Місяців зо два тому вони поїхали до старого і пробули там днів з десять.

Едді простяг братові сигарети, той узяв одну, але не запалив.

— Не знаю, чому вони його шукають,— повільно промовив Джіно, майже не ворущачи губами.

— У справі Карміне?

— Ні.

Едді відчував огиду до розмов на подібні теми. Усе це було так далеко від нього, немовби в якомусь іншому світі. Він вважав, що краще було б взагалі нічого про це не знати. Завжди небезпечно знати про такі речі більше, ніж треба. Чому брати не покінчили з цим, як у свій час зробив він? Навіть прізвисько Буг (комаха),— так ще й досі називають Джіно,— прикро різало його слух, мов якась непристойність.

— Це я рішив Карміне,— спокійно сказав Джіно.

Едді й оком не моргнув. Джіно був убивця. Убивця не лише за фахом, а й за покликанням. Це теж заважало старшому братові почувати себе з ним на рівній нозі.

Едді не засуджував його, не вважав те, чим займався брат, поганим. Він просто відчував до його ремесла фізичну огиду, так само, як і до того, що брат вставляв у розмову слівця з блатного жаргону, яким сам Едді вже давно не користувався.

— Тоні вів машину?

Він знав, як це робиться. Ще хлопчиком, у Брукліні, він бачив, як поступово, потроху вдосконалювалась організація подібних справ. Тепер весь цей процес повторювався майже без змін.

Кожен має свою роль, свій фах, який дуже рідко міняє. Спочатку в дію вступає той, хто в належний момент подає машину: машину швидкохідну, не таку, що чимось відрізняється, з баками, повними пального, бажано з номерним знаком якогось іншого штату: це допомагає заплутати сліди й ускладнює розшуки. Він і сам двічі виконував таку роботу, ще коли йому тількино минуло сімнадцять років. Так само починав і Тоні, але він починав, не маючи й шістнадцяти. Він приганяв машину у певне місце, і йому давали за це десять чи двадцять доларів.

Тоні так захоплювався машинами і швидкою їздою, що, бувало, викрадав їх просто з вулиці з єдиною метою: поїздити кілька годин з шаленою швидкістю. Кінець кінцем він кидав машину просто посеред автостради. Одного разу він мало не розбився, наїхавши на дерево; його приятель загинув, а він лишився цілий і неушкоджений.

У дев'ятнадцять років йому вже доручали складнішу роботу. Він возив на місце дії вбивцю і його підручного, а потім,— однаково, гналася за ними поліція чи ні,— доставляв усіх туди, де чекала інша, теж нічим не примітна машина.

— До Карміне машину вів Фатті.

Джіно згадував усе це немов з якимсь жалем. Едді знав Фатті, здорового парубійка, сина шевця; Фатті був молодший за нього, і Едді при нагоді давав йому деякі доручення.

— Хто був головний?

— Вінче Ветторі.

Не варто було про це розпитувати. Коли вже в справу замішаний Ветторі, то вона, безперечно, важлива—мабуть, великі боси зводили свої рахунки.

Карміне, Ветторі— все це, як і Бостон Філ, були люди, що оберталися у вищих сферах, ніж Едді. Вони давали накази і не любили, щоб хтось цікавився їхніми діями та вчинками.

— Все йшло, як передбачалося. Було відомо, що Карміне має вийти об одинадцятій з «Ель-Карро»; йому треба було з кимось зустрітися трохи пізніше. Ми зупинилися метрів за п'ятдесят від «Ель-Карро». Коли Карміне одягнувся, нам подали сигнал. Фатті потихеньку рушив уперед, і ми опинилися перед рестораном саме в ту мить, коли Карміне відчиняв двері. Мені залишалося тільки нашпигувати його свинцем.

«Нашпигувати свинцем...» Едді аж пересмикнуло. Він не дивився на брата і стежив за пеліканом, що кружляв над пінними хвилями, час від часу падаючи вниз, щоб схопити рибу. Мартини з заздрістю крутились коло нього, здіймаючи галас щоразу, коли він підхоплював здобич.

— Але в цій справі була одна заковика. Та я дізнався про це вже потім, коли почалися різні плітки.

Так було завжди. В тому, що відбувається, важко було розібратися. Єдине, про що дбали верховоди,— це щоб ніхто нічого певного не знав. Лишалося задовольнятися суперечливими чутками й робити власні висновки.

— Пригадуєш татуся Розенберга?

— Того, що торгував сигарами?

В пам'яті Едді постала крамничка з газетами й сигаретами, що стояла якраз навпроти «Ель-Карро». В ті часи, коли Едді збирав дрібні застави для одного букмекера, йому частенько доводилося чекати клієнтів перед цією крамничкою. Розенберг знав його, надсилав йому клієнтів, задовольняючись незначними комісійними. Вже тоді він був старий, принаймні здавався старим.

— Скільки йому було років?

— Шістдесят з гаком. Здається, за ним стежили, бо мали підозру, що він робить послуги поліції; в усякому разі, О'Маллі, сержант, двічі заходив до нього. На третій вечір Розенберг пішов з ним до прокурора. Не знаю, чи правда, що він щось сказав. Можливо, просто перестрахувалися. Він вийшов зачиняти свою крамничку саме тоді, коли ми уколошкали Карміне. Він міг нас упізнати. Тому вирішили його прибрати.

Все йшло, мов по писаному. Коли Едді жив у Брукліні, він разів двадцять чув одні й ті самі історії. А крім того, скільки читав їх у газетах!

— Не знаю чому, але вони не схотіли, щоб це зробив я, і послали цовака, високого рудого парубка, на ім'я Джо.

— А за кермом сидів Тоні?

— Так. Ти, певно, читав, як це було. Схоже на те, що Розенберг справді щось сказав, бо до нього поставили охоронця — якогось типа в цивільному, не з нашого району. Розенберг звичайно відчиняв свою крамничку о восьмій ранку. За два кроки — станція метро, тому рух у цьому місці дуже жвавий. Машина рвонула вперед. Старий саме розкладав свій крам у вітрині, коли дістав у спину три свинцеві пілюлі. Не знаю, чи Джо, помітивши типа, що стовбичив поруч,

нюхом відчув, що тут тхне шпиком, чи просто хотів позбутися свідка. В усякому разі, його він теж улелекав, і, поки перехожі збагнули, в чому справа, машина вже зникла.

Про все це Едді знав лише в загальних рисах, однак ця сцена була такою знайомою, що він немов сам бачив події — чітко, як у кіно. Він був свідком подібної чи принаймні майже подібної сцени, коли йому було чотири з половиною роки. З усіх братів Ріко він один бачив її. Джіно, якому тоді не було ще й двох років, лазив рачки в бабусиній кімнаті. А Тоні взагалі ще не було на світі. Мати тоді доношувала його, і для неї поставили стілець за одним із прилавоків крамнички.

Не тієї крамнички, яку вона мала тепер, а іншої. Батько тоді був ще живий. Едді й зараз міг чітко уявити його жорстке темне волосся, велику голову і завжди спокійне обличчя.

Едді вважав його старим, хоч насправді батькові було тоді лише тридцять п'ять років.

Народився він не в Сполучених Штатах, а в Сіцилії, в Таорміні, де ще підлітком працював на канатній фабриці. До Брукліна він приїхав дев'ятнадцятирічним юнаком. З часом життя зробило з нього тихого, боязкого чоловіка з повільними рухами і трохи наївною посмішкою. Його звали Чезаре. Дехто з сусідів і досі пам'ятав, як він колись продавав на вулицях морозиво.

Років тридцяти він одружився з двадцятирічною Джулією, у якої незадовго до цього помер батько.

Едді завжди підозрівав, що матір видали заміж за батька тому, що потрібен був хтось для торгівлі в крамниці. То була одна з численних у цьому кварталі крамничок, де торгували овочами, фруктами і потроху бакалією. Вже тоді мати Джулії страждала ожирінням.

Едді пам'ятав, як батько піднімав ляду над входом

до льоху, за лівим прилавком, щоб принести масла, сиру чи мішок картоплі.

Якось пополудні, коли йшов сніг, Едді з сусідським хлопчиком грався на вулиці навпроти крамнички. Було ще зовсім видно, але у вітрині вже запалили лампи. Раптом на розі вулиці зчишився галас, пробігли якісь люди, хтось пронизливо закричав.

Чезаре в білому фартусі вийшов з крамнички і став між складеними біля входу кошиками. Раптом хтось із тих, що бігли, наскочив на нього і збив з ніг; у цю мить пролунало два постріли.

Чи справді Едді усе це бачив, усе пам'ятав? Адже цю історію стільки розказували й переказували у них дома, що спогади інших очевидців могли переплутатися з його власними.

У всякому разі, він пам'ятав, як батько схопився обома руками за голову, заточився і впав на тротуар; Едді присягнув би, що в батька половину обличчя було відірвано кулею — він бачив це на власні очі.

— Замість лівої половини обличчя в нього була суцільна дірка! — часто повторював він.

Той, хто стріляв, мабуть, був ще далеко, бо втікач, який збив батька з ніг, встиг ускочити до крамнички.

— Він був молодий, правда, мамо?

— Років дев'ятнадцяти-двадцяти. Ти не можеш цього пам'ятати.

— А я все-таки пам'ятаю! Він був у чорному.

— Тобі так здалося, бо вже сутеніло.

Поліцай у формі, а за ним ще один зайшли в крамничку, майже не звернувши уваги на тіло Чезаре Ріко. Вони побачили Джулію, що сиділа на стільці за лівим прилавком, схрестивши руки на випнутому животі.

— Де він?

— Там...

Вона показала на двері в глибині, які вели в коридор. Ріко мешкали в дуже старому кварталі; за будинками тягнулись двори з заплутаними переходами, стояли фургони. Один з сусідніх торговців мав там навіть стайню для свого коня.

Чи викликав хто-небудь швидку допомогу? Цього так ніхто й не знав. Однак карета приїхала. Едді бачив, як вона різко зупинилась на вулиці; двоє в білому зіскочили на тротуар, і мати лише після цього вийшла з крамниці й кинулась до чоловіка.

Поліцаї обнищпорили весь квартал. Разів десять вони пройшли туди й сюди через крамницю. З дворів за будинком було принаймні два чи три виходи.

Минуло багато років, поки Едді, нарешті, дізнався про правду. Втікач, за яким гналася поліція, врятувався не через двори. Коли він вбіг у крамничку, льох був відчинений. Джулія одразу впізнала його й показала, щоб він там сховався. Потім вона опустила ляду, поставила зверху стілець і сіла на нього. Жоден з поліцаїв і не подумав про це!

— Я не могла кинутись до вашого бідного батька...— додавала вона наприкінці своєї розповіді.

Братам це здавалося цілком природним. Всі, хто жив у їхньому кварталі, якби дізналися про це, були б такої самої думки.

Юнак-утікач був поляк з дивним прізвищем. Тоді він ще ледве розмовляв по-англійськи. Потім на кілька років він кудись зник.

Коли ж він знову повернувся, то був уже солідним кременним чоловіком, якого називали Сідом К'юбіком і вважали босом. Невдовзі він зосередив у своїх руках збирання ставок на перегонах, і не лише в Брукліні, а навіть у південній частині Манхеттена й Грінвіч Вільджд, і Едді почав працювати на нього.

Через деякий час після смерті батька Джулія — адже жінці важко самій тягати ящики з фруктами та кошики з овочами — купила сусідню крамничку й відкрила торгівлю цукерками та прохолодними напоями.

К'юбік часто заходив до неї, коли бував у Брукліні. Він називав її «матінко Джулія», вимовляючи ці слова з своїм чудернацьким акцентом.

Брати кілька хвилин мовчали. Крізь вітрове скло далеко на пляжі Едді помітив червону цяточку, потім розглядив жіночу постать в червоному купальнику. Жінка йшла повільно, час від часу нахилиючись; очевидно, вона збирала черепашки. Йй треба було ще довго йти, щоб наблизитись до них.

Його пепокоїла одна деталь. Справа Карміне вже мала піврічну давність. На п'ятий день після стрілянини перед «Ель-Карро» було усунуто єдиного свідка. За таких умов жоден прокурор нізачо не наважився б розпочати наступ на організацію.

Перш ніж розпочати переслідування, правосуддя мусить підготувати солідну базу, зібрати свідчення, на які можна спиратися у своїх діях. Тим часом минули тижні, місяці, а про справу Карміне нічого не було чути. Слідчий суд ледь ворушився, та й то лише для заспокоєння громадськості.

Едді знав, що брат думає зараз про те саме, що й він.

— Хтось заговорив? — пробурмотів він нарешті, повертаючи голову до Джіно.

— Нічого певного я так і не знаю. Ходять різні чутки, особливо багато почали говорити про це протягом останніх двох тижнів. У барах з'явилися якісь нові люди, а О'Маллі ходить із задоволеною посмішкою, наче готує якусь несподіванку. Ти навіть не уявляєш, скільки людей запитували мене з невинним виглядом: «Що

чути про Тоні?» До того ж, як мені здавалося, дехто з приятелів намагався не з'являтися на людях у моєму товаристві. Іноді мене запитували: «Значить, Тоні влаштувався? Чи правда, що він одружився з багатійкою?» А потім я дістав наказ їхати до Сан-Дієго і там чекати.

— Чого ж ти заїхав до мене?

Джіно якимось дивно глянув на брата, наче вагаючись, говорити чи ні.

— У справі Тоні.

— Точніше.

— Якщо його знайдуть, йому кінець.

— Це ще невідомо...— не дуже впевнено промимрив Едді.

— Вони не підуть на ризик — так само, як і в справі Розенберга. В усякому разі, вони ніколи не допустять, щоб хтось покинув організацію.

Едді й сам про це знав, хай йому дідько, але йому не хотілося нічого про це думати.

— Тоні брав участь у тій останній справі, що нею зараз займається прокурор. Вони вважають, що коли поліція візьметься за нього як слід, то він може щось вибвкнути.

— Ти теж так гадаєш?

Джіно висунувся у вікно, сплюнув на гарячий пісок і після паузи сказав:

— Це можливо.

Потім крізь зуби додав:

— Він закоханий у цю жінку.

І ще за мить:

— Кажуть, що його дружина вагітна.

Здавалося, що останнє слово він вимовив з огидою.

— Ти справді не знаєш, де він?

— Якби знав, то поїхав би до нього.

Едді не наважився спитати чого. Хоч вони й були брати, проте між ними й над ними стояла ще ця організація, про яку вони згадували лише натяками.

— Де він був би в безпеці?

— У Канаді, Мексиці, в Південній Америці. Де завгодно. Потрібен час, щоб усе це вщухло.

Далі Джіно провадив уже іншим тоном, немов міркуючи вголос:

— Я подумав, що ти маєш більшу можливість з'їздити кудись, ніж я. Ти багатьох знаєш. Ні в чому не замішаний. Може, тобі пощастить дізнатися, де він переховується, і допомогти йому кудись виїхати?

— Гроші в нього є?

— Ти ж добре знаєш, що він їх ніколи не мав.

Жінка в червоному була вже метрів за триста від них. Едді ввімкнув мотор і натиснув на педаль. Машина розвернулась і знов поповзла по піску серед дюн.

— Де твої речі?

— У мене тільки чемодан. Я здав його в камеру схову на автобусній станції.

Все майно Джіно завжди вміщувалося в одному чемодані. Після того як він вісімнадцятирічним юнаком почав самостійне життя, у нього ніколи не було постійної домівки. Він жив у мебльованих кімнатах, місяць тут, два тижні там, і, хоч не пив ні віскі, ні пива, знайти його можна було лише в барах. Листи йому теж треба було посилати на адресу якогось бару.

Деякий час їхали мовчки. Джіно так і не запалив своєї сигарети. Едді не пам'ятав, чи бачив він взагалі, щоб брат курив.

— Краще нам обминути автостраду,— пробурмотів старший з братів трохи збентежено. І додав: — Джо тут.

Брати глянули один на одного. Обом було зрозуміло, чому відрядили сюди Джо — так само, як перед

тим Джіно до Каліфорнії. Вже не вперше до Едді посилали таких людей — на кілька днів або тижнів.

Та чи справді Джо прибув сюди лише для того, щоб сховатися? Можна було знайти десятки інших надійних місць, проте чомусь вирішили прислати його до одного з братів Ріко.

— Він мені не подобається,— пробурмотів Едді.

Джіно знизав плечима. Дорога, якою вони їхали, йшла паралельно з автострадою. В безлюдному місці Джіно сказав:

— Тобі краще залишити мене тут.

— Що ти тут робитимеш?

— Голосуватиму.

Едді теж вважав, що так буде краще, але намагався не виказувати цього.

— Гадаю, що ти не будеш турбуватися про Тоні?

— Чому? Я зроблю все, що зможу.

Джіно, мабуть, не повірив. Він відчинив дверцята, не подав братові руки, а тільки помахав нею, сказавши на прощання:

— Вуе-вуе! *

Едді почував себе ніяково. Рушивши далі, він не обертався і дивився у дзеркальце, як віддаляється й меншає постать брата.

Він сказав міс Ван-Несс, що буде в клубі «Фламінго». Якщо Бостон Філ уже дзвонив з Майямі, вона, напевно, передала йому це, і той, звичайно, шукатиме його там. Це турбувало Едді. Безперечно, йому можна їхати куди завгодно. Щось могло затримати його в дорозі, нарешті, він міг зустріти когось. Могла також зіпсуватись машина. Але все-таки ця затримка була дуже не до речі.

* Прощай (англ., розм.).

Едді швидко повернув на автостраду, і ще не було й дванадцятої, як він загальмував навпроти «Фламінго», прикрашеного написом: «Cocktails—Grill—Dancing»*.

Перед входом стояли три чи чотири автомашини. Він поставив свою не дуже вдало — наполовину в заїнок, наполовину на сонці, бо кращі місця були вже зайняті, штовхнув двері і заїшов у бар. Завдяки кондиціонувальній установці там була приємна прохолода.

- Хелло, Тедді!
- Хелло, пане Ріко!
- Пат у себе?
- Хазяїн у конторі.

Ріко перейшов зал із розмальованими рожевими фламінго стінами, в якому біля двох зайнятих клієнтами столиків метушився метрдотель, а потім пройшов салон з кріслами, оббитими червоним оксамитом. В глибині салону були двері, на яких висіла табличка: «Приватне приміщення».

Пат Макгі швидко підвівся і простяг йому мускулясту руку.

- Як справи?
- Все гаразд.
- Тобі щойно дзвонили по телефону.
- Філ?
- Еге ж. Із Майямі. Ось його номер. Він сказав, щоб ти йому подзвонив.
- І більше нічого?

Чому Макгі так дивно дивиться на нього, наче щось знає? Та дурниці, Бостон Філ не з тих, хто може бути відвертим з такими, як Макгі.

Макгі зняв трубку і через кілька хвилин простягнув її Едді:

* Коктейлі, ресторан, дансінг (англ.).

— Він зупинився в «Ексельсіорі». Здається, він не сам.

З другого кінця провода долинув неприємний голос Філа:

— Алло! Едді?

Ріко раніше не раз бував у розкішних апартаментах готелю «Ексельсіор» у Майямі-Біч. Філ завжди наймав номер-люкс, де любив приймати відвідувачів у салоні і пригощати власноручно приготованими коктейлями. Він був знайомий з безліччю людей з усіх верств суспільства — журналістами, акторами, професіональними спортсменами і навіть з кількома нафтовими королями Техасу.

— По дорозі мені довелося заїхати до гаража, бо моя машина...

Та Філ, не давши йому закінчити, перебив:

— Приїхав Сід.

Едді не знав, що казати, і чекав. У Філовому салоні були якісь люди, бо в трубці чувся приглушений гомін, і в ньому виділявся трохи хрипкий жіночий голос.

— О дванадцятій був літак. Зараз уже пізно. Полетиш іншим, о другій тридцять, — промовив Філ.

— Мені обов'язково треба приїхати туди?

— Я, здається, досить ясно про це сказав.

— Я хотів уточнити. Пробачте.

Ріко в цю хвилину був схожий на клерка, що виструнчився перед своїм начальником або перед інспектором, який прийшов перевіряти його роботу. Едді драгувала присутність Макгі. Він не хотів, щоб той бачив його в такій ролі.

Адже, зрештою, Едді й сам бос у своєму секторі. І саме від нього Макгі діставатиме зараз накази.

— Той парубок приїхав?

— Я влаштував його в крамниці.

— До скорого побачення.

Філ повісив трубку.

— Він завжди так! — зауважив Пат Макгі.— Йому ніколи не догодиш.

— Атож.

— Переглянеш рахунки за минулий тиждень?

— Сьогодні нема коли. Я їду до Майямі.

— Я так і думав... Кажуть, Сід уже там.

Чутки поширюються з дивовижною швидкістю. Проте на Макгі можна не зважати — це просто власник придорожного бару, де тріскотить кілька гральних автоматів і при нагоді влаштовується партія в кості або приймаються ставки на тоталізатор.

Двічі на тиждень Ріко об'їжджав свій сектор і збирав данину з власників подібних закладів. Що ж стосується розмірів ставок, то міс Ван-Несс передавала їх по телефону просто в Майямі.

Все те, що він таким чином збирав, зрозуміло, належало не йому. Левова пайка пересилалась великим босам, але йому залишалося стільки, що він міг жити з повним комфортом — так, як він завжди мріяв жити.

Ріко не був великим босом. Про нього не писали в газетах, рідко згадували в барах Нью-Йорка, Джерсі-Сіті та Чикаго. Але він все-таки був босом у своїй вотчині, де власники всіх нічних клубів без зайвих слів платили йому данину.

Ніхто вже не наслідювався хитрувати з ним: він надто добре розумівся на бухгалтерії. Едді ніколи не сердився, не вдавався до погроз. Навпаки, він говорив тихо, якомога лаконічніше, але всі слухали його уважно і добре розуміли.

Власне кажучи, його ставлення до інших було дещо схоже на ставлення до нього Філа. Можливо, за його спиною говорили навіть, що він наслідує Філа.

— Вип'ємо по чарці мартині?

— Не хочу. Треба заїхати додому переодягтися.

Інколи в спеку він двічі на день міняв костюм і білизну. Між іншим, хіба він раніше не бачив, що так робить Філ?

Він непароком шкрябнув себе по щоці, і родимка знову почала кровоточити. Хоч крові була краплина, він тривожно подивився на хустку.

— Правда, що в «Самоа» знов крутять рулетку? — спитав Макгі.

— Зрідка, за бажанням клієнтів.

— Це погоджено з Гарретом?

— Так, з умовою, щоб ніхто не скаржився.

— Я б теж хотів...

— Ні! Тільки не тут. Тут небезпечно: надто близько від міста, та й клієнтура велика.

Шериф Гаррет — один з його друзів. Інколи вони обідали разом. Гаррет ні в чому не відмовляв Едді і мав на те свої причини. Але подібний промісел все-таки вимагає обережності. Такі люди, як Макгі, не завжди здатні це розуміти, і Ріко не хотів зайвий раз ризикувати.

— До побачення. Днів через два зустрінємось.

— Привіт Філові. Давненько не був він у наших краях, років п'ять.

Едді сів у машину, міркуючи про те, чи помітив Пат його заклопотаність. Бо він таки був заклопотаний. Зайшовши до крамниці, він повідомив, що повернеться завтра або післязавтра. Цікаво, що насправді знає міс Ван-Несс? Він не сам вибрав її собі за помічницю. Її прислало начальство. Джо, одягнутий у білу спецівку, обслуговував покупницю, і це, очевидно, його потішало. Він фамільярно підморгнув Ріко, і той невдоволено відвернувся.

— Пильнуй його,— нагадав Едді старому Анджело, який був його довіреною особою.

— Можете звіритися на мене, хазяїне.

Старші дочки ще не прийшли з школи на спіданок. Аліса чекала його. Вона тільки глянула і відразу ж зрозуміла, що є новини.

— Будеш переодягатися?

— Так. Приготуй мені чемодан.

— Поїдеш до Майямі?

— Так.

— Надовго?

— Не знаю.

Він не наважився сказати їй, що бачив свого брата Джіно, хоч був певний, що вона нічого не вибвкне. Вона була не з тих жінок, що базікають з ким попало.

Якщо він лише вряди-годи розповідав їй про свої справи, то тільки тому, що не хотів, аби вона про них знала. Безумовно, вона майже точно знала, чим він займається. І все-таки він намагався не уточнювати деталей. Йому хотілося, щоб його дім, його сім'я були якомога далі від усього цього.

Він дуже любив Алісу. Особливо цинив він те, що вона любила його без будь-яких застережень і вагань.

— Дзвонитимеш?

— Щодня, і сьогодні ввечері теж.

Він дзвонив щодня, коли кудись виїжджав; іноді навіть двічі на день. Розпитував про дітей, про всі домашні справи, бажаючи зайвий раз упевнитись, що в його домі все гаразд.

— Візьмеш свій білий смокінг?

— Візьму про всяк випадок. Може, знадобиться.

— Три пари білизни?

Вона вже не вперше виряджала його.

— У тебе на щоці кров.

— Знаю.

Перш ніж піти, він заклеїв ранку пластиром, потім зайшов поцілувати Бейб, що спала після сніданку. «Невже вона ніколи не говоритиме?» — подумав він.

А якої думки будуть про нього старші дочки, що вони про нього скажуть, коли виростуть? Який спогад залишиться в них про батька? Такі роздуми часто непокоїли його.

Він обійняв дружину і відчув, яке в неї ніжне тіло, як вона гарно пахне і які в неї свіжі губи.

— Повертайся швидше, я чекатиму.

Він викликав таксі, щоб свою машину залишити Алісі.

— Куди везти, хазяїне? — спитав шофер, упізнавши його.

РОЗДІЛ ТРЕТІЙ

Пасажири, що летіли з Тампи або з якогось іще більш віддаленого пункту, сиділи без галстуків та піджаків. Едді рідко дозволяв собі таке на людях. Він сидів у кріслі випроставшись, мов у автобусі, і замислено дивився перед себе, кидаючи часом байдужий погляд на рудувато-зелені джунглі, що пропливали під літаком. Коли стюардеса, посміхнувшись до нього, запитала, що йому принести — чаю чи кави, він лише хитнув головою. Едді не вважав за потрібне бути чемним з жінками. Але не можна було сказати, що він і надто грубий. Просто він завжди був обережний. Життя навчило Ріко з недовір'ям ставитися до багатьох речей, і не можна сказати, щоб це пішло йому на шкоду.

Час від часу він помічав крізь ілюмінатор блискучу пилку автостради, що простяглася вздовж каналу, на

якому не було видно жодного човна. Це був зрошувальний канал, замулений, чорний, павіть липкий на вигляд; у болоті хлюпались алігатори і ще якісь тварини, про присутність яких можна було здогадатись лише з бульбашок, що безперестану лопались на поверхні.

На відстані понад півтораста миль поблизу автостради не було ні одного будинку, ні одної газолінової колонки. Не було ніде й затінку. Іноді протягом години тут не побачиш жодного авто.

Едді завжди нервував, коли йому доводилось їхати цією дорогою, особливо коли був один у машині. Тут навіть повітря, ніби загусле від сонця, здавалось, дихало ворожістю. На одному кінці автостради стоїть Майямі з пальмовими проспектами і розкішними готелями, що здіймаються просто в небо сніжно-білими брилами, а на протилежному — невеличкі міста, розташовані на березі Мексиканської затоки, охайні й тихі.

А посередині — задушливі джунглі, що аж кишать усіякою звіриною, — справжня «no man's land»*.

Що було б з ним, якби раптом йому стало погано за кермом?

А літаком, де дихаєш прохолодним кондиціонованим повітрям, цю відстань можна подолати за час, що в дитинстві потрібен був Едді на переїзд автобусом з Брукліна до центра Манхеттена.

І все ж таки він завжди непокоївся, їдучи кудись із свого району, — так само, як колись давно, коли виїздив з рідного кварталу.

У Майямі Ріко вже не počував себе босом. Ніхто не впізнавав його на вулицях і в барах. Люди, до яких він їхав, жили немовби в іншому світі. Вони були значно сильніші за нього, і він цілковито залежав од них.

* Нічия земля (англ.).

Едді відчував це завжди, коли приїздив до цього міста в якійсь справі. Майже всі великі боси щороку проводили кілька тижнів у Майямі або в Палм-Біч. Вони із зневагою ставилися до західного узбережжя Флоріди і, коли їм треба було поговорити з Едді, викликали його до себе.

Він завжди, так само як і зараз, готувався до таких зустрічей, не сушачи собі голови над тим, щоб угадати, що йому скажуть, а намагаючись поводитись упевнено. Це найголовніше. Він завжди повинен бути упевнений, що в нього все гаразд.

Протягом усього свого життя він був завжди переконаний, що робить усе лише так, як слід. Навіть тоді, коли деякі його приятелі в Брукліні глузували з нього й називали Бухгалтером.

А зараз? Хто з них ще живий і може визнати, що він обрав правильний шлях?

Щоправда, якби вони були зараз поруч з ним, то, можливо, й не визнали б його правоти. Навіть Джіно — і той не визнав би. Едді завжди здавалося, що його брат дивиться на нього не з заздрістю, а навіть з деякою огидою.

Що ж, значить, Джіно та інші помиляються.

Будучи абсолютно переконаний у своїй правоті, Ріко почував себе сильним і міг спокійно готуватись до зустрічі з Філом та Сідом К'юбіком.

Як би Бостон Філ не старався удавати з себе великого боса, вагу все одно мала не його думка, а К'юбіка. Та й сам Філ це чудово розумів.

Едді завжди вибирав пряму дорогу.

В юнацькі роки, коли вирішувалась його дальша доля, перед ним відкривалось чимало інших шляхів. Організація ще не була тим, чим вона є нині. Власне

кажучи, її ще взагалі не існувало. Тоді ще мали силу великі спекулянти спиртним, що впливли на поверхню під час «сухого закону». Траплялося, що деякі з них досягали між собою згоди щодо спільного проведення якоїсь важливої операції, ділили сфери впливу, об'єднували свої сили, але все одно більшість таких операцій закінчувалась рясним кровопролиттям.

А десь пасподі вовтузилися сотні дрібних ватажків. Дехто з них панував тільки в одному кварталі чи навіть на двох-трьох вулицях. Дехто спеціалізувався тільки на рекеті*.

Були такі і в Брукліні, і на Манхеттені. У двадцятирічному віці дехто з юнаків, з якими Едді ще недавно ходив до школи, організовував зграї і з допомогою двох-трьох приятелів намагався урвати щось і собі. Для цього доводилось не лише усувати тих, що заважали їм: треба було убивати зовсім не причетних ні до чого людей — просто для підтримки свого престижу.

Вони справді мали престиж: уся вулиця дивилась на них з захопленням і заздрістю, коли вони, розкішно одягнуті, виходили з відкритих автомашин біля якогось бару чи більярдної.

Може, це й засліпило Джіно? В глибині душі Едді в це не вірив. Джіно не такий, як усі. Він ніколи не давався, не любив замилювати комусь очі, навіть не дуже дбав про те, щоб подобатися дівчатам. Якщо він став убивцею, то лише за покликанням, свідомо, немовби йому треба було здійснити цілий план помсти суспільству, або, може, й тому, що відчував якусь таємну насолоду, натискуючи спусковий гачок самозарядного пістолета, спрямованого на живу мішень.

* Злісний шантаж, різновидність «діяльності» американських гангстерів.

Дехто просто так і говорив, не шукаючи делікатніших виразів. Едді вважав за краще не заглиблюватися в це питання, оскільки йшлося про його брата. Цікаво, де зараз Джіно? Може, він знову трясеться в автобусі, що мчить до Каліфорнії?

Едді ніколи не пробував працювати на свій страх і ризик. Його ніколи не заарештовували. Він був один з небагатьох, що вціліли з того часу й на кого не була заведена в поліції справа; у кримінальних архівах не було навіть відбитків його пальців.

Коли він збирав на вулицях дрібні ставки — ще до того, як почав голитися, — його хазяїн, один місцевий букмекер, навіть не давав йому процентів, а обмежував тим, що наприкінці більш-менш вдалого дня вручав два-три долари.

У школі Едді вважали стараним учнем, і він єдиний з братів Ріко провчився до п'ятнадцяти років.

Якось у задній кімнаті однієї перукарні було створено агентство для збирання ставок на підпільний тоталізатор. Саме тоді він уперше спробував свої сили. На стіні в цій кімнаті висіла чорна дошка, на якій записували імена коней і місце, яке вони зайняли на перегонах. Там був десяток телефонних апаратів, стільки ж, а може й більше, клерків, стояли лавки для гравців, що чекали результатів з іподрому. Хазяїна звали Фалера, але було відомо, що він працював не на себе і що в нього за спиною стояла якась більш значна особа.

Чи не було так само й сьогодні?

Адже над Філом, над Сідом К'юбіком і навіть над такою персоною, як Старий Моссі, що мав численні казино і збудував у Рено нічний клуб, який коштував багато мільйонів, був ще хтось, про кого Едді майже нічого не знав. Так само як дрібні ресторатори в Сан-

та Кларі та двох округах, де він тепер верховодив, не знають, хто стоїть за його спиною.

Йшли чутки про якусь «організацію». Дехто робив припущення, намагався щось узнати, базікав зайве. Інші вважали себе досить самостійними, щоб не потребувати протекції, хвалилися, що вже самі собі папи, але мало хто з них справді досягав цього. Ріко не знав жодного такого випадку. Один за одним усі ці Нітті, Караччіоло, Діллоні, Лендіси та десятки подібних до них одного чудового дня їхали на автомобільну прогулянку, що закінчувалась катастрофою десь серед пустиря, або, найчастіше, як наприклад Карміне, падали на землю, продірявлені кулями.

Едді ж завжди грав чесно. Сідові К'юбіку, що знав його матір, це було відомо. Інші, ті, що стояли ще вище, ніж К'юбік, теж мусили про це знати.

Протягом багатьох років саме його, Едді Ріко, посилали скрізь, де виникали нові агентства. Він став справжнім експертом. Працював у Чикаго, в Луїзіані і кілька тижнів допомагав урядкувати справи в Сент-Луїсі, штат Міссурі.

Він був стриманий, акуратний, ніколи нічого не просив, крім належної йому частки.

Він міг підрахувати з точністю майже до кількох доларів можливий прибуток від грального автомата, встановленого в тому чи іншому місці, середній збір з однієї партії в рулетку або стар game *, докладно знався на організації лотерей.

Про нього казали: «Він уміє рахувати!»

Першу пору після одруження він їздив, як і раніше. Лише після народження першої дочки він попросив дати йому постійну роботу. Інший на його місці вимагав

* Азартна гра на гроші (амер. жаргон).

би такої посади, бо він таки заслужив її. Але Едді не вимагав. Він лише висунув обгрунтовану пропозицію.

Давно вже він нишком мріяв про «свій» район. Карту Сполучених Штатів він знав як свої п'ять пальців. Всі прибуткові місця, здавалось, були вже розподілені. Майямі та східний берег Флориди з сотнями казино, розкішними першокласними готелями та багатіями з усіх кінців світу, які збиралися там щозими, являли собою величезний ласий шматок. Він був такий великий, що його довелось розділити на три чи чотири частини, і Бостон Філ частенько туди приїздив, щоб мирити місцевих босів і наглядати за ними.

На західному березі не було нікого. Туди ніхто й не просився. Маленькі міста, що вишикувалися вздовж пляжів та лагун з інтервалами в двадцять-тридцять миль, приваблювали лише спокійну публіку — відставних офіцерів та генералів, заслужених чиновників, промисловців, які з'їжджалися звідусіль, щоб сховатись там від зимових холодів або оселитися навзажди.

— Згода, хлопче! — відповів йому Сід К'юбік, який вже тоді обважнів, хоч був іще міцний; голова в нього була наче висічена з білого мармуру.

Хто ще, крім Едді, міг зробити з узбережжя затоки те, чим воно стало? Начальство не могло цього не розуміти. Йому були відомі солідні цифри щорічних прибутків, що надходили від Едді.

До того ж, уже майже десять років там не гримнув жодний постріл, не було жодного скандалу, навколо якого преса могла б зняти галас.

Так, це він, Едді, висунув ідею придбати для маскуванню майже за безцінь крамницю фруктів та овочів, яка не давала тоді прибутків.

А тепер компанія West Coast Fruit Emporium мала

три філії в різних районах, і Едді міг би жити лише на самі прибутки від торгівлі.

Вилу він почав будувати не зразу. Спочатку він найняв будинок у пристойному кварталі, але не надто розкішний. Він не побіг одразу до шерифа чи до начальника поліції, як це на його місці зробили б інші.

Він чекав, поки набуде репутації чесного комерсанта, добропорядного главы сім'ї, врівноваженої людини, яка щонеділі відвідує церкву, і щедрого благодійника.

Лише після цього він завітав до шерифа. До візиту в поліцію він готувався так само ретельно, як зараз до зустрічі в Майямі. Він говорив переконливо.

— У цьому окрузі є вісім будинків, де грають в азартні ігри, десяток таких, де приймають ставки, і щонайменше триста гральних автоматів, які є мало не всюди, в тому числі в салонах обох фешенебельних клубів.

Едді говорив правду. Усе тут знаходилося у руках дрібних шахраїв, що діяли кустарними методами.

— Час від часу ліги боротьби проти аморальності обурюються, галасують про занепад моралі, проституцію тощо... Ви затримуєте кількох злочинців. Їх засуджують або не засуджують. І з часом вони або самі знову беруться за старе, або їхнє місце невдовзі займають інші. Ви знаєте, як важко з цим боротися.

Якщо йому, Едді, дадуть свободу дії, то кількість подібних закладів буде обмежена, за ними буде організовано нагляд, у них підтримуватиметься порядок. А тоді й випадкові гравці не скаржитимуться, що їх оббирають шулери. Ніхто вже не побачить неповнолітніх дівчат на тротуарах або в барах. Одне слово, скандалам буде покладено край.

Не було потреби починати розмову про винагороду. Шериф зрозумів усе з півслова. Але його влада не

поширювалась на саме місто. Через кілька тижнів з Едді налагодив контакт сам почальник міської поліції.

З рестораторами Едді розмовляв упевненіше й різкіше. Він бачив їх наскрізь.

— Зараз ти заробляєш стільки-то доларів на тиждень, але з цієї суми тобі доводиться дещо відраховувати. Поліцейські та політикани безперестану ходять до тебе й вимагають грошей, проте буває й так, що все одно твою лавочку закривають, і ти потрапляєш до пазурів правосуддя. А з допомогою організації ти зразу ж подвоїш прибутки, бо не буде вже нічого непередбаченого, ніяких турбот, і ти зможеш працювати майже відкрито. Все піде мов по маслу. І навіть коли ти даватимеш нам п'ятдесят процентів заробленого, все одно будеш у виграші. А якщо огинатимешся, сюди прийдуть прогулятись не дуже чемні хлопці, мої знайомі, і тобі доведеться мати з ними розмову.

Він почував себе господарем становища. Іноді, якщо розмова затягувалась, його верхня губа трохи сіпалась.

Він ніколи не носив з собою зброї. В нього був лише один пістолет, який лежав у шухляді тумбочки біля ліжка. Він не терпів бійок, боявся болю і крові. У бійці він брав участь лише раз у житті, коли йому було років шістнадцять; у нього тоді пішла носом кров, і його занудило.

— Подумай. Я можу зачекати. Зайду до тебе завтра.

Потім обрали нового шерифа, Білла Гаррета, але Едді і з ним одразу ж порозумівся так само, як і з Крейгом, начальником поліції.

Журналісти теж збагнули, в чому справа, і теж одержували належну частку, але здебільшого не грошима, а обідами, коктейлями, гарненькими дівчатами.

Едді знав, якої думки про нього Джіно. Але це не

заважало йому бути переконаним у своїй правоті. Йому належало один з найкращих будинків у Сіеста-Біч. Він мав вродливу дружину, з якою міг піти в будь-яке товариство, не побоюючись, що вона зробить якусь нетактовність. Обидві старші дочки навчалися у найкращій приватній школі. Для більшості жителів Санта-Клари і околиць він був процвітаючим комерсантом, підпис якого цілком заслугозував довір'я.

Три місяці тому він наважився на один досить ризикований експеримент: висунув свою кандидатуру в члени «Каунтрі клубу» району Сіеста-Біч. Цей фешенебельний клуб містився поруч з його віллою. Цілий тиждень він так нервував, що мало не гриз собі нігті. Коли ж, нарешті, дізнався, що обраний (його повідомили по телефону), на очі йому набігли сльози, і він міцно обійняв Алісу, не в змозі вимовити хоч слово.

Ріко не любив Філа, який ніколи не жив у Брукліні і домогся свого становища зовсім іншим шляхом, але як саме, Едді не знав. Ніяким чуткам він не хотів вірити.

У всякому разі, є ще Сід К'юбік, який знає, чого вартий Ріко, і пам'ятає, що колись його самого врятували батьки Едді...

Він підвівся, взяв свій чемодан і разом з іншими пасажирами зійшов з літака. Едді одразу ж відчув, що його огорнула волога снека. Він вибрав таксі. Він відчував огиду до старих машин з продавленими сидіннями і любив, коли за кермом сидів добре одягнений шофер.

— Готель «Ексельсіор».

Майямі — красиве, занадто шикарне місто; воно не дуже йому подобалось. На довгих розкішних авеню, обсаджених пальмами, містилися філії найбільших

крамниць П'ятої авеню Манхеттена. Просторі білі або рожеві будинки були оточені садами, що спускалися до лагуши. Майже всі власники цих будинків мали яхти, що стояли в лагуші на якорі біля приватних причалів, а по воді снувало безліч скутерів з автомобільними моторами і глісерів з повітряними гвинтами.

У Нью-Йорку та Брукліні ходили чутки, що тут, в одній з цих просторих будівель, живе безвиїзно якийсь із великих босів організації. Казали, що спальня в нього броньована, а його особу постійно оберігає півдюжини охоронців.

Едді це не цікавило. Подібні речі його не обходили. І це, безперечно, було його перевагою.

Він знав своє місце, нікому не заздирив, ні на що не зазіхав, і через це йому не було чого боятись.

«Ексельсіор» був розташований у двадцятисемиповерховому будинку, мав біля моря чималий плавальний басейн, у великому холі вздовж стін стояли гарні кіоски, а лівреї персоналу, напевно, коштували не одну тисячу.

— Пана К'юбіка, будь ласка.

Чемний, упевнений в собі, він чекав відповіді. Порт'є набрав номер.

— Пан К'юбік просить вас почекати. В нього нарада.

Філ це влаштував навмисне, щоб похитнути його впевненість у собі або підкреслити свою зверхність. Філ, а не Сід К'юбік. Цілком природно, що він зайнятий, що він проводить нараду. Щодо масштабів своїх справ організація могла позмагатися з найбільшим нью-йоркським універмагом чи навіть якоюсь страховою компанією. До того ж, вони значно складніші — їх не можна оформляти в бухгалтерських книгах.

Через чверть години йому схотілось чогось випити.

У глибині холу був вхід до бару, де, як майже в усіх барах, завжди панувала півтемрява, що допомагала відвідувачам почувати себе впевненіше. Тут, чекаючи важливої зустрічі, він ніколи випивав одну, рідко — дві порції віскі. Сьогодні він цього не зробив лише для того, щоб довести собі, що зовсім не боїться.

Та й чого йому, власне, боятись? Що йому можуть закинути? К'юбік, безперечно, говоритиме з ним про Тоні. Та Едді не відповідає ні за одруження свого молодшого брата, ні за його дивну поведінку.

Ліфт невпинно піднімався й опускався, і щоразу, коли з нього виходили люди, Ріко запитував себе, чи це не ті, що були в боса на нараді.

— Пан Ріко?

— Так.

На якусь мить йому перехопило подих.

— Номер тисяча двісті шістдесят два. Вас чекають.

Ліфт піднявся безшумно. Світлі коридори були застелені блідо-зеленими доріжками, а на дверях виблискували масивні мідні номери.

Двері тисяча двісті шістдесят другого розчинились раніше, ніж він постукав, і Філ мовчки простягнув йому свою безживну, вологу руку. Це був високий, з рідким волоссям, дряблий чоловік у легкому кремовому костюмі.

На вікнах, які, мабуть, виходили на море, жалюзі були майже зовсім опущені.

— Де К'юбік? — спитав Едді, оглядаючись по просторому і порожньому салону.

Філ кивнув підборіддям у бік прочинених дверей. Там і справді щойно закінчилась нарада: на столиках стояли склянки, у попільничках лежало кілька недопалених сигар.

К'юбік вийшов з ванної, голий до пояса, з можна-

тим рушником на руці. Від нього пахло міцним одеклоном.

— Сідай, хлопче.

Груди в нього були дуже широкі, зарослі волоссям, руки мускулясті, як у боксера, і все в ньому, особливо підборіддя, було наче висічене з твердого каменю.

— Дай-но йому склянку хайболу*, Філ.

Едді не заперечував, бо знав, що відмовлятися не годиться.

— Я за хвилину повернуся.

Сід К'юбік зник і за хвилину справді повернувся, заправляючи край сорочки в парусинові штани.

— Що нового у твого брата?

«Чи знають вже вони, що Джіно не поїхав прямо до Каліфорнії?» — подумав Едді. Брехати було небезпечно.

— Тоні? — він вирішив, що краще спитати самому.

Філ поклав у велику склянку льоду.

— Він писав тобі?

— Мені не писав. Матері. Сьогодні вранці я одержав від неї листа.

— Що вона пише? Мені дуже подобається твоя мати, вона хороша жінка. Як її справи?

— Все гаразд.

— Вона бачила Тоні?

— Ні. Мати пише, що він оженився, але вона не знає, з ким.

— Він не приїздив до неї останнім часом?

— Саме на це вона скаржиться.

К'юбік бухнувся в крісло й простяг ноги. Потім узяв коробку з сигарами, і Філ клацнув золотою запальничкою, на якій були вигравірувані його ініціали.

* Віскі з содовою водою (англ.).

— Оце і все, що ти знаєш про Тоні?

Краще було вести чесну гру. Сід К'юбік, здавалось, не стежив за ним, проте Едді час від часу відчував на собі швидкі, пронизливі погляди, які той кидав слід-лоба.

— Мати пише, що багато не знайомих їй людей приходили до неї й розпитували про Тоні. Вона не може зрозуміти, навіщо це їм, і, здається, дуже занепокоєна.

— Вона гадає, що це поліція?

Ріко глянув К'юбікові просто в очі і, не вагаючись, відрубав:

— Ні.

— Ти знаєш, де Джіно?

— У тому ж листі мати сповіщає, що його відправлено до Каліфорнії.

— Лист у тебе?

— Я спалив його. Я завжди палю листи, як тільки прочитаю.

Ріко казав правду. Брехати не було потреби. Він викручувався, як тільки міг, щоб не брехати, особливо К'юбікові. Філ весь час походжав по кімнаті й задоволено посміхався. Ця посмішка турбувала Едді; здавалося, вона віщує щось недобре.

— Ми теж тепер не знаємо, де Тоні, і це дуже серйозно,— промовив К'юбік, втупившись у свою сигару.— Я сподівався, що він тобі щось напише. Усі знають, що всі ви дуже дружні між собою.

— Я вже цілих два роки не бачився з Тоні.

— Він міг би тобі написати. Шкода, що він цього не зробив.

Філ не міг приховати свого задоволення. Він не був італійцем. Волосся він мав дуже чорне, а в його жилах, мабуть, текла й іспанська кров. Запевняли, що він

навчався в коледжі. Едді здавалось, що він ставиться з деяким презирством або навіть і з ненавистю до всіх тих, хто розпочав свій життєвий шлях на людних вулицях Брукліна.

— Востаннє твій брат Тоні працював на нас півроку тому.

Едді й оком не моргнув. Не можна було виказати, що він це знає.

— Відтоді його ніхто не бачив. Він не писав тобі навіть на різдво або на Новий рік?

— Ні.

Це теж була правда.

Едді мимоволі посміхнувся, бо точнісінько такі ж запитання він ставив би й сам. Він ніколи свідомо не наслідував К'юбіка, не кажучи вже про Філа, але там, де він сам був начальником, у своєму районі, інтуїтивно повадився приблизно так, як вони.

Він не доторкнувся до своєї склянки, де вже розгавали крижинки. К'юбік і Філ теж не пили. Задеренчав телефон. Трубку взяв Філ.

— Алло!.. Так... Не раніше, як за півгодини. У нього нарада...

Повісивши трубку, він тихо сказав Сідові:

— Це Боб.

— Хай почекає.

К'юбік зручніше вмовстився у кріслі, весь час зосереджено дивлячись на кінчик своєї сигари.

— Дівчину, з якою одружився твій брат, збуть Нора Малакс. Вона працювала в одній конторі на Сорок восьмій вулиці в Нью-Йорку. Їй двадцять два роки, і, кажуть, вона вродлива. Тоні познайомився з нею в Атлантик-Сіті, коли там був минулим літом.

Він трохи помовчав. Тим часом Філ підійшов до вікна і визирнув на вулицю крізь вузькі щілини жалюзі.

— Три місяці тому нью-йоркський муніципалітет видав шлюбне свідоцтво на ім'я Тоні і цієї дівчини. Невідомо, де вони одружилися. Вони могли зробити це де завгодно — десь на околиці або навіть у селі.

К'юбік назавжди зберіг легкий акцент і говорив, наче обрубуючи слова.

— Я знав одну сім'ю Малакс, вже давно, але це, очевидно, якась інша. Батько має ферму в маленькому селі в Пенсільванії. Крім Нори, у нього є ще син, а може, й інші діти.

Едді бентежив лагідний тон, яким говорив з ним К'юбік. Спокій та усмішка Філа також не обіцяли нічого доброго: він не всміхався б, якби розмова мала тривати в такому тоні.

— Слухай-но уважно, хлопче. Йї брата звать Пітер, Пітер Малакс. Це молодий чоловік двадцяти шести років, який років п'ять працює в Нью-Йорку в правлінні «Дженерал електрик».

Останні слова він вимовив з повагою. «Дженерал електрик» — це велика фірма; більша навіть за їхню організацію.

— Незважаючи на свій вік, молодий Малакс уже заступник керівника відділу. Він неодружений, живе в скромній квартирі у Бронксі і щовечора бере роботу додому.

Едді був переконаний, що останні слова К'юбік сказав з певним наміром; до того ж, той пильно дивився на нього.

— Це честолобець, розумієш? Він прагне вибитися якнайвище і, безперечно, мріє побачити себе одного дня членом правління компанії.

Невже Сід хоче дати йому зрозуміти, що Пітер Малакс — тип такого ж гатунку, як і він, Едді? Ні, це не так, і Філ даремно намагається напустити на себе

багатозначний вигляд. Едді ніколи не замірявся так високо. Він задовольняється своїм сектором у Флоріді і не робить нічого, щоб наблизитись до високого начальства. Хіба К'юбік не знає про це?

— Передай йому знімок, Філ.

Той вийняв з шухляди стола фотографію і простягнув її Едді. Це був зовсім свіжий моментальний знімок, зроблений на вулиці,— мабуть, лейкою,— і потім збільшений. На ньому був знятий молодий чоловік — високий, худорлявий, очевидно блондин, із блідим обличчям, у легкому костюмі і солом'яному капелюсі. Він ішов широким рішучим кроком і дивився поперед себе.

— Ти не впізнаєш цього будинку?

На фото було видно лише частину будинку і сходи біля під'їзду.

— Штаб-квартира поліції? — спитав Едді.

— Точно. Я бачу, ти ще не забув рідний Нью-Йорк. Знімок зроблений після другого візиту, що його цей добродій зробив поліцейському начальству рівно місяць тому. Більше він туди не ходив, але один лейтенант частенько навідувався до нього додому, і вони провадили таємні переговори.

К'юбік навмисне підкреслив останні два слова і голосно зареготав.

— Але ми теж маємо своїх інформаторів у тому будинкові. Молодий Малакс ходив скаржитись поліцаям,— мабуть, прибравши вигляду глибокопорядної людини,— що його бідна сестричка потрапила в пазури гангстера і що вона, незважаючи на всі його застереження, вийшла за цього типа заміж. Кумекаєш?

Едді зніяковіло кивнув головою.

— Це ще не все. Ти пам'ятаєш справу Карміне?

— Я читав звіти в газетах.

— А більше нічого про неї не знаєш?

— Ні.

На цей раз Ріко не міг сказати правду.

— Потім була ще одна справа, майже зразу після Карміне: один добродій базикав зайве, і треба було перешкодити йому повторити все це перед судом присяжних.

К'юбік і Філ пильно дивилися на нього. Ріко лишався незворушним.

— У цій другій справі Тоні сидів за кермом.

Едді зробив над собою страшне зусилля, щоб не зрадити себе, не виявити своїх почуттів.

— А в першій справі, справі Карміне, другий твій брат, Джіно, грав свою звичну роль.

К'юбік струсив на килим попіл сигари.

Філ, що влаштувався за його кріслом, пильно, мов гіпнотизер, дивився на Едді.

— Все це молодий Малакс розповів у поліції. Тоні, напевне, такий закоханий, що не приховав від своєї дружини нічого з свого минулого.

— І вона переказала все своєму братові?

— Це ще не все.

Те, що Едді почув далі, справді було серйознішим, значно серйознішим за все, що він міг передбачити; він відчував себе пригніченим і намагався не зустрічатися поглядом з Філом, на обличчі якого застигла зловісна посмішка.

— Якщо вірити Пітерові Малаксу — добропорядному громадянину, котрий бажає допомогти правосуддю очистити Сполучені Штати від гангстерів і котрому все це зробить досить гучну рекламу,— твій брат Тоні зрікся свого минулого, і його гризуть докори сумління. Ти знаєш Тоні краще, ніж я.

— На нього це не схоже.

Едді хотілось заперечувати переконливо й рішуче, нагадати про минуле всіх Ріко, але він так розхвилювався, що до горла йому підкотив клубок, сили залишили його, і він ледве стримував сльози.

— Малакс, може, трохи й прибрехав. Це можливо. Одначе факт лишається фактом — Малакс запевняв поліцію, що коли Тоні буде допитано з певною тактовністю і він побачить, що є шанси вийти сухим із води, коли з ним поводитимуться не надто брутально, то він заговорить.

— Це неправда!

Едді насилу стримався, щоб не схопитися з крісла. Його спинив погляд Філа. Мало значення і те, що у глибині душі він і сам не був певний, що це неправда.

— Я не наполягаю, що це правда. Але це принаймні вірогідно. Ми ж не можемо знати — ані ти, ані я, — як поводитиметься Тоні, якщо його заарештують, а потім — у тактовній формі — зроблять йому певну пропозицію. Подібні речі траплялись і раніше. Та ми не даємо нікому можливості піддатися спокусі. Невідомо, що б зробив Карміне, якби твій брат Джіно своєчасно не усунув його. Того вечора Джіно був не сам. З ним у машині сиділа ще одна особа.

Едді знав її ім'я — Вінче Ветторі, — та краще б йому цього не знати. Якщо Ветторі й не стояв на верхів'ї піраміди, він був усе-таки великим босом, майже таким, як К'юбік.

А таких, як вони, ніколи не ставлять під загрозу арешту. Це надто небезпечно і могло б спричинитися до провалу всієї організації.

— Ти знаєш Вінче?

— Бачив якось.

— Він теж був там, коли усували свідка.

Запала тиша, ще багатозначніша, ніж раніше. Філ запалив сигарету і покрутив у руці запальничку.

— Ти згоден, що нізащо не можна допускати, аби Тоні заговорив, де не треба?

— Він не говоритиме.

— Щоб бути в цьому цілком певним, треба спочатку розшукати його.

— Це, певне, не так важко...

— Для тебе. Я гадаю, старий Малакс, який сидить у себе на фермі, в курсі цих справ. Закохані приїздили до нього. Якщо розпитувати його будемо ми, він не скаже нічого. А ти... Ти ж брат Тоні.

Едді відчув, що його чоло вкривається потом. Він машинально помацав подряпану родимку, і вона знов почала кровоточити.

— Отакі-то, хлопче, справи. Твій батько врятував мені життя, зовсім не відаючи про це. Твоя мати — теж, але вона зробила це цілком свідомо. І ось уже більш як тридцять років вона частенько робить нам послуги. Джіно дисциплінований, хлопець. Ти теж завжди добре працював, і до останнього часу ніхто не мав підстав скаржитись на Тоні. Йдеться про те, щоб він не заговорив. Та й годі. Я викликав тебе в Майямі, бо гадаю, що саме ти маєш найбільше шансів врятувати нас із цієї халепи. Адже так?

Едді підвів на нього очі і майже мимоволі промовив:

— Так.

— Я певний, що ти знайдеш свого брата. ФБР, мабуть, уже напало на його слід, і Сполучені Штати тепер затісні для нього. Мені хотілося б, щоб він був у Канаді або Мексиці. Проте коли я, наприклад, знав би, що він у Європі, мені здається, я був би спокійніший. Чи живі ще родичі Ріко в Сіцилії?

— Наш батько мав восьмеро братів і сестер.

— Це могло б бути для Тоні приводом поїхати по-знайомитися з ними і, коли він схоче, відрекомендувати їм свою дружину.

— Так.

— Основне зараз — це умовити його, знайти переконливі аргументи.

— Так.

— Треба діяти швидко.

— Так.

— На твоєму місці я почав би із старого Малакса.

Едді знову сказав «так». Тоді Сід К'юбік підвівся, зітхнув і струсив поліл з сигари в попільницю, а Філ попрямував до дверей.

— До речі, як там у Санта-Кларі йдуть справи?

— Дуже добре.

— Це ласий шматок, правда?

— Так.

— Мабуть, шкода було б його втратити.

Лише зараз Філ перестав усміхатися.

— Я зроблю все, що зможу.

— Це буде не так уже й багато.

В Едді запаморочилося в голові, але він так і не доторкнувся до своєї склянки віскі.

— На твоєму місці я б поїхав просто до Пенсільванії, не заїжджаючи до Санта-Клари.

— Так.

— До речі, як там Джо?

— Працює за прилавком.

— За ним наглядають?

— Я залишив інструкції Анджело.

Випроставшись, К'юбік простягнув Едді свою широку лапу і так сильно стиснув йому руку, що в нього аж пальці побіліли.

— Не можна, ні в якому разі не можна допустити, щоб Тоні заговорив, зрозуміло?

— Так.

Едді забув попрощатися з Філом. Дві жінки в коротеньких штанцях чекали на ліфт, але Едді побачив лише якісь світлі плями. В прохолодному холі він мало не знепритомнів і йому довелося спертись на колону.

РОЗДІЛ ЧЕТВЕРТИЙ

Власник прокатного пункту, який дав Едді автомашину в Гаррісберзі, показав йому дорогу на карті, припиленій кнопками до стіни контори. Гриміло, але дощу поки що не було. Їхати треба платною дорогою до Карлайла, звернути праворуч на 274-й милі, потім, на 850-й,— ліворуч, проминути маленький хутір під назвою Друмголд. Трохи не дожджаючи Елінди, він побачить збоку велику цегляну будівлю з високим димарем — стару цукроварню. Поруч і буде потрібна дорога.

Все це само собою зафіксувалося в пам'яті, як було колись у школі,— навіть кількість миль від одного пункту до іншого. Дощ пішов, коли він їхав уздовж білих смуг автостради. Вже за кілька секунд він перетворився на справжню зливу, проти якої «двірники» на вітровому склі виявилися майже безсилі. Вода текла по склу суцільним потоком, і все навколо виглядало мов у кривому дзеркалі.

Минулої ночі він погано спав. Учора ввечері, зійшовши з літака у Вашингтоні, він дізнався, що літак до Гаррісберга вилітає за годину, і вирішив на нього сісти, не подбавши про те, щоб замовити по телефону кімнату. Ще в літаку він почав нервувати. Приземлив-

шись у Джексонвілі, пасажири побачили біля аеродрому уламки літака — такого самого, як їхній. Він розбився й згорів годину тому.

У двох чи трьох пристойних готелях Гаррісберга не було жодного вільного номера у зв'язку з якимсь торжеством, а може, й ярмарком, бо поперек вулиць красувались барвисті полотнища, на площах височіли тріумфальні арки і, незважаючи на пізній час, по місту ходили музиканти.

Такі привезло його нарешті до якогось підозрілого готелю. Номер був брудний, ванна заплямована жовтими патьоками, на нічному столику лежала біблія Гедеона, а поруч стояв репродуктор, що вмикався після того, як у проріз опускали монету в двадцять п'ять центів.

Цілу ніч у сусідньому номері горлала п'яна пара, випивши пляшку віскі, яку приніс коридорний, і Едді марно стукав у перегородку.

Звичайно, в юнацькі роки він бачив і гірше. Коли він був малий, на весь будинок не було жодної ванни; милися в кухні раз на тиждень, щосуботи. Може, для того, аби мати колись справжню ванну, так уперто працював він стільки років. Щоб мати ванну і щодня міняти білизну!

Карлайл він прогавив. Дорожні покажчики стояли вздовж усієї автостради, але машина йшла на такій швидкості, що шини аж вищали на мокрому гудроні, і, пильно стежачи за дорогою, він не встигав прочитати всі написи крізь сітку дощу.

Він проскочив 274-у милю, і довелося робити довгий об'їзд по бічних дорогах та розбитих вулицях міських околиць. І коли він, нарешті, виїхав на потрібну дорогу, через дві милі шлях йому перегородила довжелезна стріла з написом: «Об'їзд».

Він ледве просувався вперед, нахилиючись, аби побачити що-небудь навколо. Іноді він звертав з ґрунтової дороги на шосе і «піддавав газу», але потім з відчаєм помічав, що шосе, пересікши якийсь хутір, знову переходить у ґрунтову дорогу.

Зараз Едді їхав міжгір'ями, зарослими темними деревами, що здавалися чорними; часом він минав ферму і виїжджав у поле, де услід йому дивилися застигли з переляку корови.

Він, мабуть, заблудив. Ніде не знаходив він навіть сліду Друмголда, який давно вже мав проїхати, і не бачив жодного дорожнього покажчика. Щоб розпитати про дорогу, йому довелося б зупинити машину перед якоюсь фермою, вийти і, стоячи під дощем, стукати в двері; він навіть не був певний, що знайде когось — у нього було таке враження, що всі люди на землі кудись зникли.

Врешті він натрапив на газолінову колонку. Довелося довго сигналити, поки довготелесий рудий чоловіг з клейончатою накидкою на плечах підійшов до машини.

— Як проїхати в Уайт-Клауд?

Чоловіг почухав потилицю, подумав, потім пішов у халупку біля колонки, щоб у свою чергу когось спитати. І знову потяглись горби, ліси, потім озеро — таке ж свинцево-похмуре, як і небо. Нарешті, після багатогодинної їзди, за час якої він зголоднів, бо вранці випив лише чашку кави, він побачив у міжгір'ї кілька дерев'яних будівель. На фронтоні однієї з них, темно-жовтої, чорними літерами було виведено: «Ezechieel Higgins Trade Post».

* «Торгова факторія Езекіла Хігінса» (англ.).

Саме це показував йому на карті власник прокатного пункту. Отже, він в Уайт-Клауді, де мешкає старий Малакс.

Уздовж фасаду тяглась веранда. У лівій частині будинку містилась крамничка переселенських часів, де продавалося все: борошно, лопати, вила, хомути, консерви, цукерки і робочі комбінезони. На середніх дверях висів напис: «Готель», на дверях праворуч — «Закусочна».

На веранді, з даху якої текли потоки води, у кріслі-качалці гоїдався якийсь чоловік з чорною сигарою в зубах; здавалось, він з насмішкуватою цікавістю стежить за тим, як Едді намагається проскочити під дощем.

Спочатку Едді не звернув на нього уваги. Він міркував, у які двері краще зайти, і нарешті штовхнув двері закускової, де над своїми склянками мовчки сиділи двоє старих дідів, кошавих, паче мумії. Вони й справді були дуже старі, таких дідів можна зустріти лише в глухій сільській місцевості. Один з них після тривалої мовчанки нарешті гукнув:

— Марто!

З кухні, витираючи фартухом руки, вийшла жінка.

— Це Уайт-Клауд? — спитав Едді.

— А що ж іще?

— Тут живе Ганс Малакс?

— Тут і не тут. Його ферма за чотири милі звідси, що той бік гори.

— Чи можна чогось попоїсти?

Чоловік, якого він щойно бачив на веранді, стояв у дверях і, криво усміхаючись, дивився на приїжджого. Едді нахмурився.

Він не знав цього чоловіка і був певний, що ніколи раніше не зустрічав його. Він був переконаний у цьому

так само, як у тому, що провів своє дитинство в Брукліні і що приїхав сюди не на прогулянку.

— Можу засмажити вам яечню.

Ріко ствердно кивнув головою. Жінка зникла, потім повернулась і спитала, чи не хоче він чогось випити.

— Склянку води.

Едді здавалося, що він потрапив кудись на край світу. На стінах закускової висіли літографії двадцяти-тридцятирічної давності, точнісінько такі, які колись прикрашали крамничку його батька. Запах теж був майже такий самий, тільки тут пахло ще селом і дощем.

Діди сиділи нерухомо й не зводили з нього очей; в обох були червоні повіки, а в одного цапна борідка.

Едді сів біля вікна, почувавши себе ще гірше, ніж у Майямі,— як чужоземець у незнайомій країні.

Замість того щоб їхати сюди, треба було вчора вирушити просто в Бруклін до матері. Він не може сказати напевно, чому не зробив так. Він боявся, що за ним стежать, і ще в літаку, дорогою з Майямі до Вашингтона, придивлявся до пасажирів, не пропускаючи жодного і запитуючи себе, хто з них за ним шпигує.

А цей чоловік, що з задоволеною посмішкою дивився, як він виходить із машини, безперечно належить до організації. Можливо, він давно вже тут? Можливо, він ходив до старого Малакса, щоб вивідати дещо в нього?

Як би там не було, він уже давно чекав Едді. Йому, звичайно, подзвонили з Майямі. Він крутився біля Ріко, немов збираючись розпочати розмову.

— Гарна погода, правда?

Едді не відповів.

— Це ціла проблема — знайти ферму старого.

Цей незнайомий кепкує з нього, чи що? Віп був без піджака і галстука, бо, незважаючи на грозу, було

дуже жарко, навіть задушно; сорочка прилипала до тіла.

— Ну й тип!

Він, безперечно, мав на увазі Малакса. Едді злегка знизав плечима. Він пропустив повз вуха ще кілька фраз незнайомого, після чого той повернувся до Едді спиною, пробурчавши:

— Як хочете!

Едді їв без апетиту. Жінка вийшла за ним на веранду, щоб показати дорогу. Біля підніжжя гори утворився цілий водоспад, і машині довелось переїхати потік, що залив дорогу. Цього разу Едді не заблудив; тільки одного разу машина на хвилину загрузла в глибоких вибоїнах, що їх залишили трактори.

Проїхавши далі, у долині, серед луків та кукурудзяних полів, він побачив дерев'яну клуню, пофарбовану в червоне, одноповерховий будинок та зграю гусей, що сердито засичали при його появі.

Виходячи з машини, Едді помітив у вікні чиесь обличчя. Він підійшов до будинку, обличчя зникло, і назустріч йому вийшов чоловік, кремезний і дужий, мов ведмідь.

На цей раз Едді не міг підготуватися до розмови. Це було неможливо. Він не знав, з чого починати. Посмоктуючи саморобну люльку, чоловік дивився, як він струшує з капелюха та плечей воду.

— Добре поливає! — зауважив він із задоволенням селянина.

— Авжеж, поливає.

Посеред кімнати стояла стара груба; її комин виходив крізь стіну надвір. Низька небілена стеля лежала на товстих сволоках. На стіні висіло три рушніці, одна з них була двоствольна. Пахло свіжим, ще теплим молоком.

— Я брат Тоні,—поспішив відрекомендуватись Ріко.

На чоловіка, здавалося, це не справило жодного враження. Брат Тоні? Що ж, дуже добре.

«А далі?» — ніби запитував він, мовчки показуючи на крісло-качалку.

Взявши з етажерки пляшку білої горілки, яку, мабуть, гнав сам, і дві чарки з грубого скла, він урочи-сто наповнив їх, наче налив вино для причастя, і одну мовчки підсунув гостеві. Едді зрозумів, що треба випити.

Поруч з цим старим Сід К'юбік, який справляв враження дебелого, сильного чоловіка, виглядав би, в кра-шому разі, як людина середньої комплекції.

Обличчя Малакса було засмагле, обвітрене, вкрите дрібними зморшками, його в червону клітку сорочка аж роздувалась од м'язів, а долоні були тверді, широчезні, мов лопати.

— Вже довгий час,— заговорив Едді не зовсім упев-нено,— я не маю від Тоні ніяких відомостей.

Очі в старого були блакитні, дуже ясні, обличчя лагідне, усмінене. Він, здавалось, привітно посміхає-ться усьому божому світові, де знайшов собі затишний куточок і де ніщо з того, що могло б статися, не може його здивувати.

— Він гарний хлопчина,— сказав старий.

— Еге ж. Мені казали, він дуже любить вашу дочку.

— Що ж, вони обоє в такому віці,— відповів Ма-лакс.

— Я зрадив, коли дізнався, що вони побралися.

Фермер погойдувався в качалці, дивлячись на Едді; пляшка стояла зовсім близько від нього.

— Цього слід було сподіватися; вони не перші й не останні.

— Я не знаю, чи Тоні розповідав вам про мене.

— Трохи. Гадаю, ви той, з Флориди?

Що розповідав Топі своєму тестеві? Може, те саме, що й дружині? І чи говорив йому про те, чим займається родина Ріко?

Сказати, що Малакс поставився до нього з недовір'ям, він не міг. Байдуже? Теж ні. Звичайно, прихід якогось панка, що прибув з Півдня, аж шіак не хвилював старого. І взагалі, що могло б його схвилювати? Та нічого. Він ні від кого не залежить і відчуває себе тут, як риба в воді,— живе так, як хоче. Незнайомий заходить до нього в хату, і він запрошує випити чарчину свого самогону. Для старого це нагода зайвий раз хильнути, обмінятись кількома словами з новою людиною, от і все.

Проте, дивлячись на Малакса, можна було сказати, що він не сприймає все це надто серйозно.

— Мати написала мені, що Тоні змінив професію.

То був пробний хід. Едді чекав, як реагуватиме Малакс на це зауваження. Якщо він у курсі справи, то, може, всміхнеться іронічно, почувши слово «професія».

Малакс, правда, посміхався, але без іронії. Не поворухнувся жоден мускул обличчя, ні губи — посмішка жевріла лише в очах.

— Я саме проїздив поблизу і вирішив завітати до вас.

Вдаючи, ніби він за це дуже вдячний, Малакс налив Едді другу чарку перваку — міцного, мов рідкий вогонь.

Розмовляти з ним було значно важче, ніж із шерифом чи будь-яким хазяїном нічного клубу. Едді почував себе тут, як кажуть, не в гуморі, але намагався не виказувати цього. Він здавався собі таким блідим, змоклим, жалюгідним перед ним міцним, мов дуб, велетнем, який погойдувався навпроти нього в качалці.

Малакс не поспішав йому допомагати. Та Едді й не

сподівався, що все зразу піде легко. Люди, що живуть так, як Малакс, не дуже охочі до розмов.

— Я саме подумав, що мені було б неважко знайти для нього роботу, коли б він схотів.

— По-моєму, він з тих, що самі можуть дати собі раду.

— Тоні здібний механік. Він ще юнаком захоплювався всякими машинами.

— Менш ніж за три дні він зумів відремонтувати старий грузовик, який я колись кинув біля ставка, не думаючи вже, що він ще їздитиме.

Едді спробував усміхнутись.

— Це так схоже на Тоні! Грузовик вам, напевно, ще згодиться.

— Я віддав йому цю машину. Це було найменше, що я міг для нього зробити. Тим паче, що минулого року я купив собі новий грузовик.

— Вони поїхали на грузовику?

Старий кивнув головою.

— Це те, що їм треба. Маючи грузовик, така людина, як мій брат, може розпочати невелику торгівлю.

— Саме так він і сказав.

Ще було надто рано ставити головне запитання.

— Ваша дочка... здається, Нора?.. Вона не боялась?

— Чого?

— Ну, кидати свою роботу, Нью-Йорк, забезпечене життя, щоб їхати отак, світ за очі?

Саме так і треба було сказати: «Світ за очі». Це мало викликати деяке уточнення. Але нічого певного Едді не почув.

— Нора вже доросла. Коли вона їхала звідси,— відтоді минуло вже три роки,— то теж не знала, що на неї чекає. І я, коли залишив своє село в шістнадцять років, теж нічого наперед не знав.

— А коли щось станеться?..

Як фальшиво звучить його голос, навіть для цього самого! Едді здавалося, що він грає якусь огидну роль, але діяти інакше було для нього неможливо, адже він турбується про інтереси Тоні.

— Що може статися? У моїх батьків було вісімнадцятеро дітей, і до того дня, коли я пішов з дому, я ніколи не бачив білого хліба, просто не знав, що він існує — виріс на житньому хлібі, буряках і картоплі, інколи бачив шматочок сала. Мої діти завжди матимуть картоплю і сало.

— Тоні сміливий хлопець.

— Я теж так думаю.

— Мені здається, він мав щось на увазі, коли ремонтував грузовик.

— Можливо, що так.

— У деяких районах не вистачає транспорту.

— Авжеж!

— Особливо в цю пору року, коли треба збирати врожай.

Старий знову кивнув, гріючи свою чарку в широкій темній долоні.

— У Флоріді він одразу ж знайшов би клієнтів.

Старий і на це нічого не відповів. Треба було діяти відвертіше.

— Тоні писав вам що-небудь?

— Після того, як вони поїхали,— нічого.

— І дочка теж?

— Коли я поїхав з дому, то також нічого нікому не писав аж три роки. По-перше, треба було платити за марки, до того ж, мені не було про що писати. За весь час, відколи я тут, я написав родичам лише двічі.

— Ваш син теж нічого не пише?

— Котрий?

Едді не знав, що в нього не один син. А скільки — двоє, троє?

— Той, що працює в «Дженерал електрик». Тоні казав про нього матері. Здається, він хлопець з майбутнім.

— Можливо.

— Схоже на те, що ваші діти не люблять села.

— Тільки не ці двоє.

Едді змушений був підвестися, щоб приховати своє роздратування, і підійшов до вікна. Дощ перішив, і на поверхні калюж вискакували бульбашки.

— Що ж, треба, мабуть, рушати.

— Ви поїдете ввечері до Нью-Йорка?

Ріко відповів «так», хоч ще й сам не знав, куди поїде.

— Мені дуже хотілося б написати Тоні. В мене для нього безліч новин.

— Він не залишив мені своєї адреси, а значить, це його не дуже турбує.

У голосі старого і зараз не відчувалось ані тіні іронії. Просто в нього така манера думати, розмовляти. Принаймні так хотілось думати Едді.

— Уявіть собі, з нашою матір'ю раптом щось станеться...

Більше ніж будь-коли йому було соромно грати таку огидну роль.

— Вона старіє. Останнім часом щось зовсім нездужає.

— Гіршого за смерть нічого не станеться. А Тоні не зможе її воскресити, адже так?

Так. Звичайно, так, а не інакше. З них двох тільки один — Едді — жалюгідно викручується, сподіваючись вивідати в старого те, чого той або не знає, або не хоче казати.

Раптом він здригнувся, побачивши надворі чоловіка в макинутому на плечі мішку, що правив за плащ, і в жовтих гумових чоботях. Чоловік глянув на номер автомашини, а потім зазирнув усередину, щоб прочитати посвідчення на право водити машину, прикріплене до керма. Це був юнак, дуже схожий на Малакса, але негарний, з неправильними рисами обличчя.

Він обстукав чоботи об поріг, штовхнув двері, кинув погляд на Едді, на батька, а потім на пляшку і чарки.

— Хто це? — спитав він, не вітаючись.

— Брат Тоні.

Юнак звернувся до Едді:

— Ви позичили цю тарадайку в Гаррісберзі?

Це запитання прозвучало в його устах як докір. Більше він нічого не сказав і, не звертаючи вже на гостя уваги, попрямував на кухню набрати в склянку води з помпи.

— Сподіваюся, що вони будуть щасливі,— промовив Едді, аби якось закінчити розмову.

— А як же інакше,— озвався Малакс.

І більше нічого. Юнак уже повернувся до кімнати, тримаючи в руці склянку з водою, і не спускав очей з Едді, який неохоче рушив до дверей. Старий Малакс підвівся і теж дивився йому вслід, але не пішов проваджати.

— Спасибі за частування.

— Нема за що.

— Все-таки спасибі. Я міг би залишити вам свою адресу на той випадок, якщо...

Це була остання спроба.

— Навіщо? Я ж нікому нічого не пишу. Іноді мені здається, що я взагалі забув абетку.

Згорбившись, Ріко підійшов до машини і сів на мок-

ре сидіния: виходячи, він забув підняти на дверцятах скло. З подвір'я він виїхав, охоплений люттю: йому здалося, що в будинку хтось зареготав.

На веранді у Хіггінса сидів той самий тип, якого вже бачив там Ріко; побачивши, що Едді повертається, він насмішкувато примружив очі. Едді вирішив не зупинятись і, збільшивши газ, помчав далі.

Він уже не блудив. Гроза вщухла, блискавки вже не краляли небо, але дощ все ще лив: схоже було на те, що він ітиме кілька днів підряд.

Власник прокатного пункту в Гаррісберзі трохи побурчав, бо машина була від коліс до даху заляпана грязюкою. Едді зайшов у готель забрати свій чемодан і взяв таксі до аеродрому, хоч іще не знав, коли буде літак.

Чекати довелося півтори години. Аеродром розгруз від дощу, бетонні стартово-посадочні доріжки, що йшли в усіх напрямках, виблискували. У залі для пасажирів тхнуло вбиральнею. В одному кутку залу Ріко побачив дві таксофонні кабінки і підійшов до буфету, щоб розміняти гроші.

Учора він не подзвонив додому. Але й зараз він робив це знехотя, лише тому, що пообіцяв Алісі. Навіть назвавши телефоністці номер, він ще не знав, що скаже дружині. Йому хотілось якомога швидше повернутись додому і нічого не робити, пославши під три чорти Філа та всі організації на світі.

Ніхто не має права так грубо ламати його життя. Він сам, своїми руками, здобув усе, що має, так само, як Малакс збудував свою ферму.

Він не несе жодної відповідальності за поведінку чи будь-які вчинки свого брата. Адже це не він сидів за кермом машини, звідки пролунали постріли, що вбили торговця сигарами з Фултон-авеню.

Усе це, коли сидиш тут, здається нереальним. Невже той чоловік, якого Едді бачив у придорожній закусоchnій, сидів там для нагляду за ним? Чому ж, у такому разі, він не поїхав слідом за ним? Крізь скло кабіни йому було видно весь пасажирський зал, де сиділи лише дві літні жінки і моряк, рюкзак якого стояв поруч нього на лаві.

Усе тут таке брудне, сіре, гнітюче, в той час як його дім у Санта-Кларі такий сліпучо-білий, залитий сонцем.

А якщо той тип не шпигував за ним, то що йому було робити в Уайт-Клауді?

І поки телефоністки десь на лінії викликали одну одну, він знайшов зовсім просту відповідь. Сід К'юбік не дитина, він міг би дечого навчити будь-якого детектива. У закусоchnій Хіггінса, в закутку біля дверей, виднілось віконце, над яким можна було прочитати: «Поштове відділення».

Туди надходить уся пошта села. Якби надійшло щось для Малакса, той тип дізнався б про це без зайвого клопоту, коли кореспонденцію виймали з мішка.

— Це ти, Алісо?

— Едді? Де ти зараз?

— У Пенсільванії.

— Скоро повернешся?

— Не знаю. Як діти?

— Дуже добре.

— Нового нічого?

— Ні. Дзвонив шериф, але сказав, що справа не дуже важлива. Ти залишаєшся там, де зараз?

— Я на аеродромі. Сьогодні ввечері маю бути в Нью-Йорку.

— Побачишся з матір'ю?

— Не знаю. Мабуть, побачусь.

Він піде до неї. Може, вона знає щось таке, чого не сказала К'юбікові.

Решта дня минула невесело. Літак був старий, а тут ще довелося пройти крізь дві грозові хмари. Коли внизу заблищали вогні аеропорту Ла Гардіа, була вже ніч. Біля будинку аеропорту сновигали темні постаті, хтось цілувався, хтось ішов, зігнувшись під вагою пакунків та валізок.

Нарешті Едді вдалося знайти таксі, і він сказав шоферу адресу матері. Він змерз у своєму легкому костюмі, який, до того ж, був ще мокрий від дощу. Він чхнув кілька разів підряд і подумав, що схопить нежить. В дитинстві і він, і Тоні часто ходили з нежиттю. А Тоні щозими хворів ще й на бронхіт.

Несподівано в його пам'яті спливла майже забута картина: Тоні лежить у ліжку, на ковдрі розкидані ілюстровані журнали і аркуші паперу — він любив малювати. Троє братів спали в одній кімнаті. Там було так тісно, що вони ледве протискувались між ліжками.

Сьогодні він матиме досить неприємну розмову: мати неодмінно наполягатиме, щоб він ночував у неї. Тепер у домі була ванна — під неї мати переобладнала кімнату, де жили колись її сини.

З крамнички двері вели просто до кухні, яка правила за їдальню і вітальню водночас, — там цілими днями лежала в кріслі бабуся. Темний коридор з'єднував вітальню з кімнатою, де спали обидві жінки. Вони спали разом відтоді, як бабуся почала боятися, що помере вночі. Це була колишня кімната старої, і Джулія завжди наполягала, щоб сини розташовувались у ній, коли приїздили в гості. Запах, який завжди стояв там, здавався Едді нестерпним.

Він нахилився до шофера і назвав іншу адресу: першокласний бруклінський готель «Сент-Джордж», що

містився за три квартали від матеріної крамнички. Він заповнив реєстраційний бланк і залишив у готелі чемодан. Перед відльотом з Гаррісберга він нашвидку перекусив і зараз не відчував голоду. Випивши тільки чашку кави в сусідньому кафе, він знову взяв таксі, бо дощ все ще не вщухав.

Овочева крамниця, що містилася поряд з крамничкою його матері, була перероблена. Там, як і раніше, продавали овочі та бакалію, але вітрина була вже модернізована, стіни облицьовані білими квадратиками кахлю; і вдень і вночі, навіть коли крамниця була зачинена, її яскраво освітлювали неонові лампи.

Вибило одинадцять. Відчинені були лише бари та більярдна навпроти, де збиралися тутешні хлопці.

У материній крамничці було темно. Проте з глибини приміщення крізь прочинені двері пробивалось бліде світло. Обидві жінки сиділи на кухні, під лампою, і прочинили двері, напевно, для того, щоб зайшло хоч трохи свіжого повітря. Едді бачив навіть спідницю і ноги своєї матері.

Прилавок, той, що ліворуч, не змінився. До підлоги пригвинчені ті самі чотири табурети, ті самі лишилися й сифони з прохолодними напоями та контейнери з морозивом. На другому прилавку акуратно розкладені цукерки всіх сортів, плитки шоколаду, жувальні гумки, а в глибині крамнички вздовж стіни вишикувалися три гральні автомати.

Едді стояв, не наважуючись постукати. Дзвоника не було. Кожен з братів стукав у вікно по-своєму. Квартал, вулиця зараз йому здалися ще жалюгіднішими, ніж будь-коли раніше, незважаючи на те, що вони тепер були яскраво освітлені неонам.

Раптом мати підвелася, пройшла вперед, зникла з поля його зору і за хвилину увійшла до крамнички.

Тоді він, не знаючи, побачила вона його чи ні, нарешті постукав у двері.

Мати ніколи не залишала ключа в дверях. Він знав, у якому кутку буфета ховала вона всі ключі. Вона не впізнала Едді. Він був у чорному. Мати притулила лице до шибки, нахмурила брови і, раптом щось вигукнувши, відчинила двері:

— Чому ти не подзвонив? Я могла б приготувати кімнату.

Вона не поцілувала його. В сім'ї Ріко не було такого звичаю. Вона глянула на його руки.

— Де твій чемодан?

Він збрехав:

— Я залишив його в Ла Гардіа. Можливо, мені доведеться вилетіти сьогодні вночі.

Мати завжди здавалась йому однаковою. Для нього вона не змінилася анітрохи з того часу, коли ще носила його на руках. В його пам'яті вона завжди була така, як і сьогодні, — трохи опухлі ноги, важкий живіт, повні груди, що погойдуються під корсажем. Вона завжди носила сірі сукні.

— Не так скоро брудняться! — казала вона.

Він привітався з бабусею, а та чомусь назвала його Джіно. Таке з нею трапилось уперше, і Едді здивовано глянув на матір, яка зробила йому знак, щоб він не звертав на це уваги. Доторкнувшись пальцем до лоба, вона дала йому зрозуміти, що стара починає втрачати пам'ять.

— Може, тобі дати чогось поїсти?

Вона відчинила холодильник, вийняла ковбасу, картопляний салат, перець і поставила все це на вкритий клейонкою стіл.

— Ти одержав мого листа?

— Так.

— Тобі він теж не пише?

Едді похитав головою. Він примушував себе їсти, щоб зробити матері приємність, пив кіанті, налите у велику грубу чарку,— таких чарок він не бачив більш ніде.

— Так це ти саме того й приїхав сюди?

Йому хотілося відверто все розповісти їй, сказати всю правду про свою зустріч з Філом і Сідом К'юбіком, про поїздку до старого Малакса. Це допомогло б йому скинути з своїх плечей важкий тягар.

Та він не насмівся і відповів, що ні. Але вона не зводила з нього запитливого погляду, і йому довелось додати:

— Мені треба було декого побачити.

— Це вони послали тебе сюди?

— До деякої міри. Але не заради Тоні. Не лише заради Тоні.

— Що вони тобі сказали? Ти вже їх бачив?

— Ще ні.

Мати вірила йому лише наполовину. Вона ніколи не вірила людям більше, ніж наполовину, особливо своїм синам і особливо Едді, а той навіть не знав, чому вона так ставиться до нього, бо він з усіх трьох синів найменше брехав матері.

— Ти гадаєш, що вони його шукають?

— Вони йому нічого не зроблять.

— Це не прості балачки, тут щось є.

— Я бачив батька його дружини.

— Як ти довідався його ім'я? Навіть я не знаю, як його звать. Хто тобі сказав?

— Один знайомий, який приїхав до Санта-Клари на кілька тижнів.

— Джо?

Вона знала про це більше, ніж він гадав. Зрештою,

так бувало завжди. До неї доходили навіть найнезначніші чутки. Вона мала якесь особливе чуття, що допомагало їй здогадуватись про правду.

— Бережись його. Я його знаю. Він часто приходив сюди поїсти морозива років три-чотири тому, коли ще був малим хуліганом. У нього зрадницька натура.

— Я теж такої думки.

— Що він тобі сказав? Що він знає?

— Слухай, мамо, не питай мене так багато. Ти нагадуєш мені О'Маллі.

Вони завжди розмовляли між собою поганою італійською мовою, змішаною з бруклінським жаргоном. О'Маллі — то був сержант поліції, який вже понад двадцять років працював у їхньому кварталі і який, коли брати Ріко були ще підлітками, наводив на них страх.

— Я просто хочу тобі сказати, що бачив тестя Тоні. То щира правда, що Тоні і його дружина приїздили до нього два чи три місяці тому. У старого був розбитий грузовик, що валявся біля ставка. Старий сказав, що Тоні три дні порався біля нього, нарешті відремонтував його, і тоді старий подарував йому цю машину.

Бабуса, яка вже давно недочувала, кивала головою з таким виглядом, ніби уважно стежить за розмовою. З роками це стало у неї звичкою, і їй іноді здавалося обдурити співрозмовників, які виголошували перед нею цілі промови.

Чому Джулія несподівано всміхнулася?

— Це великий грузовик?

— Я не питав. Напевне. Маленькі грузовики на фермах ні до чого.

— Ну, тоді твій брат не пропаде.

Едді відчував, що вона не все йому говорить,

стежити за ним, папевис, міркуючи, чи варт ділитися з ним своїми думками.

— Ти пам'ятаєш, як він захворів на запалення легенів?

Йому часто доводилось чути розмови на цю тему, але він сам мало що міг пригадати. Це запалення губилося серед спогадів про часті бронхіти Тоні. До того ж, Едді, якому тоді було п'ятнадцять років, в ті часи не так вже й часто заглядав додому.

— Лікар казав тоді, що Тоні, аби він зміг видужати, потрібне свіже повітря. Син Джозефіни...

Едді зрозумів і теж мало не посміхнувся. Він знав тепер, чому мати всміхається. Джозефіна була їхньою сусідкою. Вона прибирала в них й іноді приходила допомогти в крамничці. В неї був син, імені якого Едді зараз не міг пригадати; він поїхав на Захід і зайнявся там сільським господарством. Джозефіна хвалилася, що він живе в достатку, одружився, має сина і умовляє її переїхати до нього.

Назву місцевості, де оселився син Джозефіни, Едді ніяк не міг згадати. Це було десь на півдні Каліфорнії.

І ось одного чудового дня син справді приїхав забрати матір. А вона наполягала, щоб Тоні, який ніяк не міг остаточно видужати, поїхав з ними на кілька місяців. Вона завжди ставилась до хлопчика з особливою ніжністю.

— Там сонце, свіже повітря...

Едді забув подробиці. В усякому разі, він пам'ятав, що Тоні не було вдома щось близько року. Тоді Тоні саме почав захоплюватися механікою. Йому щойно минуло одинадцять років. Він запевняв, що син Джозефіни дозволяв йому водити в поле грузовик.

Тоні часто розповідав про ті місця.

— Фермери збирають там щороку три-чотири вро-

жаї молодих овочів. Головне для них — вчасно вивезти овочі.

— Здається, це десь поблизу Ель-Сентро, — сказала мати.

Ель-Сентро! Едді зовсім забув цю назву. Сам не знаючи чому, він раптом зникнув і відвернувся.

— Чому ти не їси?

— Я щойно пообідав.

— Ти ще не їдеш?

— Ні, ще є час.

Едді охоче пішов би звідси. Ще ніколи він не почував себе таким чужим тут, удома, в цій кімнаті, де все таке знайоме. Ніколи ще він не почував себе перед матір'ю таким хлопчиськом.

— Коли ти повертаєшся до Флориди?

— Завтра.

— Я думала, що тобі треба з кимось зустрітися.

— Це я зроблю завтра вранці.

— Ти не бачив Сіда К'юбіка в Майямі?

Боячись заплутатись, Едді відповів, що не бачив К'юбіка. Він уже не знав, що сказати, щоб не суперечити своїм попереднім словам. Коротше кажучи, він втратив впевненість у собі.

— Дивно, що Джіно зараз опинився саме в Каліфорнії.

— Так, це дивно.

— У тебе нездоровий вигляд.

— Я, здається, схопив нежить під час грози.

Кіанті було тепло, густе.

— Ну, мені, мабуть, час уже йти.

Вона провела його до дверей і довго дивилась йому вслід. Едді здавалося, що цей погляд свердлить йому спину.

РОЗДІЛ П'ЯТИЙ

Скільки вже разів доводилось йому отак пізно виходити з дому, лишивши на порозі матір, яка довго дивилася йому вслід? В такі хвилини чомусь завжди дощило, і мати щоразу повторювала одні й ті самі слова:

— Хоч би почекав, поки перестане.

Едді стільки раз бачив ці струмки вздовж мокрих тротуарів, ці калюжі, які — він міг би поклястися — завжди були на тих самих місцях. Більшість крамничок анітрохи не змінилися. На розі однієї з вулиць — другої від дому — він завжди чекав нападу, хоч для цього не було жодних підстав. Те саме неприємне почуття охопило його й зараз, коли він увійшов у тінь, і по спині аж мурашки забігали.

Він без особливої радості впізнав знайомі місця. Едді виріс серед цих будинків, і вони, може, впізнають його. Він мусив відчувати себе тут як вдома, але йому чогось було ніяково. Він соромився не цих будинків, а самого себе. Це нелегко пояснити. Наприклад, його брат Джіно був тут завжди свій. Навіть Сід К'юбік, який став поважною особою, міг би повернутися сюди й почувати себе тут у своїй стихії, тоді як Едді...

Та не лише цього вечора Едді хмурнів, впізнаючи навколо знайомі з дитинства місця. Раніше, повертаючись сюди поїздом або літаком, він щиро радів від думки, що ось зараз, нарешті, він опиниться в рідних місцях. Проте ледве ступивши на рідну вулицю, зайшовши у материн дім, він зрозумів свою помилку: ця зустріч з минулим не схвилювала його, і ніхто по-справжньому не зрадів його появі.

Тут його завжди зустрічали гостинно, накривали на стіл, відкорковували пляшку вина. Це правда. Але

останнім часом на нього дивились уже не так, як, скажімо, на Джіно або Тоні.

Едді хотів би зустріти тут старих друзів. Проте справжніх друзів він ніколи не мав. І це була не його вина. Просто вони були не такі, як він.

А втім, він робив усе тільки так, як слід було робити. Він додержував дисципліни не із страху, як більшість його приятелів, а тому, що розумів її необхідність.

У погляді матері Едді завжди відчував якусь приховану іронію і підозріливість. Так було і цього вечора. Особливо цього вечора.

Скоро він вийшов на залиту вогнями Флашінг-авеню. Коли він проминув постового полісмена, той поглянув йому вслід. Це був чоловік похилого віку. Едді не впізнав його, хоч був певний, що поліцай його знає.

Флашінг-авеню — це яскраво освітлена магістраль, уздовж якої тягнуться бари, ресторани, кінотеатри, крамниці, відчинені навіть у такий пізній час, походжають парочки, яким нема куди поспішати, солдати та моряки з дівчатами, що йдуть сфотографуватись автоматичним апаратом, поїсти сосисок або постріляти в тирі.

Едді дав собі слово одразу ж піти в «Сент-Джордж» і лягти спати. Він не міг їхати цієї ночі. Йому треба було відпочити. Крім того, у нього в кишені залишилось усього двісті доларів, і йому треба було зайти в банк обміняти чек. Він і досі мав рахунок в одному з бруклінських банків, крім того, користувався послугами ще чотирьох чи п'яти банків. Це було йому необхідно, щоб полегшити проведення різних фінансових операцій.

Аліса і діти в цю пору, напевно, вже спали, і йому раптом здалося, що вони дуже далеко від нього, що

йому, можливо, загрожує небезпека вже ніколи більше їх не побачити, не повернутись додому, до життя, яке він так терпляче, так старанно налагодив. Його охопило почуття відчаю. Страшенно захотілось повернутися додому — негайно, не дбаючи більше ні про Тоні, ні про Сіда К'юбіка, Філа та всіх інших. Він був обурений. Ніхто не мав права відривати його від налагодженого життя.

Його вразило, що авеню анітрохи не змінилася. Особливо запахи. Щоразу, проходячи повз який-небудь hot-dog stand * або ресторан, він думав про це. Так само, як і колись, гомоніла вулиця, так само звучала музика, яка долинала з дансінг-холів.

Коли він жив тут, то був такий же молодий, як оці солдати, що регочуть, штовхаючи перехожих, або ці юнаки, котрі, затиснувши в зубах сигарети і засунувши руки в кишені, походжають з загадковим виглядом перед вітринами.

Його наздогнала якась автомашина, за віконцем котрої промайнуло, як йому здалося, знайоме обличчя. Чоловік, що їхав у машині, підняв руку, помахав йому, і машина зупинилась.

То був Білл, на прізвисько Білл Поляк, з двома дівчатами, що сиділи біля нього на передньому сидінні. На задньому, в півтемряві, Ріко помітив ще одну дівчину і якогось незнайомого чоловіка.

— Що ти тут робиш? — запитав Білл, не виходячи з машини.

— Заїхав провідати матір.

Поляк обернувся до дівчат і пояснив:

— Це брат Тоні.

Потім знову спитав:

* Сосисочна (англ.).

— Давно приїхав? А я думав, ти на Півдні, в Луїзіані чи десь інде.

— У Флориді.

— Ага, так, у Флориді. Як тобі там живеться?

Едді не любив Білла. Той удавав з себе поважну особу. Був галасливий, балакучий, завжди з'являвся в оточенні жінок. Яку посаду мав він в організації? Мабуть, не першорядну. Він чимось гендлював у порту, мав якісь темні справи з профспілками. Едді підозрював, що Білл позичає докерам гроші під лихварські проценти і скуповує у них крадені товари.

— Ідьмо з нами. Хильнемо де-небудь по чарці.

Білл запрошував не від щирого серця. Він зупинився лише з цікавості і розмовляв, навіть не вимикаючи мотора.

— Провітримось у Манхеттені. Там біля двадцятої вулиці є один шинок, де танцюють голі жінки.

— Дякую. Я йду спати.

— Ну, як знаєш. Чи є в тебе новини від Тоні?

— Ні.

На цьому розмова закінчилася, і машина покотила далі. Зараз Поляк, мабуть, щось розповідає про нього дівчатам і тому чоловікові, котрий сидить на задньому сидінні. Цікаво, що він розповідає?

Едді не часто шукав товариства, бо рідко відчував потребу знайти в когось підтримку. А цього вечора він ніяк не наважувався піти до готелю, хоч знав, що треба виспатись як слід. Йому хотілося поговорити з ким-небудь, хто поставився б до нього із співчуттям і кому він відплатив би тим самим.

Він перебирав у пам'яті різні імена, обличчя, намагаючись пригадати когось із знайомих, кого він міг би побачити в одному з барів або ресторанів на цій авеню.

Але марно. Він не згадав жодного з тих, кого варто було б шукати.

І лише запах часнику, що долинув з якоїсь кухні, навів його на думку про товстого Пепу Фазолі, його шкільного приятеля, який потім відкрив невелику пивничку, де можна було поїсти вдень і вночі. Вона містилася в тісному приміщенні, що нагадувало вузький довгий коридор з прилавком і кількома столиками, відділеними один від одного перегородками; там подавали спагеті, сосиски й стандартні котлети.

Бувало, у Флоріді, коли вони з Алісою їли спагеті в італійському ресторанику, він казав їй з ноткою ностальгії:

— Це зовсім не те, що у Фазолі.

Йому схотілося їсти, і він зайшов до Фазолі. За прилавком дві куховарки в заляпаних жиром блузках порались біля електричних жаровень. Метушились офіціантки в чорних сукнях і білих фартухах, з олівцями за вухом. Можна було подумати, що всім їм наказали встромити ці олівці у волосся мов прикрасу.

Половина місць була зайнята. Автоматичний програвач грав щось сентиментальне. Пеп був тут, також у халаті куховара, і, здавалось, став ще нижчий, іше товстіший. Він, мабуть, упізнав Едді, коли той сідав за столик, але не квапився підійти до нього і потиснути руку. А може, він не наважувався одразу це зробити.

— Я знав, що ти в нашому кварталі, але не був певний, що прийдеш навідати мене.

Раніше Пеп був привітніший.

— Звідкіля ти дізнався, що я зараз у Брукліні?

— Бачили, як ти заходив до матері.

Це стривожило Едді. Йдучи по вулиці, він раз у раз оглядався, аби переконатись, що за ним не стежать.

І нікого не бачив. Коли він вийшов з дому, вулиця була безлюдна.

— Хто?

Пеп знизав плечима.

— Йй-богу, ти вимагаєш неможливе! Тут же буває стільки народу!

Пеп говорив неправду. Було ясно, що він пам'ятав, хто розповів йому про Едді. Але чому він не хотів про це говорити?

— Спагеті-екстра?

З ним поводитись, як із звичайним відвідувачем. Треба було відповісти «ні», сказати, що він уже поїв. Едді не наважився. Повторилася історія з кіанті, яким частувала його мати. Але що поробиш — адже старий приятель може образитись...

Він кивнув головою, і Пеп пішов передати замовлення одній з куховарок.

— У тебе не зовсім здоровий вигляд.

Він сказав це навмисне? Едді й без того непокоївся за своє здоров'я. Напроти нього на стіні висіла табличка, на якій щодня писали крейдою меню. Поруч було дзеркало, яке запотіло од випарів з кухні. Зрештою, це було, мабуть, погане дзеркало. Едді бачив у ньому своє бліде, набагато блідіше, ніж звичайно, обличчя, запалі очі, безкровні губи. Йому здавалось навіть, що ніс у нього трохи перекирвлений, як у його брата Джіно.

— Чи є в тебе які новини від Тоні?

Усі все знають. Це скидається на змову. І щоразу, коли йому ставлять це запитання, на нього дивляться якимось особливо, наче підозріваючи його в якихось ганебних намірах.

— Він мені не пише.

— Он як!

Пеп далі не допитувався, попрямував до автоматичної каси і вибив чек.

— Ти повертаєшся туди? — підійшовши до Едді трохи згодом, спитав він піби пенароком, наче відповіді його зовсім не цікавила.

— Ще не знаю.

Спагеті подали з дуже гострим соусом, від запаху якого Едді занудило. Йому вже не хотілося спагеті, і їв він через силу.

— Кофе «експресо»?

— Якщо можна.

Двоє юнаків, що сиділи край прилавка, не зводили з Едді очей і — він був певний — говорили про нього. Для них він велика особа. Це були початківці, з найнижчих щаблів ієрархії, з числа тих, кому вряди-годи дають п'ятидоларову банкноту за якусь дрібну послугу.

Раніше йому було б приємно, коли б на нього отак дивилися. А зараз він не знав, як поводитися. Йому не подобалось і те, з яким виглядом метушився коло нього Пеп. Той робив усе, щоб підкреслити, що вони давні друзі. Колись вони й справді дружили, і Едді навіть ділився з ним своїми заповітними думками. Яюсь місячної ночі вони довго блукали вулицями міста; їм тоді було років по шістнадцять-сімнадцять. Едді пам'ятав, як говорив Пепові про дисципліну, про глупоту тих, хто порушує порядок, про небезпеку, на яку вони наражаються.

— Не смачно?

— Дуже смачно.

І Едді силкувався доїсти спагеті, які міцно відгнали пригорілим салом та часником. Йому не слід було приходити до Фазолі. Не слід було навідуватись і до матері.

Що сталося б, коли б він повернувся до Санта-Клари,

подзвонив К'юбікові і сказав йому, що не знайшов слідів брата? Однак він був занадто дисциплінований.

— Скільки я тобі винен?

— Облиш, будь ласка.

— Ні, так не можна.

Йому вперше дозволили заплатити. І це змусило його ще більше відчутися тут чужим.

Йому ніяк не вдавалось з'ясувати: люди справді відвертались од нього, чи це він сам цурався їх? Готель був недалеко, за два квартали од пивнички Фазолі. Едді вирішив, не гаючи часу, повернутись туди, однак дорогою зайшов до якогось бару. Він невиразно пам'ятав старого бармена, з яким колись зіграв кілька партій у кості. Бармен тут був уже новий. Господар теж. Прилавок, як і раніш, був темний, стіни з новими коричневими панелями прикрашали гравюри з зображенням скакових коней, фотографії жокеїв та боксерів. Деякі з цих фотографій Едді вже бачив: він упізнав двох чи трьох боксерів, яких вивів на ринг ще Старий Моссі — той самий Моссі, який почав свою кар'єру з проїття гімнастичного залу.

Едді кивнув на півний кран.

— Кухоль.

Офіціант, який обслуговував Едді, не знав його. Не знав його й чоловік, що смоктав віскі поруч з ним і був уже добряче напідпитку. Парочка, що сиділа в глибині залу, взагалі нікого й нічого не бачила.

Трохи згодом він ще раз подзвонить Алісі.

— Повторити! — пробурмотів Едді, але тут же схаменувся: — Ні! Один рей! *

Едді раптом страшенно захотілося напитись, хоча він знав, що цього не слід робити, особливо тепер. Взагалі

* Сорт віскі.

Йому рідко траплялося пити. Є люди, які знаходять у цьому приємність. Ну, а він... Алкоголь робить його похмурым і підозріливим. Була вже друга година ночі, і сон валив його з ніг. Однак він уперто сидів, спершись ліктями на стойку,— в цьому барі, де навіть п'яниця не промовив до нього жодного слова.

— Повторити!

Він випив чотири реї. Тут він також сидів напроти дзеркала і змушений був визнати, що вигляд у нього й справді поганенький. Шоки й підборіддя потемніли від щетини, що відросла надто швидко. Десь він читав, що на обличчях мерців волосся росте швидше, ніж у живих.

Коли Едді нарешті повернувся до готелю, підлога хиталася в нього під ногами, і щоразу, чуючи за спиною чийсь кроки, він був переконаний, що то якийсь шпиг, котрому Філ доручив слідкувати за ним. У кутку холу, де більшість ламп уже було погашено, сиділи двоє й пошепки розмовляли: коли він ішов до ліфта, вони підвели голови. Невже вони сиділи тут заради нього? Він не впізнав жодного з них, але подумав, що є тисячі людей, яких він не знає, хоч вони його знають — адже він не хто-небудь, а Едді Ріко!

Йому схотілося сісти напроти них і ~~святати~~ ^{сказати}: «Я Едді Ріко. Що вам од мене треба?»

Хлопчик-ліфтер попередив його:

— Будьте обережні на сходах.

— Спасибі, юначе.

Він погано спав, двічі вставав і жадібно пив воду, а вранці прокинувся похмурий, з головним болем. Із номера він подзвонив у агентство авіакомпанії:

— Ель-Сентро, так, у Каліфорнії, якомога швидше.

Найближчий літак відлітав о дванадцятій. Усі місця вже були замовлені.

— Місця замовлені ще три дні тому. Проте, якщо

ви приїдете за півгодини до відльоту, є всі підстави гадати, що місце для вас знайдеться. Рідко коли трапляється, щоб хтось не повернув свого квитка в останню хвилину.

Сяло сонце — блідіше й лагідніше, ніж у Флориді, зягнене прозорою югою.

Едді замовив собі сніданок у номері, але майже нічого не їв і подзвонив, щоб принесли другу чашку кави. Потім подзвонив Алісі, яка в цей час, мабуть, прибирала в квартирі разом з Лойс, маленькою негритянкою, що застинала ліжка, і Бейб, що бігала слідом і заважала їм.

— Це ти? Дома все гаразд?

— Так.

— Не дзвонили?

— Ні. Бейб обпекла вранці палець, доторкнувшись ним до плити, але страшного нічого. Вона навіть не плакала. Бачив матір?

— Так.

Він не знав, що їй іще сказати, і запитав про погоду, а потім поцікавився, чи привезли нові гардини, які вони замовили для їдальні.

— А як ти себе відчуваєш?— занепокоєно спитала дружина.

— Добре.

— Мені здається, що в тебе нежить.

— Не знаю. Можливо.

— Ти в готелі?

— Так.

— Зустрів приятелів?

— Декого зустрів,— невпевнено відповів Едді.

— Скоро повернешся?

— Треба спочатку ще дещо зробити. Але не тут.

Він ледве втримався, щоб не признатись їй, що їде

в Ель-Сентро. Це було б необережно. Він вчасно прикусив язика, хоч і розумів, що в разі якогось нещасного випадку вдома, наприклад з однією з дочок, Аліса не знатиме, де його шукати.

— Може, покладеш трубку, щоб мені не переривати зв'язку з Санта-Кларою? Я хочу ще поговорити з Анджело.

За мить він уже зв'язався з крамницею.

— Це ви, хазяїне?

— Що нового в крамниці?

— Нічого особливого. Малярі почали роботу сьогодні зранку.

— Як Джо?

— Все гаразд.

Він сказав це з ноткою зневажливості.

— Важко з ним?

— Міс Ван Несс дала йому відсіч.

— Залицявся?

Джо, мабуть, був перший, хто насмілився поставитись до міс Ван Несс без належної поваги.

— Вона дала йому ляпаса, від якого він ще й досі не отямився.

— Він не намагався кудись піти?

— В першу ніч я грав з ним у карти до третьої години ранку, а потім замкнув двері на ключ.

— А тепер?

— Учора ввечері я зрозумів, що він більше не витримає і ладен втекти навіть крізь вікно. Тоді я подзвонив Бепу.

То був маленький чоловічок, який завжди ходив у засмальцьованому костюмі; він тримав дім побачень на автостраді, якраз на півдорозі між Санта-Кларою і сусіднім містом.

— Він прислав кого треба. Вони розпили цілу пляшку віскі. Сьогодні зранку парубок був як шовковий.

О пів на дванадцяті Едді знов приїхав у Ла Гардіа й сів з чемоданом неподалік од віконця. Йому пообіцяли дати перше ж місце, яке тільки звільниться. Він вдивлявся в людей, шукаючи знайомих облич або когось такого, що скидався б на члена організації.

Дорогою він зайшов у банк і взяв з рахунку тисячу доларів. Йому бракувало впевненості в собі, коли в кишені у нього не було грошей. Чекова книжка не давала такої впевненості. Інша справа — готівка.

Касирці в аеропорту він назвав не справжнє своє ім'я, а перше-ліпше, що спало йому на думку: Філіппе Агостіні. І коли його викликали до каси, він якусь мить не відповідав, одразу не збагнувши, що йдеться про нього.

— Сто шістдесят два долари... Ваш квиток оформлений... Багаж з вами? Пройдіть, будь ласка, до вагів.

Ріко просто не вірилось, що йому дозволять виїхати, навіть не спробувавши дізнатись, куди саме. Він безперестану озирався, уважно вдивлявся в обличчя людей, але ніхто, здавалось, не виявляв до нього інтересу.

Навіть це — відсутність нагляду — кінець кінцем почало викликати в нього тривогу.

Гучномовець попросив пасажирів, що мали летіти одним рейсом з Ріко, підійти до виходу номер 12. Едді стояв біля бар'єра разом з двадцятьма іншими пасажирами. І лише тоді, коли він показав свого квитка, йому здалося, що хтось на нього пильно дивиться. Він просто фізично відчував на собі погляд темних очей і нарешті наважився й озирнувся назад.

Це був юнак років шістнадцяти-сімнадцяти, з темним намашеним волоссям і матовим обличчям — безперечно, італієць; опершись на бар'єр, він глузливо дивився на Едді.

Він не знав цього хлопця і взагалі не міг би його впізнати, бо той був іще в пелюшках, коли Едді залишив Бруклін. Але він, мабуть, знав його батьків, бо риси і вираз обличчя юнака були йому добре знайомі.

Йому хотілось повернути назад, взяти нового квитка і полетіти в будь-якому іншому напрямі. Та це ні до чого: куди б він не полетів, його завжди хтось чекає на аеродромі.

Зрештою, він може зійти на будь-якій проміжній зупинці. Невже за ним стежитимуть на всіх аеродромах по трасі?

— Чого ви не проходите?

— Пробачте...

Едді пішов уперед. Юнак лишався на місці з приліпленою до нижньої губи незапаленою сигаретою, зовсім як Джіно.

Літак набирав висоту. Через півгодини після того, як вони зовсім низько пролетіли над хмарочосами Нью-Йорка, стюардеса подала сніданок. Йому й на думку не спало виходити з літака, коли вони приземлились у Вашингтоні. Він колись працював у цьому місті. На пероні перед будинком аеропорту скупчилось багато народу, і йому нізачо не вдалося б розгледіти в натовпі того, кому доручено було за ним стежити.

Едді заснув. Коли прокинувся, стюардеса вже розносила чай. Він випив чашку, і його трохи занудило.

— Коли будемо в Нешвілі?

— Приблизно через дві години.

Летіли дуже високо, значно вище осяяних сонцем хмар, між якими часом просвічувала зелень ланів і білі будівлі ферм.

Він часто проїздив Нешвіл, зупиняючись лише на кілька хвилин,— іноді поїздом, іноді літаком — і ніколи не виходив на аеродром чи на вокзал.

У Нешвілі не було нікого з організації. В цьому тихому місті майже не було чого робити, і його залишили місцевим рекетирам.

А може, вийти тут? Сісти в поїзд або на літак і поїхати в будь-якому напрямі. А що робити потім? Великі боси вже знають, що він узяв квитка до Ель-Сентро. Там на нього чекають. Не має значення, яким літаком він прилетить — цим чи іншим, — його не прогавлять.

І що він скаже у своє виправдання?

Вони були такі ж хитрі, як і він, але незмірно сильніші за нього. Едді ніколи не пробував обдурити їх. Це був його козир. Саме завдяки цьому він домігся свого становища. І хіба не він, ще шістнадцятирічним юнаком, у віці, коли його ровесники лише гралися в бандитів, уже говорив про дисципліну, блукаючи з Фазолі залитими місячним сяйвом вулицями?

Едді раптом відчув неприязнь до Тоні, бо, зрештою, це він поставив його в таке складне становище.

Едді завжди вважав, що дуже любить братів, і Тоні він любив навіть більше, ніж Джіно, бо відчував, що Тоні ближчий йому за вдачею. Але ж він дуже любив і матір, а все-таки вчора вони з нею були такі далекі одне від одного. Вони так і не знайшли спільної мови. Підозра, з якою мати поставилась до нього, викликала в Едді щось схоже на огиду.

Ніколи ще він не почував себе таким самотнім. Навіть Аліса стала зовсім далекою, і йому довелося добре напружити мозок, щоб уявити собі її в їхньому будинку, треба було переконувати себе, що то дійсно його будинок, де щоранку його будять дрозди, які висвистують на моріжку, а трохи згодом долинає лепет малої Бейб.

Де ж його справжнє місце? В Брукліні він щойно

почував себе чужим. Правда, у Флоріді навіть саме слово Бруклін ще недавно здатне було викликати в нього постальгію. Якщо він недовіряв Бостону Філові, якщо ставився до нього з деяким упередженням, то голвне через те, що той не з Брукліна. Дитинство Філа минуло не на тих вулицях, не так, як в Едді, він їв не такі страви, розмовляв іншою мовою.

Одне слово, Бостон Філ йому чужий.

А тим часом могутній нині бос Сід К'юбік був йому ближчий, ближчий був навіть отой рудий Джо. То чому ж тоді він цурається їх усіх?

Чому йому тепер так приємно згадувати про Флоріду?

Найбільше його хвилювало те, що ці два протилежні полюси — Бруклін і Флоріда — стали для нього однаково хиткі, що він уже не почував себе твердо на жодному з них.

Ріко був зовсім самотній у цьому літаку, і йому здавалося, що, де б він не приземлився, його неодмінно зустрінуть як чужинця, а може, навіть як ворога.

Він не вийшов з літака у Нешвілі. Не вийшов і в Тулсі і тільки здалеку бачив нічні вогні цього міста. Він гнав від себе усякі думки і відкладав остаточне рішення. Небо було темно-синє, усипане далекими зірками, які, здавалось, насмішкувато підморгували йому.

Едді задрімав. Його розбудив світанок, коли решта пасажирів — їх було не більше п'ятнадцяти-двадцяти — ще спали. Жінка, що годувала груддю немовля, недовірливо подивилась на нього. Чому? Хіба він схожий на тих, що кидають нескромні погляди на груди матерів, котрі годують своїх немовлят?

Під літаком пливла неозора рудувата рівнина, що згодом перейшла в золотисті гори, де-не-де вкриті сліпучим снігом.

— Кави? Чаю?

Ріко взяв каву. В Туксоні він вийшов, щоб пересісти на менший літак, який сяде в Ель-Сентро, і перевів на годиннику стрілки, бо різниця з нью-йоркським часом становила вже три години. Майже всі чоловіки були тут у світлих кристаліх капелюхах, таких, які звичайно носять ковбої, і в дуже вузьких штанях. Серед них було багато людей мексіканського типу.

— Привіт, Едді!

Він здригнувся. Хтось плеснув його по плечу. Він намагався пригадати ім'я цього чоловіка, що простягав йому руку і привітно всміхався, але марно. Десь він з ним знайомився, але не в Брукліні, а мабуть, на Середньому Заході — в Сент-Луїсі чи, може, в Канзас-Сіті. Якщо він не помиляється, цей чоловік працював тоді барменом у нічному клубі.

— Як летів?

— Нічого.

— Мені сказали, що ти проїздитимеш тут, через Туксон, я й вирішив тебе привітати.

— Спасибі.

— Я живу за десять миль звідси, маю пивничку, справи загалом йдуть непогано. У цих краях народ страшенно азартний.

— Хто тобі сказав...

Навіщо він спитав? Краще було нічого не питати.

— Не пам'ятаю. Ти ж знаєш, як доходять чутки. Минулої ночі під час гри в карти хтось говорив про тебе і твого брата.

— Якого?

— Того, що...

Чоловік раптом теж прикусив язика. Він, мабуть, хотів сказати «того, що наробив дурниць».

Підшукавши підходящий вираз, він закінчив:

— Того, що нещодавно оженився.

Едді несподівано згадав: чоловіка цього звали Боб, і працював він у Сент-Луїсі в барі «Ліберті», що належав тоді Стейгові.

— Запрошувати тебе в бар аеропорту нема чого. Там є лише содова вода і кава. Я подумав, що тобі приємно буде одержати від мене оце...

Він ткнув Едді в руку плескату пляшку.

— Спасибі.

Він узяв пляшку і подумав, що не питиме. Пляшка була тепла, зігріта тілом його приятеля, проте відмовлятися було незручно.

— Кажуть, ти добре влаштувався у Санта-Кларі?

— Та нічого.

— А як поліція?

— Чемна.

— Ото ж то й воно, саме про це я їм і кажу. Головне...

Едді вже не слухав його, але ствердно кивав головою. Він полегшено зітхнув, коли, нарешті, оголосили посадку.

— Дуже радий, що вдалося потиснути тобі руку. Якщо знову завітаєш у наші краї, заїжджай до мене.

На цій трасі літак робив лише дві зупинки — в Феніксі та Юмі. Після Юми — Ель-Сентро. Рука Боба була мокра від поту. Він весь час посміхався. За хвилину він — у цьому немає жодного сумніву — кинеться до телефону.

— Бажаю успіху!

Майже весь час летіли над пустелею. Потім краєвид раптово змінився, і внизу потяглись поля, порізані каналами; світлі будиночки були повернені фасадами в один бік.

Вони довго летіли вздовж автостради, по якій низкою мчали грузовики, везучи до міста контейнери з овочами. В цю магістраль з обох боків вливалися периферійні дороги; по них безперестану снували автомашини — в один бік з вантажем, у другий — порожні. Це нагадувало величезний мурашник.

Едді подумав, що було б краще, якби літак летів аж до Тихого океану, до якого було не далі, ніж година льоту.

«Застебніть пояси», — спалахнув напис на скляній табличці.

Ріко застебнув свій пояс, а хвилин через п'ять, коли колеса літака торкнулись бетонної доріжки, розстебнув його. Ніде не видно було жодного знайомого обличчя. Ніхто не плескав Ріко по плечу. На аеродромі стояла купка жінок і чоловіків, що когось зустрічали або чекали посадки. Родичі цілувались. Якийсь чоловік прямував до виходу, ведучи за руки двох дітей, а його дружина бігла слідом і намагалась йому щось сказати, але він її не слухав.

— Вам, пане, носій не потрібен?

Едді дав негрові свій чемодан.

— Вам таксі?

Тут було ще жаркіше, ніж у Флоріді, сонце сліпило очі.

Едді сів у перше ж таксі, що під'їхало до стоянки, і весь час намагався зберегти спокійний, байдужий вигляд, бо був певний, що за ним стежать.

— До готелю.

— Якого?

— Найкращого.

Машина рушила.

Ріко зітхнув і заплющив очі.

РОЗДІЛ ШОСТИЙ

Тієї ночі йому приснився гнітючий сон, найнеприємніший в його житті. А взагалі його рідко мучили кошмари. Коли ж вряди-годи й снилось щось страшне, то майже завжди верзлося одне й те саме: він прокидається і не знає, де він, навколо якісь чужі люди, що не звертають на нього жодної уваги. В думках він називав це снами пропащої людини і, зрозуміло, нікому про них не говорив.

Останній сон був зовсім не такий, як попередні. Приїхавши до готелю, Едді відчув себе вкрай стомленим, у нього було таке почуття, ніби сонце пустелі обпало все його тіло. Не дждавшись вечора, навіть не поївши, він ліг спати. Готель «Ель-Президіо», куди його привезли, був, як запевняв шофер, найкращий у всьому місті. Він був збудований у псевдомавританському стилі; власне, весь центр міста збудовано ще, мабуть, при іспанцях. Будинки тут були пофарбовані жовтою вохрою, обпаленою сонцем, наче в гончарній печі.

З центральної вулиці до його номера проникали навіть найменші звуки, а вулиця була досить-таки гомінка; він знав небагато вулиць, які могли б у цьому відношенні суперничати з нею, навіть у Нью-Йорку. Проте він майже одразу поринув у сон. Спочатку йому снілося, ніби він ще летить у літаку, але коли прокинувся, то не зміг нічого пригадати. Проте він до найдрібніших деталей запам'ятав сон про Тоні. Це був незвичайний сон, він скидався на кольоровий фільм, і тільки дві діючі особи — Тоні та батько — були чорно-білі.

Спочатку дія відбувалась у Санта-Кларі, і Едді добре пам'ятав, де саме, — у його віллі, яку він так вдало назвав «Морський бриз». Йому снілося, що вранці він вийшов у піжамах і попростував до хвіртки, щоб узяти

з поштової скриньки пошту. Насправді з ним ніколи такого не траплялось. Може, якихось там два чи три рази він виходив до хвіртки, не переодягнувшись, однак це бувало лише тоді, коли прокидався пізно, і, до того ж, завжди одягав на піжаму халат.

Йому снилось, що в скриньці щось дуже важливе чекало на нього. Йому конче треба було негайно подивитись. Аліса теж була такої думки. Вона навіть прошепотіла:

— Ти б прихопив з собою пістолет.

Однак пістолета він не взяв. Найважливіше чекало його в скриньці: там сидів його брат Тоні.

Дивно, але навіть уві сні він дуже ясно усвідомлював, що це неможливо, що він марить. Адже ця нікельована металева скринька, на якій стоїть його прізвище, як і всі американські поштові скриньки, не набагато більша за звичайний журнал. Зрештою, те, що він там знайшов, спочатку було ще не його братом Тоні, а сірою гумовою лялькою, яку він упізнав. Колись давно, коли йому було чотири чи п'ять років, він узяв її в сусідської дівчинки. Правду кажучи, він просто вкрав цю іграшку, і зовсім не тому, що вона йому подобалась, а лише заради самої крадіжки, і потім ще довго зберігав ляльку в шухляді у своїй кімнаті. Може, вона ще й досі лежить десь у материній скрині, разом з іншими старими іграшками?

Отже, уві сні Едді все розумів і міг би пригадати навіть ім'я дівчинки. Він добре пам'ятав, що зважився на крадіжку не задля розваги, а тільки для того, аби вкрасти, бо вважав, що це необхідно робити.

Раптом сталося щось дивовижне. Зовсім несподівано лялька обернулась на його брата Тоні, і Едді це чомусь не здивувало. Він уже знав, що так буде.

Тоні був точнісінько з такої самої пористої речовини,

як і лялька, такого ж тьмяно-сірого кольору, і було очевидно, що він мертвий.

— Ти вбив мене! — промовив Тоні з посмішкою.

Без зла. Без докору. Промовив, не розтуляючи рота. А може, і взагалі не говорив. Звуків, власне, не було, але Едді все-таки чув слова.

— Пробач мені, — відповів він. — Заходь.

І лише тут він помітив, що брат не сам. Він привів з собою, як свідка, батька. Батько теж був з якоїсь пористої речовини і, як і Тоні, лагідно всміхався.

Едді спитав, що в нього нового, але батько тільки похитав головою і нічого не відповів. Тоні пояснив:

— Ти ж знаєш, що він глухий.

Мабуть, це було найстрашніше в його сні. Мати й разу не казала, що батько був глухуватий. І ніхто з сусідів про це не говорив. А може, просто цього ніхто не помітив? Отже, тепер Едді був майже переконаний, що зробив відкриття. Він пам'ятав батька як тихого чоловіка, котрий завжди трохи нахилив на один бік голову і якимось дивно всміхався, наче сам до себе. Батько майже ніколи ні з ким не розмовляв, з ранку до вечора невтомно і терпляче займався своїми справами, наче підкоряючись долі, наче ніколи й думки не мав, що можна жити якимось інакше.

Мати, звичайно, могла б йому заперечити, сказати, що це лише дитячий спогад, що її чоловік нічим не відрізнявся од інших людей, але тепер Едді був переконаний, що має рацію.

Чезаре Ріко завжди був людиною замкнутою, заглибленою у свої роздуми, і лише уві сні, через стільки років, його син знайшов розгадку: він був глухий.

— Ходімо в будинок... — сказав Едді, почувавши себе ніяково в піжамі.

В цю мить декорації раптом змінились. Всі троє

увійшли в якесь приміщення, але це була не біленька вілла в Санта-Кларі, а бруклінська кухня. У своєму кріслі сиділа бабуся, а на столі стояло кіанті.

— Я тобі не дорікаю,— сказав Тоні,— тільки дуже шкода!..

Едді подумав, що треба налити їм вина. В їхньому домі завжди частували гостей. Але раптом згадав, що Тоні та батько мертві і, звичайно, пити не зможуть.

— Сідайте.

— Ти ж знаєш, що батько ніколи не сидить.

Так, за життя той рідко коли сідав, хіба що тоді, коли треба було попоїсти, але уві сні це мало особливо велике значення, свідчило про його характер, про місце, яке він займав у житті. Він не мав права сідати. Цього не дозволяло йому почуття власної гідності.

— Чого ж ви всі мовчите, чого чекаєте? — почувся чийсь голос.

То була мати. Вона сиділа і стукала ложкою по столу, щоб привернути до себе увагу.

— Едді вбив свого брата! — голосно сказала вона.

А Тоні пробурмотів:

— Саме тому нам так боляче.

Він ніби помолодшав. Його волосся було кучерявіше, ніж звичайно, на лоб спадав кучерик, як тоді, коли йому було десять років. А може, йому і справді знову десять років? Тоні був дуже вродливий, найвродливіший з усіх братів. Едді це розумів. І навіть такий, із тьмяно-сірої гуми, що стала його тілом, він не втратив своєї привабливості.

Едді навіть не намагався заперечувати, бо знав, що все сказане тут — щира правда. Він силкувався пригадати, як усе це сталося, але його намагання були марні.

Він не міг, звичайно, ставити ніяких запитань. З його боку було б зухвалістю запитати: «Як я тебе вбив?»

А втім, це мало найбільше значення. Бо коли він не знатиме, як усе сталося, то нічого не зможе їм сказати. Йому було страшенно жарко, піт зросив чоло і стікав по обличчю. Він хотів вийняти з кишені носову хустку, але витягнув чомусь плескату пляшку віскі.

— Ось вам доказ! — зраділа мати.

Едді пробурмотів:

— Я не пив.

Він хотів показати їй, що пляшка зовсім повна, як і тоді, коли той тип із Туксона ткнув йому її в руку, але ніяк не міг витягти корок. Бабуся насмішкувато стежила за його рухами. Вона теж була глуха. А може, всі члени їхньої родини колись оглухнуть?

— Треба було підкоритись дисципліні! — пробурмотів Едді.

Тоні погодився з ним — він міг його зрозуміти. Батько теж. Але решта людей були вороже настроєні проти нього. Навколо них уже зібрався цілний натовп. На вулиці було повно людей, ніби під час повстання. Усі збіглися подивитись на нього. Натовп гомонів:

— Він убив свого брата!

Едді намагався щось сказати, пояснити, що Тоні згодний з ним, їхній батько також, але не міг вимовити жодного слова. Бостон Філ зловтішався. Сід К'юбік бурмотів:

— Я зробив усе можливе, бо твоя мати колись врятувала мене від смерті, але зробити ще щось я просто не можу.

Едді було страшно від того, що його вважають брехуном і думають, що Тоні тут немає. Він спробував розшукати брата, але марно. Його ніде не було.

— Скажи-но їм, Тоні, що...

Батька теж уже не було, а трохи згодом почали зникати, танути усі ці розлучені люди, і він лишився

один-однісінький. Не було вже ні вулиці, ні кухні, нічого, крім пустки — величезного безлюдного майдану, посередині якого стояв він і простягав руки, благаючи про допомогу.

Едді прокинувся весь мокрий від поту. Надворі було світло. Він подумав, що спав усього кілька хвилин, але, поглянувши у вікно, побачив, що вулиця безлюдна, а світло сіре, як на світанку. Він напився крижаної води і ввімкнув апарат для кондиціонування повітря, бо в номері було жарко.

Йому захотілося випити чашку міцної кави. Він подзвонив униз. Йому відповіли, що служниця прийде лише о сьомій. А зараз була п'ята. Він не знайшов у собі мужності знову лягти спати. Слід було б подзвонити по телефону дружині і заспокоїти її. Але він подумав, що вона може злякатися такого раннього дзвінка. Лише вийшовши на вулицю, він зрозумів, що зробив дурницю, не подзвонивши, бо місцевий час на три години різниться від флорідського. Старші дочки вже пішли до школи, а Аліса, мабуть, саме снідає.

У холі готелю, здавалось, за ним не стежили. Тільки порт'є провів його трохи здивованим поглядом. Ніхто за ним не йшов і тоді, коли він вийшов на головну вулицю. Вздовж тротуарів височіли старовинні брами.

Хоч на цій вулиці було безліч барів, ресторанів, пивничок, минуло добрих півгодини, поки йому нарешті пощастило розшукати вже відчинений кафетерій. То був дешевенький заклад, схожий на пивничку Фазолі, з таким самим прилавком, такими ж електричними жаровнями й запахом.

— Чорної кави.

Він був сам на сам із заспаним господарем, який іще навіть не протер як слід очей. За його спиною,

вздовж перегородки, вишикувались чотири гральні автомати.

— Поліція нічого не має проти?

— Кожних півроку вона накладає на них лапу.

Все це йому було добре знайоме. Зробивши кілька облав, ліга боротьби проти аморальності на якийсь час заспокоювалась. Про людське око поліція знищувала гральні автомати. А через кілька тижнів вони знову з'являлися, тільки вже в інших ресторанчиках.

— Справи йдуть добре?

— Не дуже.

— А ігри?

— Майже в усіх барах грають на гроші. Люди просто не знають, що робити із своїми доларами.

Випивши кави, Едді відчув себе краще і замовив яечню з беконом. Він потроху заспокоювався і почував себе впевненіше. Господар незабаром збагнув, що має справу з тямущою людиною, з якою можна побалакати.

— Ель-Сентро зараз у розпалі буму. Бракує робочих рук. Сюди звідусіль приїздять люди, щоб купити або взяти напрокат трейлери*, бо житла на всіх не вистає. Дехто з новоприбулих збирає овочі по дванадцять-тринадцять годин на добу. Працювати на полі виходять усією родиною — батько, мати, малюки. Це важка робота, бо сонце тут пече нестерпно, зате не потребує кваліфікації. Однак зібрати весь урожай здебільшого не встигають, і тоді доводиться привозити контрабандою робітників з Мексики. Кордон звідси усього за десять миль.

Раптом Едді пригадав, як називався син Джозефіни. Це ім'я спало йому на думку ще в літаку, коли він

* Причепні вагончики до автомашин

майже мимоволі шукав його в пам'яті. Спочатку він знав лише, що ім'я це схоже на жіноче.

Він сидів з заплученими очима і дрімав, коли воно раптом по складах зринуло в пам'яті, наче було закарбоване десь у мозку: «Фе-лі-чі».

Марко Фелічі. Крім Едді і господаря, в кафетерії нікого не було. Вулицею проїхали перші автомашини. На подвір'ї, в гаражі, порались якісь люди.

— Ви не знаєте часом Марко Фелічі?

— А що він робить?

— Вирощує городину.

Чоловік обмежився тим, що показав йому на настінний телефон, біля якого на поличці лежав телефонний довідник.

— Там ви його, безперечно, знайдете.

Перегорнувши кілька сторінок розділу Ель-Сентро, він не знайшов потрібного прізвища, але натрапив на нього в списку абонентів невеличкого приміського селища Аконда.

— Це далеко звідси?

— Шість-сім миль у напрямку великого каналу.

До кафетерію зайшов механік сусіднього гаража, потім жінка, яка, здавалось, не спала всю ніч і ще навіть не умилася. Едді заплатив і, вийшовши на вулицю, зупинився на тротуарі, не знаючи, що робити далі.

Він почував би себе спокійніше, якби помітив, що за ним шпигують. Йому здавалось просто неймовірним, що ніхто за ним не стежить. Чому боси не виявляють інтересу до того, що він робить і говорить?

Його вразила думка про те, що в порівнянні з ним вони мають кілька днів у запасі. І справді, відтоді, як він вилетів з Нью-Йорка, вони знали, що він їде в Ель-Сентро. А тут вони, безсумнівно, мають когось, на кого можуть розраховувати, щоб розшукати Тоні.

Вони не знають, що треба шукати спочатку слід Фелічі, хоча можна обійтися й без цього: Тоні має грузовик, його супроводжує молода дружина, він мусить влаштуватись десь у motelі або трейлерпарку.

Це не так уже й точно. Це лише припущення. Що було б, якби вони знайшли його?

Може, вони вичікують, аби побачити, що робитиме він, Едді? Хіба Філ не мав підозри, що він спробує ошукати їх?

Він повернувся до свого готелю, щоб скинути піджак, бо всі тут ходили в самих сорочках. Двічі чи тричі він простягав руку до телефонного апарата. Сон не йшов йому з голови і викликав почуття неприємної спустошеності.

Врешті зняв трубку і попросив з'єднати його з готелем «Ексельсіор» у Майямі. Минуло хвилин десять, і за цей час трубка нагрілась у руці.

— Я хотів би поговорити з паном К'юбіком.

Він назвав номер люкса, який займав К'юбік.

— Пан К'юбік уже виїхав.

Він хотів уже був повісити трубку, коли йому сказали:

— Але його друг, пан Філіпп, іще тут. Хочете говорити з ним? Хто його питає?

Він пробурмотів своє ім'я і невдовзі почув голос Бостона Філа.

— Я вас розбудив?

— Ні. Знайшов його?

— Ще ні. Я в Ель-Сентро. Не маю ніякої впевненості, що він десь тут, але...

— Але що?

— Я подумав про одну річ. Припустіть, що ФБР, яке теж шукає його, натрапило на мій слід...

— Ти бачив його тестя?

— Так.

— Їздив до Брукліна?

— Так.

Інакше кажучи, він побував там, де поліція могла звернути на нього увагу і взяти під нагляд.

— Дай мені свій телефон. Не роби нічого, поки я тобі не подзвоню.

— Гарзд.— Він назвав свій номер.

— Ти нікого не помітив?

— Здається, ні.

Філ, напевне, зразу ж подзвонить до К'юбіка або ще котрогось із великих босів. Після того як Пітер Малакс дав свої свідчення, поліцаям, мабуть, не терпілось схопити Тоні. Поїздки його брата Едді, зрозуміло, могли привернути увагу поліції.

Поки що він міг лише чекати. Едді не наважився навіть спуститись у хол, боячись прогавити виклик Філа. З тих самих міркувань він не дзвонив Алісі. Його могли б викликати саме тоді, коли він говоритиме з нею. Філ міг би подумати, що він це зробив навмисне. Едді був переконаний, що його підозрювали в намірі зради. Важко було сказати, чому він так вважав, але думка про це не давала йому спокою ще з Майями.

Джіно, можливо, зараз десь поблизу, в цьому ж місті. Він їхав до Сан-Дієго. Подорожував не літаком, а автобусом. На такий переїзд потрібний був не один день. Подумавши, Едді зробив висновок, що брат, мабуть, учора проїхав через Ель-Сентро або проїде сьогодні.

Едді дуже хотів би з ним побачитись. А може, краще не зустрічатись? Він не міг би сказати, як поводитиметься Джіно. Вони з ним надто різні люди. Він нервово ходив по кімнаті і весь час поглядав на годинник.

— Мене ще й досі не викликали?

— Ні.

Сід К'юбік зараз, мабуть, у Флориді. В цю пору року він звичайно не виїжджає звідти. У Флориді зараз уже день. А може, він кудись поїхав машиною або купається на пляжі? Чи, може, не наважується вирішувати сам і в свою чергу дзвонить у Нью-Йорк або Чікаго?

Справа була важлива. Коли виступить такий свідок, як Тоні,— якщо він справді вирішив свідчити,— то вся організація опиниться під загрозою. Вінче Ветторі досить важлива персона, і боси зроблять усе можливе, щоб будь-якою ціною не допустити його провалу.

Протягом кількох років бруклінський прокурор бився над тим, щоб знайти свідка. Двічі йому майже пощастило це зробити. Одного разу він був зовсім близько від перемоги — у випадку з малим Чарлі, який теж був шофером. Поліція заарештувала Чарлі. Боячись, щоб хтось із в'язнів не закрив йому назавжди рота, Чарлі не повезли до тюрми Томбс. Адже таке вже траплялось раніше. Наприклад, п'ять років тому одноокого Альберта задушили на прогулянці, а тюремники навіть нічого не помітили.

Зберігаючи всі застережні заходи, Чарлі відвезли на квартиру до одного поліцейя, і там день і ніч його охороняло четверо чи п'ятеро детективів. І все-таки його не стало. Куля, послана з даху протилежного будинку, настигла Чарлі у кімнаті шпика.

Немає нічого дивного в тому, що боси захищаються. Едді це розумів. Навіть коли йшлося про його брата.

Все це було дуже складно, і він це чудово усвідомлював. Бруклінська поліція не могла діяти тут, у Каліфорнії. Що ж до ФБР, то воно, по суті, не має жодних прав, якщо не йдеться про злочин державної ваги.

Проте ні вбивство Карміне, ні вбивство торговця сигарами не можна було підвести під цю статтю. І те,

і друге стосувалось лише штату Нью-Йорк. Федеральна поліція могла б втрутитись лише в тому випадку, коли б, наприклад, вбивці користувались автомашиною, вкраденою в іншому штаті. Але організатори обох цих справ були в цьому досить обережні.

Тому якби федеральній поліції навіть пощастило затримати Тоні, то вона могла б звинуватити його хіба в тому, що він украв грузовик і втік на ньому до Каліфорнії. І поки старий Малакс дізнався б про це, Тоні, можливо, встигли б одвезти до штату Нью-Йорк.

Були й інші варіанти. Мозок його весь час напружено працював. Едді поспішав усе добре обміркувати, перш ніж задзвонить телефон.

Едді здригнувся, коли хтось постукав. Він тихенько підійшов до дверей і різко розчинив їх. То була покоївка, яка запитала, чи можна їй прибрати в номері.

Звичайно, буває і так, що покоївки стукають до жильців, які надто довго не виходять із номера. Але цілком можливо, що вони вирішили пересвідчитись, чи Едді не пішов кудись.

Зараз слово вони однаково стосувалось людей з організації і поліцаїв — як з ФБР, так і з поліції штату.

Едді проспав майже чотирнадцять годин, але не відпочив як слід. Йому потрібно було кілька годин спокою не для того, щоб думати отак, як зараз, — нервово, перескакуючи з одного на друге, плутаючись у здогадах, — а щоб спокійно все обміркувати, як він це робив завжди.

Дивно, що йому приснився батько: Едді майже не пам'ятав його. Однак йому здавалося, що у нього з батьком більше спільного, ніж у братів.

Перед очима в нього знову постав батько, такий, яким він був, коли обслуговував клієнток у крамниці, — завжди спокійний, трошки навіть урочистий, як сказа-

ли б сторонні. Але це не те слово; просто він був дуже спокійної вдачі, і його спокій навіть передавався іншим.

Едді теж був спокійної вдачі. Він, як і батько, цілими днями був заглиблений у свої роздуми. Чи ділився він коли своїми думками з Алісою? Може, раз або двічі він і признався їй у чомусь незначному. Але братам або тим, кого звичайно називають друзями, — ніколи.

Батько теж ніколи не сміявся вголос і, так само як Едді, лише байдуже посміхався.

Кожен з них ішов своїм шляхом, не озираючись, уперто й настирливо, бо вони раз і назавжди склали собі думку про те, що таке життя.

Важко було б сказати більш-менш точно, коли обрав свій шлях Чезаре Ріко. Він, мабуть, визначив свою дальшу долю тоді, коли зустрів вольову Джулію Масера. Було ясно, що саме вона верховодила як у родинних, так і в торговельних справах. Він одружився з нею, і Едді ніколи не чув, щоб він коли-небудь гримнув на неї або поскаржився на своє життя.

Що ж до Едді, то він теж раз і назавжди обрав свій шлях. Він вступив у організацію і твердо вирішив поважати правила гри, підкорятись дисципліні. Нехай інші скільки завгодно бунтують або роблять спроби хитрувати, — це не для нього.

Чого це Філ забарився і не викликає його? Під рукою немає навіть газети, щоб почитати. Та Едді не дзвонив, щоб принесли газету. Він хотів побути на самоті.

Вулиця ожила. Вздовж тротуарів стояло вже багато автомашин, і полісменові важко було регулювати рух на проїзній частині. Тут усе було не так, як у Флоріді чи в Брукліні. Можна було побачити машини всіх типів — старі й новісінькі, незграбні фордики з капотами, під'язаними мотузками, на високих колесах — такі му-

зейні експонати не часто побачиш навіть у сільській місцевості,— і наче для контрасту — блискучі кадилаки, вантажно-легкові машини, мотоцикли; в натовпі змішались всі раси, було чимало негрів, а ще більше мексіканців.

Едді кинувся до апарата, тільки-но задеренчав дзвінок.

— Алло!

Знявши трубку, він почув далекі голоси телефоністок, а потім Бостона Філа.

— Едді?

— Так.

— Це погоджено.

— Що?

— Ти зустрінешся з братом.

— Навіть якщо поліція?..

— За всіх обставин краще бути першими. Сід на-полягає, щоб ти мені подзвонив, як тільки розшукаєш свого брата.

Едді розтулив рота, не знаючи, що сказати, але не встиг вимовити ані слова, бо Філ уже повісив трубку.

Тоді він умився, щоб освіжитись, змінив сорочку, взяв капелюха і попрямував до ліфта. Пляшка віскі, яку він навіть і не подумав відкупорити, залишилась на столі. Зовсім не хотілось пити. В горлі пересохло, але він навіть не закурив.

У холі було багато людей, але Ріко ні на кого не дивився. Біля під'їзду стояло кілька таксі, і він сів у найближчу машину.

— Аконда,— сказав він, важко опускаючись на розпечене сонцем сидіння.

На околиці міста Едді побачив мотелі, про які йому розповідали вранці, і трейлери, що купчились на пустирях, ніби отари; в цих імпровізованих селищах на

протягнутому між трейлерами дроті сохла білизна, жінки — і товсті, й худі — ходили в коротеньких штаних. Вони готували на керосинках їжу.

Далі починались городи. Шереги чоловіків і жінок, нахилившись до землі, збирали овочі, а за ними повзли грузовики, кузови яких дедалі наповнювались.

Більшість навколишніх будинків були нові. А лише кілька років тому, коли ще не був прокладений канал, цей край нагадував пустелю, в центрі якої розкинулось старе іспанське місто.

Машина звернула ліворуч на піщану дорогу, вздовж якої бігли електричні дроти. На досить великій відстані одне від одного понад дорогою тяглися маленькі села, що склалися лише з кількох будинків.

Селище Аконда було значно більше, ніж інші. У ньому було кілька великих будинків з газонами і клумбами.

— До кого ви їдете?

— До якогось Фелічі.

— Не знаю такого. В цих місцях усе так часто міняється!

Шофер зупинив машину перед крамницею господарчих товарів, біля якої аж до середини тротуару був виставлений сільськогосподарський реманент.

— Де тут живе сім'я Фелічі?

Ім довго пояснювали. Таксі виїхало з селища, перетнуло городи і час від часу зупинялось біля поштових скриньок, винесених аж до дороги. На п'ятій скриньці вони побачили прізвище Фелічі. Трохи оддалік стояв будинок, оточений з усіх боків городами, а вдалині на тлі неба вимальовувалась шерега робітників, що схилились до землі.

— Почекати вас?

— Так.

На веранді гралась років п'яти дівчинка в червоному купальничку.

— Батько вдома?

— Він там.

І вона показала на людей, що бовваніли удаліні.

— А мати?

Дівчинці не треба було відповідати. Чорнява жінка, лише в полотняних штанцях і чомусь подібному до бюстгальтера з тієї ж тканини, відкинула протимоскітну сітку на дверях.

— Кого вам треба?

— Ви пані Фелічі?

— Так.

Едді не пам'ятав її, як, очевидно, і вона його. Вона тільки напевне могла сказати, що він італійського походження і, звичайно, приїхав здалека.

«Варто з нею говорити чи, може, краще почекати, поки прийде чоловік?» — подумав Едді й озирнувся. Поблизу нікого не було. Здавалось, ніхто за ним не стежить.

— Я хотів би з'ясувати тут одну справу.

Жінка на мить завагалась. Двері вона не зачиняла. Потім неохоче запросила:

— Заходьте!

Він зайшов у простору, майже темну кімнату; жалюзі були опущені. Посередині стояв великий стіл, на підлозі валялись іграшки. В кутку на дошці для прасування була розкладена чоловіча сорочка і поруч стояла праска.

— Сідайте.

— Мене звуть Едді Ріко. Колись я знав вашу свекруху.

Лише тепер він зрозумів, що в сусідній кімнаті хтось є. За дверима, проти яких він сидів, щось

заворушилось. Потім вони розчинились. Спочатку Едді побачив лише постать жінки в легкій квітчастій сукні. Жалюзі в сусідній кімнаті були підняті, і жінка чітко вимальовувалась на світлому фоні стіни; можна було навіть розглядіти крізь тонку тканину контури її піг і стегон.

Замість відповіді пані Фелічі повернулась у бік дверей і тихо покликала:

— Нора!

— Чую. Іду.

Жінка зайшла до кімнати. Тепер Едді побачив її всю. Вона була менша на зріст, ніж можна було припустити, знаючи її батька та молодшого брата. Маленька й тендітна.

Передусім, і це його найбільше вразило,— вона була, очевидно, вагітна.

— Ви брат Тоні?

— Так. А ви його дружина, я не помиляюсь?

Едді не сподівався, що все відбудеться так швидко. Він іще не підготувався. Спочатку думав поговорити з Фелічі, а той, як він гадав, кінець кінцем відкриє йому, де Тоні.

Його дуже збентежило те, що Нора вагітна. Сам він мав трьох дітей, але чомусь ніколи не подумав про те, що його брати теж можуть їх мати.

Нора сіла на лаву, сперлась руками на стіл і пильно почала на нього дивитися.

— Як це ви сюди потрапили?

— Мені треба поговорити з Тоні.

— Я не про це питаю. Хто вам дав його адресу?

Едді не мав часу обмірковувати відповідь.

— Ваш батько сказав мені...

— Ви були в мого батька?

— Так.

— Навіщо?

— Щоб узнати адресу Тоні.

— Він її не знає. Мої брати теж.

— Ваш батько сказав мені, що Тоні відремонтував старого грузовика і він віддав йому цю машину.

Розумна й кмітлива, жінка відразу ж усе зрозуміла й тепер дивилась на нього з неприхованою неприязню.

— Ви здогадалися, що він приїде сюди?

— Я пригадав, що тут він провів багато місяців, коли ще був малий, а потім часто розповідав мені про грузовики.

— Отже, ви Едді?

Її погляд бентежив його. Він намагався посміхнутись.

— Я радий познайомитися з вами,—пробурмотів він.

— Чого вам треба від Тоні?

Вона не посміхалась і ні на мить не зводила з його обличчя замисленого погляду; пані Фелічі зіщулилась у куточку.

Що розповідав Тоні цим Фелічі? Чи знають вони про його минуле? І все-таки вони дали йому притулок?..

— Чого ви од нього хочете? — спитала Нора рішучим тоном.

— Мені треба дещо йому переказати.

— Що саме?

— Ну, я підуму...—прошепотіла господиня.

— Ні, ні.

— Мені треба приготувати сніданок.

Вона вийшла на кухню і зачинила за собою двері.

— Чого ви од нього хочете?

— Йому загрожує небезпека.

— Чому?

Кінець кінцем, яке вона має право розмовляти з ним прокурорським тоном? Якщо Тоні опинився в небезпе-

ці, якщо Едді й сам потрапив у безвихідь і якщо все, чого він добився за довгі роки, поставлене на карту, то хіба ж не через цю бабу?

— Дехто боїться, що Тоні говоритиме зайве,— сказав він дещо різкішим тоном.

— Ці люди знають, де він?

— Ще ні.

— Ви повідомите їх?

— Рано чи пізно вони його знайдуть.

— А тоді?

— Тоді вони зроблять усе можливе, аби він тільки мовчав.

— Це вони послали вас?

Едді на мить завагався. Після цього він міг би скільки завгодно заперечувати, але жінка вже зробила свої висновки.

— Що вони вам сказали? Яке дали доручення?

Цікава річ — в ній було стільки жіночого, а водночас відчувалось більше сили волі, ніж у чоловікові. Едді їй не сподобався з першого погляду. Може, він їй не подобався й раніше, коли вона його ще не бачила. Тоні, очевидно, розповідав їй і про нього, і про Джіно. Може, до Джіно вона поставилася б інакше. Чи, може, ненавиділа всю їхню родину, за винятком Тоні?

Її темні очі люто поблискували, губи презирливо кривилися, коли вона зверталась до Едді.

— Якби ваш брат не ходив до поліції...— перейшов він у наступ, також розлютившись.

— Що ви мелете?

Нора підвелась і випросталась. Він подумав, що вона зараз кине́ться на нього, й не знав, що робити, як захиститись од вагітної жінки.

— Ваш брат, так, той, що працює в «Дженерал

електрик». Він повторив у поліції все те, що ви розповідали йому про Тоні.

— Неправда!

— Правда.

— Ви брешете!

— Послухайте... Заспокойтеся... Присягаюся, що...

— Ви брешете!

Хіба він міг передбачити, що опиниться в такому смішному становищі? Пані Фелічі, мабуть, чула їхні збуджені голоси. Дівчинка, що гралася на веранді, прочинила двері і перелякано зазирнула в кімнату.

— Що з тобою, тітонько Норо?

Отже, в цьому домі її вважають членом своєї родини. Напевне, Тоні теж називають тут дядьком!

— Нічого, крихітко. Ми сперечаємось.

— Про що?

— Про такі речі, які ти ще не розумієш.

— Це той дядько, якому не треба нічого казати?

Значить, Тоні і його дружина все розповіли цим Фелічі. Вони боялися, що хтось прийде розпитувати про них, і наказали дитині, якщо прийде чужий дядько й почне про щось питати...

Він чекав, що скаже Нора. Ніби віддячуючи йому, вона кинула:

— Так, той самий.— Голос її тремтів.

РОЗДІЛ СЬОМИЙ

Вони стояли, міряючи одне одного палаючими поглядами і важко дихаючи, коли біля ганку з брязкотом зупинився великий грузовик. З місця, де стояв Едді, не видно було, хто приїхав, але по занепокоєному обличчю Нори він зрозумів, що це Тоні.

Працюючи разом з усіма на городі, він, мабуть, бачив, як біля дому зупинилося таксі. Коли б воно одразу й поїхало, у Тоні, можливо, не виникло б ніяких підозр, але таксі стояло, і він поспішив до будинку.

В кімнаті було чути, як він піднімається на ганок, і обидвоє вони так і стояли, заціпенівши, у тих самих позах, в яких були, коли зненацька почувся гуркіт машини.

Двері рвучко розчинились. Тоні був у синіх полотняних штанях і білій майці, яка добре відтіняла його засмагле мускулясте тіло.

Побачивши брата, він зупинився як укопаний. Його густі, чорні, як смола, брови зсунулись, і чоло прорізала глибока вертикальна зморшка.

Ніхто ще й слова не встиг вимовити, як дівчинка кинулась до нього.

— Ой дядьку Тоні, він прийшов!

Тоні не зрозумів, що вона сказала, і погладив її по голівці, запитливо дивлячись на дружину. Погляд його був ніжний і довірливий.

— Бессі спитала, чи це той самий дядько, якому не можна нічого казати, і я відповіла, що так.

Двері кухні розчинились, і на порозі з'явилася пані Фелічі, тримаючи сковорідку, на якій шкварчало сало.

— Бессі! Ходи-но сюди...

— Я, мамо...

— Ходи!

Вони залишились утрюх і якусь мить усі розгублено мовчали. На засмаглому обличчі Тоні поблискували білки очей; вони аж свіtilись у півтемряві кімнати, і це надавало його поглядові надзвичайної виразності.

Не дивлячись Едді в обличчя, він пояснив:

— Розумієш, завжди може хтось прийти і почати розпитувати, от малій і сказали...

— Розумію.

Тоні підняв голову і пробурмотів, не приховуючи здивування:

— Я не думав, що це будеш ти!

У нього, очевидно, сяйнула якась думка, і він уважно поглянув на дружину, а потім на брата.

— Ти сам згадав, що я тут колись відпочивав?

Він, мабуть, і сам не вірив у це. Едді не міг йому збрехати і тому признався:

— Ні.

— Ти їздив до мами?

— Так.

Нора сперлась на стіл, і її живіт випнувся ще більше. Тоні підійшов до неї і звичним рухом поклав їй на плече руку.

— Це мама тобі сказала, що я тут?

— Коли вона довідалась, що ти поїхав на грузовику...

— Як вона довідалась?

— Од мене.

— Ти був і в Уайт-Клауді?

— Так.

— Розумієш, Тоні? — втрутилась у їхню розмову Нора.

Він заспокійливо погладив дружину по плечу, потім ніжно обняв її.

— Ну, і що ж тобі сказала мати?

— Вона розповіла мені, що коли ти повернувся звідси, то тільки й говорив про те, що можна б зробити, якби був грузовик.

— І ти приїхав! — кинув Тоні, докірливо хитаючи головою.

Йому теж треба було зібратися з думками. Нора

знову хотіла щось йому сказати, але він зупинив її, злегка стиснувши плече.

— Я й гадки не мав, що одного чудового дня мене знайдуть...— сказав Тоні, наче думаючи вголос, без гіркоти та обурення, і Едді здалося, що він бачить перед собою не брата, а якусь зовсім не знайому людину.

— Нізачо не подумав би, що це будеш ти...

Тоні знову підняв голову, відкинув з чола пасмо волосся і спитав:

— Це вони тебе прислали?

— Мені подзвонив Сід. Точніше, він звелів Філові подзвонити мені і викликати до Майямі. Краще було б нам поговорити спокійно і віч-на-віч.

У тому, як здригнулась Нора, він відчув протест. Якби чоловік попросив її вийти, вона, звичайно, послухалася б, але Тоні заперечливо похитав головою.

— Від неї у мене немає ніяких таємниць.

Він показав очима на талію дружини, і на обличчі в нього з'явився вираз, якого Едді ніколи раніше не бачив.

— Ти вже знаєш?

— Так.

Сумніву більше не було — Нора чекає дитину.

— Яке вони тобі дали доручення? Тільки коротше.

В його голосі звучала гіркота і щось схоже на огиду. Едді зібрав усю свою витримку, щоб залишитись спокійним. Це було дуже важливо.

— Ти повинен спочатку дізнатися про те, що сталося.

— Я їм потрібний? — іронічно запитав Тоні.

— Ні. Це серйозніше. Це дуже навіть серйозно. Прощу тебе уважно вислухати мене.

— Він брехатиме...— півголосом сказала Нора і схопила чоловіка за руку.

— Нехай говорить.

— Твій шуряк ходив у поліцію.

Нора знову обурено здригнулась:

— Це неправда!

Тоні заспокійливо погладив її по плечу.

— Звідки це тобі відомо?

— У будинкові, в якому він живе, у Сіда є інформатори, ти про це знаєш не гірше за мене. Пітер Малакс переказав начальникові поліції все, що ти йому розповідав...

— Я ніколи з ним не розмовляв.

— Все, що йому розповіла його сестра.

Тоні весь час намагався заспокоїти Нору. Він на неї не сердився. Едді ще ніколи не бачив його таким спокійним, таким урівноваженим.

— Ну то й що?

— Він запевняє, що ти хочеш свідчити. Це правда?

Тоні зняв руку з Нориного плеча і, запаливши сигарету, зупинився за два кроки від Едді, який пильно дивився на нього.

— Ну, а ти як гадаєш?

Спочатку Едді поглянув у бік вагітної дружини Тоні, наче для того, щоб пояснити свою відповідь, і сказав:

— Я не повірив. Але тепер не знаю.

— А Сід? А інші?

— Сід не хоче ризикувати.

Трохи помовчавши, Едді спитав:

— Це правда?

Тоні теж поглянув на Нору. Замість прямої відповіді він побурмотів:

— Я нічого не казав шурякові.

— Однак це йому не завадило зустрітися з начальником поліції і, можливо, з прокурором.

— Він гадав, що робить правильно. Я його розумію.

Розумію й те, чому Нора розповіла йому дещо про мене. Пітер не хотів, щоб вона виходила за мене. Не можна сказати, що він зовсім не мав рації. Він перевіряв деякі факти з мого життя.

Тоні відчинив буфет і вийняв пляшку вина.

— Хочеш?

— Ні, дякую.

— Як знаєш.

Він налив собі склянку і хильцем випив. Це було кіанті, як у матері. Він хотів налити ще одну, але Нора прошепотіла:

— Будь обережний, Тоні!

Він завагався, поглянув на брата, усміхнувся і поставив пляшку на стіл.

— Отже, ти бачив Сіда, і він доручив тобі переказати щось мені.

Тоні сів на своє місце, спиною до столу, і поклав руку Норі на плече.

— Я слухаю.

— Гадаю, ти розумієш, що після того, як поліції стало все про тебе відомо, вона дуже хотіла б схопити тебе.

— Це цілком природно.

— У них є для цього підстави?

Замість відповіді Тоні сказав:

— Далі!

— Сід та інші не можуть піти на такий ризк.

Вперше за всю розмову Тоні перейшов у наступ.

— Найбільше мене дивує те,— почав він, і губи в нього сіпнулись так само, як у дитинстві,— що вони прислали сюди тебе, а не Джіно.

— Не розумію.

— Адже Джіно — вбивця.

Нора здригнулась. Едді пополотнів.

— Ну, що далі? Я чекаю,-- мовив Тоні.

— Але ж ти так і не сказав мені, будеш давати свідчення чи ні.

— Далі!

--- Сіда можна зрозуміти. Тобі довіряли не один рік.

— До біса все це!

--- Доля багатьох людей і навіть життя декого з важливих осіб залежатиме від того, мовчатимеш ти чи ні.

Нора знову хотіла щось сказати, але Тоні зробив їй знак помовчати. Цей його рух теж був ніжний, лагідний.

— Нехай говорить.

Едді втрачав самовладання. Йому не подобалась братова поведінка. У нього було таке враження, ніби Тоні з першої ж миті дивився на нього насмішкувато, з огидою, немов читаючи всі його думки.

— Вони нічого не мають проти тебе.

— Невже?

--- Вони хочуть лише, щоб ти на якийсь час сховався.

— На три фути під землю?

— Сід вважає, що в Америці для тебе мало місця. Їдь до Європи, як це вже зробив дехто, і тоді можеш зовсім не хвилюватись, і твоя дружина також.

— А вони не хвилюватимуться?

— Сід запевнив мене, що...

— І ти повірив?

— Знаєш...

--- Признайся, що ти не повірив йому. Вони знають не гірше за мене і тебе, що саме під час переходу через кордон я найбільше ризикую потрапити в пастку. Якщо те, що ти розповів мені, правда...

— Правда!

— Припустимо, що так. Але ж мої прикмети уже розіслані в усі кінці країни.

— Ти міг би виїхати до Мексики і там сісти на пароплав. До кордону звідси усього десять миль.

Едді ще ніколи не бачив Тоні таким мускулястим, таким мужнім. Хоч Тоні і виглядав дуже молодим — це підкреслювалось його кучерявим волоссям і вогнем в очах, — він справляв враження цілком зрілого чоловіка.

— Що думає про це Джіно?

— Я не бачив його.

Даремно він це сказав.

— Брешеш, Едді.

— Вони послали Джіно до Каліфорнії.

— А Джо?

— До мене, в Санта-Клару.

— А Ветторі?

— Про нього мені нічого не відомо.

— Мати знає, що ти тут?

— Ні.

— Ти переказав їй слова Сіда?

Едді завагався. Тоні було дуже важко обманювати.

— Ні.

— Отже, ти їздив до неї, щоб щось вивідати.

Тоні підійшов до дверей і різко розчинив їх. До кімнати ринуло яскраво-сліпуче світло дня. Тоні подивився на дорогу, прикриваючи рукою від сонця очі.

Повернувшись до столу, він задумливо пробурмотів:

— Вони дозволили тобі приїхати самому.

— Інакше б я не поїхав.

— Це означає, що вони тобі довіряють. Вони завжди довіряли тобі.

— І тобі теж! — одрубав Едді, щоб змінити тему.

— Це різні речі. Я був усього лише статистом, якому довіряють тільки другорядні справи.

— Ніхто тебе не змушував погоджуватись на це.

Йому треба було бути злим, і не стільки на Тоні, скільки на Нору, чию ненависть до себе він добре відчував. Перед ним було не просто подружжя, а, якщо мати на увазі нижній стан Нори,— ціла родина, майже клан.

— Тебе не просили, щоб ти почав красти автомашини, і я пам'ятаю, що...

Тоні прошепотів, і не стільки з обуренням, скільки із смутком:

— Все, що ти можеш сказати, вона вже знає. Ти пам'ятаєш наш дім, вулицю, людей, що ходили в материну крамничку? Пам'ятаєш наші ігри після уроків у школі?

Тоні не підвищував голосу і, розвиваючи свою думку, говорив зовсім тихо:

— Але ти не такий. Ти ніколи не був такий, як я.

— Я не розумію.

— Розумієш.

Тоні сказав правду. Едді все розумів. Між ним і його братами завжди існувала якась різниця. Але ніхто з них не зміг би пояснити, в чому вона полягає. А зараз був зовсім непідходящий момент з'ясовувати це, тим більше в присутності сторонньої людини: адже для Едді Нора була сторонньою. Тоні зробив велику помилку, розповівши про все дружині. За тринадцять років подружнього життя з Алісою Едді не сказав їй жодного слова, яке б могло поставити під загрозу організацію.

Даремно було б говорити про це з Тоні. І до нього в організації були хлопці, що закохувались так само, як і він. Таких було не багато. І всі вони відчували потребу кинути виклик цілому світові. Кожен з них вважав, що тільки жінка, в яку він закохався, варта чогось, а решта людей не має ніякого значення. Але це

завжди погано кінчалось. І Сід це, звичайно, добре знав.

— Як ти гадаєш, коли вони прийдуть?

Нора здригнулась і рвучко обернулась до чоловіка, ніби хотіла кинутись йому на груди.

— Вони вимагають лише, щоб ти виїхав до Європи.

— Ти говориш зі мною, як з дитиною.

— Я не приїхав би сюди, коли б щось було не так.

— Авжеж! — у голосі Тоні, як і раніше, бриніли обвинувальні нотки. Трохи стомлено він додав:

— Ти завжди робиш тільки те, що слід. Пам'ятаю, як одного разу ти викладав мені свою точку зору. Це було одного з тих вечорів, коли ти добряче був напідпитку, що досить-таки рідко трапляється з тобою.

— Де ми були?

— Ходили по Грінвіч-Вілледж. Стояла нестерпна спека. В одному ресторані ти показав мені великого боса, на якого ти весь час захоплено поглядав. «Розумієш, Тоні,— сказав ти мені,— є хлопці, які вважають себе дуже хитрими лише тому, що хитрують на словах». Хочеш, я повторю всю твою промову? Я міг би пригадати все, що ти тоді сказав, особливо про дисципліну.

— Краще було б, якби ти її не порушував.

— Це позбавило б тебе необхідності їхати в Майямі, Уайт-Клауд, Бруклін, де мати тепер, мабуть, сушить собі голову, намагаючись зрозуміти, чого ти приїздив, і, нарешті, сюди. Але я нічого проти тебе не маю. Просто така в тебе вдача.

Враз змінивши вираз обличчя, Тоні діловим тоном додав:

— Давай поговоримо відверто, без хитрощів.

— А я й не хитрую.

— Гарзд! Поговоримо щиро. Ти не можеш не зна-

ти, для чого Сід і Бостон Філ звеліли тобі поїхати в Майямі. Їм треба було довідатись, де я. Коли б вони це знали, то ти був би їм не потрібний.

— Хто його знає.

-- Майї принаймні сміливість не заперечувати правди. Вони розмовляли з тобою, як хазяї розмовляють з довіреним службовцем — якимось місцевим начальником або особистим секретарем. Мені часто спадало на думку, що ти по натурі — саме такий начальник місцевого масштабу.

Уперше за всю розмову Норине обличчя осяяла посмішка, і вона погладила чоловікову руку.

— Спасибі, Тоні.

— Радий зробити тобі приємність. Вони заявили, що твій брат — зрадник, який ганьбить свою родину.

-- Це неправда.

— І не тільки ганьбить, але й компрометує, а це для тебе значно серйозніше.

У Едді було таке враження, наче перед ним зовсім не знайома людина. Для нього Тоні завжди був молодшим братом, що захоплюється механікою, бігає за дівчатами і бешкетує в барах.

І хто б міг подумати, що Тоні вміє самотійно мислити? Чи, може, він просто повторює слова, яких його навчила Нора?

Спека була просто гнітюча. В будинку повітря не кондиціонувалось. Однією рукою Тоні час від часу наливав собі трохи вина, а другою обнімав за плечі дружину.

Едді теж відчував спрагу. Щоб напиться води, треба було вийти на кухню, де сиділи пані Фелічі та її донька. Наважившись, він устав, узяв з буфета склянку й наповнив вином.

— Пий на здоров'я! Можна було подумати, що ти

боїшся втратити самовладання від ковтка вина. Сідай, хоч я уже майже все сказав.

В цю мить Едді згадав свій сон. Тоні, звичайно, не був схожий на гумового іграшкового чоловічка, якого він знайшов разом з батьком у поштової скриньці, проте посміхався саме так, як ота лялька.

У всьому цьому важко було розібратися. В його сновидінні Тоні теж був життєрадісний, юний і водночас дуже сумний. Такий, ніби його доля вже вирішилась, ніби він уже не тішить себе жодною надією, ніби він піднявся на таку височінь, звідки видно далеко і все постає в зовсім іншому світлі.

На мить Едді уявив собі брата мертвим. Він сів, зажав ногу на ногу і тремтячими руками запалив сигарету.

— На чому я зупинився? — знову почав Тоні.— Дозволь мені закінчити, Норо,— попросив він, бо дружина, видно, знову хотіла щось сказати.— Буде краще, якщо ми з Едді раз і назавжди з'ясуємо все до кінця. Це мій брат. Нас породила одна мати. Ми не один рік спали в спільному ліжку. Коли мені було п'ять років, його ставили мені за приклад. А тепер повернемось до серйозних речей,— продовжував він,— можливо, вони доручили тобі зробити мені пропозицію, яку ти щойно зробив.

— Присягаюсь...

— Гаразд. Я вірю. Коли ти мені брешеш, це одразу ж видно по виразу твого обличчя. Тільки ти сам добре знаєш, що не цього вони хочуть. Ти з самого початку розумів, що вони не в захопленні від думки, що я втечу за кордон. Доказом цього є те, що ти нічого не сказав матері.

— Я не хотів її лякати.

Тоні знизав плечима.

— І боявся, що вона скаже кому не слід,— додав Едді.

— Мати ніколи не сказала жодного слова, якого не можна було говорити. Навіть нам. Можу побитись об заклад — ти й досі не знаєш, що вона скуповує крадені речі у хлопців, які відвідують її крамничку.

Едді давно підозрівав це, але не мав жодного доказу.

— Це відкриття я зробив цілком випадково. Бачиш, Едді, всією своєю душею ти з ними. Ти вирішив це раз і назавжди й побудував на цьому все своє життя. А коли б вони взяли й запитали тебе, що треба вчинити зі мною...

Едді зробив протестуючий жест.

— Облиш! Якби ти був членом, скажімо, чогось подібного до трибуналу і тобі поставили б це запитання від імені організації, твоя відповідь була б така ж сама, як і їхня. Не знаю, що вони роблять у цю мить. Найімовірніше, вони чекають на тебе в твоєму готелі. Ти зупинився в «Президіо»? Дякуючи тобі, вони знають, де я. Тепер вони вже напевно знатимуть, навіть якщо ти присягатимешся, що не бачив мене.

Ніколи ще на нього не дивилися з такою ненавистю, яку він читав у Нориних очах. Вона ще тісніше пригорнулась до чоловіка.

Ніби відповідаючи на невисловлену думку дружини, Тоні сказав, не міняючи свого байдужого тону:

— Навіть якщо я тебе зараз уб'ю, щоб перешкодити тобі повернутись до них, вони все одно знатимуть. Вони вже знають... І ти, ще в Майямі, ще тоді, коли розпочинав свої розшуки, знав, що їм все буде відомо про мене. Оце й усе, що я мав тобі сказати... Отже, я не бевзь. Треба, щоб і ти ним не був.

— Послухай-но, Тоні...

— Стривай. Я нічого проти тебе не маю. Я завжди передбачав, що ти діятимеш саме так, коли станеться щось подібне. Краще було б, звичайно, якби нічого зі мною такого не трапилось. Але ти все владнаеш з матір'ю. Все владнаеш з своєю совістю.

Едді вперше почув від нього слово «совість». Він вимовив його легко, майже жартівливо.

— От і все. Я скінчив.

— Тепер я дещо скажу! — мовила Нора і, випроставшись, ступнула крок у бік Едді. — Якщо з голови Тоні спаде хоч одна волосинка, я сама розповім про все.

Тоні всміхнувся широко, молодо й весело і похитав головою.

— Це не допоможе, люба моя. Розумієш, щоб твоє свідчення мало якусь цінність, треба, щоб ти сама була присутня під час...

— Я тепер не відійду од тебе ні на крок.

— Тоді вони змусять і тебе замовкнути.

— Краще вже так.

— Не думаю.

— Я не перебивав вас, — пробурмотів Едді.

— А чому?

— Я приїхав не для цього.

— Зараз, може, й ні. Але вдруге...

— Я не скажу їм, де...

— Це вже ні до чого. Ти приїхав, і цього досить.

— Я подзвоню в поліцію! — скрикнула Нора.

Тоні похитав головою.

— Не треба.

— Чому?

— Це теж ні до чого.

— Поліція їм не дозволить...

Дерев'яні сходи веранди зарипіли під чиїмись важ-

кими кроками. Якийсь чоловік обтер чоботи, штовхнув двері і став на порозі, не наважуючись увійти.

— Заходь, Марко.

Увійшовши до кімнати, чоловік зняв крилатого бриля. На вигляд йому було років п'ятдесят. У нього було гарне, майже зовсім сиве волосся, блакитні очі, засмагле обличчя. Він був у таких самих штанях і білій майці, як і Тоні.

— Це мій брат Едді, він приїхав до мене з Майямі,— сказав Тоні і звернувся до Едді:— Ти пам'ятаєш Марко Фелічі?

Здавалось, настало щось подібне до перемир'я. Може, гроза вже відгриміла? Марко нерішуче простяг Едді свою порепану руку.

— Поснідаєте з нами? Де моя дружина?

— На кухні. І Бессі там. Вона хотіла, щоб ми побули в родинному колі.

— Я піду до них.

— Не варто турбуватись. Ми вже закінчили розмову. Правда, Едді?

Той кивнув головою, хоч думав зовсім інакше.

— Тобі налити, Марко?

На губах Тоні знову з'явилася дивна посмішка. Він вийняв з буфета третю склянку. Якусь мить повагавшись, узяв ще одну, наповнив їх вином і долив собі й братові.

— Може, вип'ємо?

З горла Едді вирвався якийсь дивний звук. Нора метнула на дівера швидкий погляд, але нічого не зрозуміла; лише Едді знав, що то був крик болю, який мало не вихопився назовні.

— За нашу зустріч!

Рука в Тоні не дрижала. У нього й справді був веселий і безтурботний вигляд, ніби не сталося нічого

страшного. Щоб зберегти самовладання, Едді довелося відвернутися.

Марко, який, видно, щось запідозрив, пильно оглянув обох братів та Нору і взяв склянку з важким серцем.

— А ти, Норо?

— Я ніколи не п'ю.

— Один раз можна.

Вона обернулась до чоловіка, аби переконатись, що він говорить це цілком серйозно.

— За твоє здоров'я, Едді!

Едді хотів був відповісти, як належить у такому випадку: «За твоє!» — але не зміг і мовчки випив свою склянку. Не зводячи з нього очей, Нора лише пригубила вино і поставила склянку на стіл.

Тоні за одним духом вихилив свою склянку і теж поставив на стіл.

— Я піду, — пробурмотів Едді.

— Так. Уже час.

Він не наважувався потиснути їм руки й очима шукав свій капелюх. Дивно, але йому здавалось, ніби усе це він переживає вдруге. Він пригадував усе, навіть Норин живіт.

— До побачення.

Він мало не сказав «прощайте». То було б страшне слово. Але він усвідомлював, що «до побачення» прозвучало ще гірше і могло видатися погрозою.

Ні, Едді зовсім не хотів погрожувати. Він був широко схвильований, гаряча волога заслала йому очі, коли він ішов до дверей.

Ніхто не став затримувати його, не вимовив жодного слова. Едді не знав, чи дивиться хтось на нього, чи Тоні ще обіймає Нору за плечі. Він не наважувався озирнутись.

Він відчинив двері й одразу ж опинився під пекучим сонцем. Шофер, що сидів у затінку, встав і зайняв своє місце за кермом. Клацнули дверцята. Едді вже нікого не побачив, окрім дівчинки, яка вихилилась з вікна кухні, щоб подивитись, як він від'їжджатиме, і показувала йому язика.

— Ель-Сентро?

— Гарзд.

— До готелю?

Йому почулося, ніби десь неподалік рвонула з місця машина, але він нічого навколо себе не побачив: частина дороги була закрита якимось будинком.

Він хотів спитати шофера, чи той щось почув, але в нього не вистачало сміливості. Ще ніколи в житті в голові у нього не було так порожньо, ніколи він не відчував себе таким розбитим. Повітря в таксі було перегріте, і тому, що вони їхали проти сонця, в нього почало стукотіти у скронях, в роті пересохло і з'явився якийсь металевий присмак, а коли він заплющив повіки, перед очима затанцювали чорні круги.

Йому стало страшно. Він був свідком кількох випадків сонячного удару. Машина їхала через селище. Зараз вони були біля крамниці металевих виробів.

— Зупиніть на хвилину...

Йому конче потрібно було випити склянку холодної води і хоч на мить захватися у затінку, щоб трохи отямитись.

— Що, погано?

Переходячи тротуар, Едді подумав, що було б добре, якби він зараз знепритомнів і захворів, щоб хоч кілька днів можна було нічого не думати, нічого не вирішувати.

Продавець поглянув на нього і одразу ж зрозумів

його стан. Він миттю приніс йому в паперовому стаканчику холодної, як лід, води.

— Пийте поволі. Зараз принесу вам стільця.

Це було смішно. Тоні, безперечно, звинуватив би його в тому, що він розігрує комедію, а тим більше Нора, яка під час їхньої розмови спопеляла його поглядом потемнілих од ненависті очей.

— Ще один, будь ласка.

— Не поспішайте, перелочиньте.

Шофер зайшов слідом за ним і мовчки чекав, як людина, що звикла до подібних випадків.

Коли Едді підніс до рота другий стакан, його раптом занудило. Він ледве встиг нахилитись, і на підлозі, де стояли машинки для підстригання газонів та нікельовані відра, розпливлась велика, фіолетова від вина пляма.

— Пробачте, будь ласка... Це... це так недобре.— Очі його були повні сліз.

Продавець і шофер презирнулись і підморгнули один одному. Щоб допомогти йому, коли він захлинався, продавець з усієї сили лупив його по спині.

— Не треба було пити червоного вина,— повчально сказав шофер.

У Едді був страшенно жалюгідний вигляд, коли між приступами гикавки він пробубонів:

— Вони... вони... так схотіли!

РОЗДІЛ ВОСЬМИЙ

Портъє мовчки простяг йому ключ, не дивлячись у його бік. Хлопчик-ліфтер не зводив очей з вилоги піджака Едді, де була велика фіолетова пляма.

Едді йшов до свого номера з наміром одразу ж лягти спати. Відчинивши двері, він нарешті відчув себе на самоті і подумав, що може вже не дбати про збереження пристойного вигляду. Він не розумів, як опинився в такому жалюгідному стані. Зробивши крок уперед, він раптом згадав, що забув замкнути за собою двері, і, обернувшись, побачив у кімнаті якогось чоловіка.

Ще нічого не розуміючи, Едді остовпів від страху. Думати він зараз не міг. Йому здалося, що настала його черга, і в роті у нього одразу пересохло. Жах скував його думки і позбавив здатності рухатися, так само як, натиснувши кнопку, вимикають світло або спляють мотор.

Едді знав десятки людей, яких смерть зустріла в таких самих обставинах, і серед них було чимало його колишніх приятелів. Траплялося, що, скажімо, о десятій вечора він випивав з ними по чарці, а об одинадцятій, коли вони повертались додому, їх перестривали на дорозі якісь люди, які не мали потреби щось пояснювати, бо все було зрозуміло без слів.

Едді іноді запитував себе, про що думає людина в ту мить, коли за нею приходять, і трохи згодом, коли машина везе її до якогось пустиря або до річки. Про що думає людина в ці останні хвилини, коли за вікном проносяться вогні, перехожі, коли машина зупиняється на червоне світло, під яким стоїть постовий полісмен.

Він стояв отак лише кілька секунд і знав, що на обличчі в нього не ворухнувся жоден мускул. Але він знав також, що незнайомий зрозумів його стан, бачив його пригніченість, коли він заходив до кімнати, його спустошеність і втому, а потім електричний струм жаху. Зараз Едді поволі отямлювався, бо його мозок працював, як завжди, швидко.

Це було не те, чого він боявся, бо його гість був

сам, тоді як на прогулянку до пустиря або до річки завжди вирушають удвох, а третій чекає в машині на вулиці.

До того ж, чоловік був не з тих, кому дають подібні доручення. Це була якась поважна особа. Службовці готелю не дозволили б комусь незнайомому увійти до зайнятого номера. А він зручно вмовстився в кріслі і, видно, дзвонив офіціантові, щоб той приніс йому содової води та льоду. Незнайомий пив віскі, яке Едді залишив на столі. Плеската пляшка вже була відкоркована і стояла поруч із склянкою.

— Не хвилюйся, синку! — промовив він, не виймаючи з рота товстої сигари, запах якої вже заповнив усю кімнату.

Ці слова треба було розуміти так: «Не лякайся, синку!»

Йому було за шістдесят, а може, вже навіть наближалось до сімдесяти. Він багато бачив за своє життя і, мабуть, вмів читати людські думки.

— Називай мене Майком!

«Називай мене Майком»? Це не означало, що він дозволяв бути з ним запанібрата. Йшлося лише про поштиву фамільярність, якою в деяких малих містах, у певних колах суспільства оточують поважних осіб.

Незнайомий був схожий на місцевого політика, сенатора штату, мера, а може, на боса, який керує виборчою машиною і призначає суддів та шерифів. Він міг би грати будь-яку з цих ролей у кіно, особливо у вестернах*.

— Сода-віскі? — спитав він, показуючи на плескату пляшку.

— Я не п'ю.

* Ковбойські кінофільми.

Тоді погляд Майка зупинився на вишній плямі, що була в Едді на вилозі піджака. Ні, він не посміхався, не вважав за потрібне іронізувати. Він обмежився швидким поглядом, але й цього було досить, щоб усе зрозуміти.

— Сідай,— серйозно сказав Майк.

Він був у літньому костюмі, але не з білого полотна, а з тонкого твіду, і в гаптованій вручну краватці, яка, мабуть, коштувала близько тридцяти-сорока доларів. Світло-сірого, майже білого кольору і зовсім нового капелюха з широкими крисами він не зняв, бо, очевидно, звук всюди почувати себе хазяїном.

Крісло, на яке він показав Едді, стояло біля телефону. Ліниво піднявши палець, він показав йому на апарат.

— Треба подзвонити Філові.

Едді мовчки зняв трубку і назвав номер готелю у Майямі. Поки він чекав, притиснувши трубку до вуха, Майк курив і байдуже дивився на нього.

— Алло! Філ?

— Хто це говорить?

— Едді.

— Я слухаю.

— Я... Мені сказали...

— Зачекай хвилинку, я зачиню двері.

Філ сказав неправду, бо надто вже довго він мовчав. Він або пішов у когось щось спитати, або зробив це навмисне, щоб вивести Едді з рівноваги.

— Алло!.. Алло!..

— Все в порядку. Я слухаю.

І трубка знову замовкла. Едді теж не хотів говорити першим.

— Майк там?

— Так, сидить зараз у кімнаті.

— Добре.

Знову мовчанка. Едді міг би запрягтись, що чує плескі моря, але ж це було просто неможливо.

— Ти бачив Джіно?

Спочатку Едді подумав, що він не розібрав імені чи, може, Філ переплутав братів. Він не чекав, що з ним говоритимуть про Джіно. Він не мав часу обмірковувати відповідь і тому збрехав, не думаючи про наслідки.

— Ні. А де він?

— Він не приїхав до Сан-Дієго.

— Невже?

— Він мав бути там ще вчора.

Едді знав, що Майк увесь час стежить за ним, і це змушувало його ні на мить не забувати про вираз свого обличчя. Мозок його працював з шаленою швидкістю. Перед ним поставали майже ті самі картини, що й кілька хвилин тому, коли він думав про прогулянку в автомобілі, тільки дійові особи були інші. Коли б з ним говорив не Філ, а, скажімо, Сід К'юбік, такі думки не прийшли б йому в голову.

Філ — страшна людина. Едді завжди знав, що він його не любить, не любить жодного з усіх трьох Ріко.

Навіщо він дзвонив у Сан-Дієго, якщо йшлося тільки про Тоні?

Джіно — убивця. Сан-Дієго зовсім близько від Ель-Сентро — дві години їзди машиною і менше ніж година літаком.

Філові вже майже вдалося звести двох братів...

— Алло! — крикнув Едді.

— Я подумав, що, може, Джіно заїхав до тебе в Санта-Клару.

Едді довелося знову збрехати.

— Ні.

Це могло скінчитись дуже погано. Ніколи раніше він так не робив, бо це суперечило усім його переконанням. Якби боси дізналися, що він бреше, то, звичайно, мали б усі підстави більше недовіряти йому.

— Його бачили в Новому Орлеані.

— Так?

— Він виходив з автомашини.

Чому з ним говорили про Джіно, а не про Тоні? За цим щось крилося — адже Філ нічого не робитиме без причини. Для Едді мало першорядне значення догадатися, що мав на увазі його співрозмовник.

— Кажуть, що потім його бачили на борту пароплава, який мав відплисти до Південної Америки.

Едді подумав, що це могло бути правдою.

— Чого б це він туди їхав? — все-таки спробував він заперечити.

— Не знаю. Він твій брат, і ти, мабуть, знаєш це краще за мене.

— Я зовсім не в курсі справ. Він мені нічого не говорив.

— Так ти його бачив?

— Я хочу сказати, що він мені нічого не писав.

— Ти одержав від нього листа?

— Ні.

— Як Тоні?

Тепер він починав розуміти. Його хотіли налякати, заговоривши про Джіно. Вони нічого не вигадали, а просто скористалися з правди. В такий спосіб вони хотіли підготувати справу Тоні.

Він не міг більше брехати. Зрештою, Майк був тут, він знав усе і весь час мовчки димив сигарою.

— Я говорив з ним. — І поспішив додати: — Я бачив

і його дружину. Вона вагітна. Я пояснив своєму братові...

Філ перебив його:

— Майк одержав інструкції. Ти чуєш? Він скаже тобі, що треба робити.

— Гарзд.

— Сід згоден. Він тут. Хочеш, щоб він це підтвердив?

— Так, — мовив Едді і за мить схаменувся, усвідомивши, що в Філа може закрастись підозра, ніби він йому недовіряє. Та було вже пізно.

— Передаю йому трубку.

Едді почув якусь приглушену розмову, а потім впізнав голос і акцент К'юбіка.

— Майкл ла Мотт зробить усе, — сказав йому К'юбік. — Не думай хитрувати з ним. Він у тебе?

— Так.

— Передай йому трубку.

— З вами хоче говорити К'юбік.

— Так чого ж ти стоїш? Давай трубку. Чи, може, шнур не досить довгий?

Едді поспішив передати трубку.

— Алло, друже!

Говорили більше на другому кінці провода — Едді чув голос К'юбіка, але слів не міг розібрати. Майк коротко висловлював згоду, лише зрідка відповідаючи уривчастими фразами.

Тепер, знаючи його прізвище, Едді дивився на нього зовсім іншими очима. Він не помилився, прийнявши його за поважну особу. Він не знав, чим займався Майк зараз, бо про нього вже майже не говорили. Але був час, коли його ім'я не сходило з перших сторінок газет.

Майкл ла Мотт, на прізвисько Майк, — він був,

здається, канадського походження,— у свій час вважався одним з найбільших пивних магнатів під час «сухого закону».

Тоді організація ще не існувала. Зв'язки тільки почали налагоджуватись і час від часу рвались. Найчастіше боси воювали між собою за сфери впливу, іноді за партію спиртного, за пароплав або навіть грузовик.

Організації ще не існувало, і тому не було ні ієрархії, ні розподілу праці. Більша частина населення нічого не мала проти них, так само як і поліція і багато хто з політичних діячів.

Боротьба тоді точилася головним чином між бандами та їх ватажками.

Ла Мотт, почавши свою діяльність в одному з кварталів Сан-Франціско, прибрав до рук не лише всю Каліфорнію, але й поширив свої операції на сусідні штати Середнього Заходу.

Ще тоді, коли брати Ріко були хлопчиками й бігали по вулицях Брукліна, дехто твердив, що Майк власноручно послав на той світ понад двадцять своїх суперників. Така ж доля спіткала й кількох членів його власної банди, які не вміли тримати язика за зубами.

Кінець кінцем його заарештували, але так і не змогли довести, що він убивця. Його було засуджено лише за укриття прибутків від оподаткування і відправлено до в'язниці на кілька років, але не в Сент-Квентін, де сиділи звичайні злочинці, а в Алькатрас — фортецю, збудовану на скелі посеред бухти в Сан-Франціско і відведена для найнебезпечніших в'язнів.

Едді більше нічого про нього не чув. Якби хто раніше запитав його, що тепер робить Майк, Едді, можливо, відповів би, що той помер, бо він був уже чоловіком похилого віку, коли Едді був ще хлопчиком.

Зараз Едді дивився на нього з пошаною і захоплен-

ням; йому вже не здавалося смішним, що Майк поводить себе так, щоб бути схожим на суддю або місцевого політика з ковбойського фільму.

Він був, мабуть, високого зросту і тримався досить рівно. Мускули його були ще пружні, а коли він підняв капелюх і почухав голову, Едді побачив, що волосся в нього густе, жорстке, шовковисто-біле і різко відділяється од засмаглого обличчя.

— Так... Так... Я так і думав... Не турбуйся... Все, що треба, буде зроблено... Я подзвоню в Лос-Анжелос... Зараз поблизу нема того, про кого ти питаєш, але його вже попереджено... Я чекаю їх обох сьогодні ввечері...

У нього був хрипкий голос, як у людини, що багато п'є і палить. Це ще більше робило його схожим на політика. На вулиці, мабуть, усі вітаються з ним, підходять потиснути йому руку, пишаючись своїм знайомством з великим Майком.

Під час судового процесу в нього відібрали багато мільйонів, але схоже було на те, що дещо в нього ще залишилось, коли він повернувся з Алькатрасу.

— Згода, Сід... Здається, він хлопець розсудливий... Я не думаю... Зараз спитаю...

Майк обернувся до Едді:

— Ти більш нічого не хочеш сказати Сідові?

Що тут говорити? Що можна сказати так одразу, зненацька? До того ж, він знає, що вже й так усе вирішили без нього.

— Ні? Гаразд! Я повідомлю тебе, коли все буде зроблено,— закінчив Майк.

Він передав трубку Едді, щоб той поклав її, ковтнув трохи віскі і затис у руці запотілу склянку.

— Ти обідав?

— Ні. Лише поснідав.

— Істи хочеш?

— Ні.

— Даремно ти не хочеш зі мною випити.

Можливо, віскі й справді заб'є присмак вина, від якого його занудило. Він налле собі трохи.

— Сід — хлопчина хоч куди! — зітхнув Майк. — Чи не було в нього коли якої пригоди з твоїм батьком?

— Мого батька вбито кулею, призначеною для К'юбіка.

— Он воно що! Я бачу, що він тебе дуже любить. Тобі не здається, що тут дуже жарко?

— Страшенно.

— Пече сильніше, ніж у Флоріді?

— Спека тут дещо інша.

— Я там ніколи не був. Мені шістдесят вісім років, синку. Я маю підстави вважати, що життя мое було багате на події, і гадаю, що воно ще не закінчене. Ну, так от! Можеш мені вірити або ні, але у мене ніколи не було бажання поїхати на південь через Техас і Оклахому або на північ через Юту і Айдахо. Я не бачив ні Нью-Йорка, ні Чикаго, ні Сент-Луїса, ні Нового Орлеана... До речі, якщо йдеться про Новий Орлеан, — твій брат Джіно не мав рації, втікши отак.

Він струсив із штанів попіл.

— Дай-но сюди пляшку.

Суміш у його склянці стала занадто світлою.

— Я вже забув, скільки знав хлопців, які вважали себе хитрими і допускали таку ж саму помилку, що й твій брат. Як ти гадаєш, що з ним тепер буде? Там — чи то в Бразилії, чи в Аргентині, чи у Венесуелі — він спробує налагодити зв'язки. Є речі, яких не можна робити самому. Тоді з'ясується, що вони вже знають, як він виїхав звідси, і що вони не мають ніякого бажання псувати собі стосунки з тутешніми великими босами.

То була правда, і Едді й сам це знав. Його вразив одчайдушний вчинок Джіно. Це тим більше виводило його з рівноваги, що він починав здогадуватися про причину братової втечі.

Він теж міг би так зробити. Можливо, саме для того, щоб забрати Едді з собою, Джіно й приїхав до нього в Санта-Клару. Але там він переконався, що про це не варто й починати розмову.

Едді відчув сором і спробував пригадати останній погляд Джіно.

— Якщо він буде комизитися і працюватиме один, то його або схопить місцева поліція, або він напореться на когось, хто захищатиме свій власний рекет. А потім? Потім він більш-менш швидко полетить під укіс, а через якихось кілька місяців стане одним з тих волоцюг, що валяються під парканами.

— Джіно не п'є.

— Так питиме.

Чому Майк нічого не говорив про інструкції, які йому дали щодо Тоні?

Він загасив у попільничці недокурок, дістав з кишені нову сигару, обережно зняв целофанову обгортку і надрізав кінчик гарним срібним ножиком.

Він, здавалося, зовсім не збирався залишити цю кімнату.

— Я вже казав тобі, що ніколи не виїздив з Заходу, і знаєш...

Майк звертався до Едді поблажливо, як до дуже молодого людини. Хіба він не знав, що там, у себе, на березі Мексиканської затоки, Едді займав майже таке ж саме становище, як він тут?

— Цікаво, що за свого життя я зустрічав тут усіх людей, які займають певне становище в Нью-Йорку

або десь-інде. Це тому, мабуть, що всі рано чи пізно потрапляють до Каліфорнії.

— Ви не хочете трохи перекусити?

— Я ніколи не їм удень. Але якщо ти голодний...

— Ні.

— Тоді сідай і закурюй. Ми ще маємо час.

На якусь мить Едді припустив, що Тоні скористається цією затримкою і втече разом з Норою. Але це було неможливо. Адже цілком очевидно, що така людина, як Майк, обов'язково вживе всіх заходів обережності. Його люди, безперечно, стежать за будинком Фелічі.

У Едді з самого початку склалося враження, що Майк читає його думки.

— Твій брат має зброю?

Едді удав, що не зрозумів запитання.

— Джіно?

— Я говорю про малого.

У нього стиснулося серце. Мати теж іноді називала Тоні малим.

— Не знаю. Може, й має.

— Втім, це не має значення.

Завдяки кондиціонованому повітрю, в номері було прохолодно, але все одно відчувалося, що над містом, над полем, над пустелею стоїть спека. Все було залите гнітючим золотим світлом. Навіть автомашини на вулиці, здавалось, насилу просувалися вперед крізь густий шар розпеченого повітря.

— Котра година?

— Пів на третю.

— Зараз мені подзвонять.

І дійсно, не минуло й двох хвилин, як пролунав дзвінок. Едді кинувся до телефону і, не кажучи ні слова, простяг трубку Майкові.

— Так... так... Гаразд! Нічого не змінюється... Я залишаюся тут. Так... Згода... Як тільки вони прийдуть, я чекаю від них дзвінка...

Майк зітхнув і глибоко відкинувся у кріслі.

— Хай тебе не дивує, якщо я задрімаю.— І трохи згодом додав:— Унизу сидить двоє моїх людей.

Це була не погроза. Просто повідомлення. Він це сказав, щоб зробити Едді послугу; застерегти його від необачного кроку.

А Едді так і не наважився щось у нього запитати. Він підсвідомо відчував, що цілком заслужено впав у неласку. Побачивши, що Майк засинає, Едді не без шанобливості вийняв у нього з пальців сигару, яка ось-ось мала впасти.

А потім — це тривало понад дві години — він сидів нерухомо, лише зрідка простягаючи руку до пляшки з віскі. Боячись розбудити Майка, він зрідка ковтав пекучий напій просто з шийки.

Жодного разу Едді не подумав про Алісу, дітей, про свій чудовий будинок у Санта-Кларі, безперечно, тому, що все це було зараз страшенно далеке і здавалось навіть нереальним.

Якщо він і думав про що-небудь, то тільки про більш віддалене минуле — тяжкі часи в Брукліні, своє перше знайомство з організацією, коли він так дбав про те, щоб робити все, як належить. Весь час він прагнув тільки цього.

Едді ні в чому не зміг би закинути собі аж до того моменту, коли збрехав, сказавши, що не бачив Джіно.

Коли Сід К'юбік наказав йому приїхати до Майямі, він одразу ж приїхав. Він їздив в Уайт-Клауд і вивідав у старого Малакса все, що тільки було можна. Він побував у Брукліні. Коли мати несвідомо навела його на слід Тоні, він без жодних вагань одразу ж сів на літак.

Чи знав про це Майк? Що говорив йому про нього К'юбік? Майк, звичайно, говорив з ним досить-таки ввічливо. Але разом з тим він не ставився до нього так, як до більш-менш поважної особи. Можливо, він гадає, що Едді стоїть на тому самому щаблі ієрархічної драбини, що й Джіно і Тоні.

У Майка був план. Все вже було вирішено. В цьому плані йому, Едді, теж відвели якусь роль. Якби це було не так, то такий чоловік, як Майк, не завдавав би собі клопоту чекати на нього в номері, не сидів би з ним стільки часу.

Він поставив йому одне-однісіньке запитання — щодо зброї. Тоні, напевно, мав зброю. Як і завжди. Едді щось відповів, здається, позитивно, але зараз уже не пам'ятав, що саме. Він намагався пригадати те, що сказав Майкові. Розмова відбулася зовсім недавно, однак він багато дечого вже не пам'ятав. І хоча у вухах його ще звучали деякі фрази, перед очима в нього постало схвильоване обличчя Нори, і він ніяк не міг відновити в пам'яті послідовну картину всього, що сталося.

Окремі деталі набирали в його уяві більшого значення, ніж деякі братові слова, — наприклад, пасмо волосся на його чолі, мускули рук і загар на плечах, що особливо вирізнявся на тлі білої майки. І ще дівчинка, яка перекинулась через підвіконня кухні й показала йому язика.

Він рахував хвилини, нервував, чекаючи, коли прокинеться Майк, з надією поглядав на телефон. Нарешті кімната попливла в нього перед очима, очі заслав туман, і він уже нічого не бачив, окрім жовтогарячого світла, що пекло повіки, аж до того моменту, коли прокинувся і раптом побачив перед собою чоловіка в сірому капелюсі; він замислено дивився на Едді.

- Я спав?
- Здається.
- Довго?

Він поглянув на годинник. Було вже пів на шосту.

— Це тим дивніше, що ти добре-таки проспав минулої ночі, синку!

Він знав, що Едді заснув майже одразу після приїзду з аеропорту! Значить, його люди вже тоді стежили за ним. І відтоді вони чули кожне його слово, бачили кожен рух.

- Ти ще не хочеш їсти?
- Ні.

Плеската пляшка була порожня.

— Можна було б чогось випити.

Едді подзвонив офіціантові. Той не здивувався, побачивши їх удвох у кімнаті, та ще в такий неподходящий для візитів час.

— Пляшку рею.

Офіціант поспішив повторити назву віскі, дивлячись, однак, не на Едді, а на Майкла ла Мотта, наче знаючи, що той віддає перевагу іншому сортові.

— Так, синку, так.

Коли офіціант був уже біля дверей, він додав:

— І сигар теж.

Нарешті він скинув свого капелюха і поклав його на ліжко.

— Мене дивує, що вони ще й досі не приїхали. Схоже на те, що в пустелі у них лопнула покришка.

Едді не насмівся спитати, кого Майк має на увазі. Зрештою, він вирішив, що краще не уточнювати.

— Сьогодні вранці я відправив шерифа в гори, за вісім-десять миль звідси, і він не повернеться раніше ніж завтра.

Едді не став питати його і про те, як це вдалося

зробити. У Майка були свої підстави отак говорити. Мабуть, йому просто хотілось дати зрозуміти, що жереб кинуту і у Тоні не лишається жодної надії.

Едді думав саме про це ще до того, як задрімав. Він запитував себе, чи Нора, яка, на його думку, більше була здатна на це, ніж Тоні, не додумалась викликати шерифа, щоб просити про захист.

— Один з двох помічників шерифа прикутий хворобою до ліжка. В нього сорокаградусний жар. Що ж до другого, Хаулі, то я сам призначив його. Якщо він виконав мої вказівки, а я переконаний, що це так, то його телефон зіпсувався і не діятиме принаймні до ранку.

Едді спробував зобразити на своєму обличчі щось схоже на схвальну усмішку.

— Скоро мені знов подзвонять.

На цей раз довелось почекати трохи довше, але дзвінок все-таки пролунав досить скоро.

— Вони там? Гарзд! Відведіть їх, ти знаєш куди, і щоб вони не тинялись по вулицях. Вони сховали машину? Замінили номер? Зачекай...

Офіціант приніс віскі та сигари. Майк почекав, поки він вийде.

— Щоб нічого поки не робили. Нагодуйте їх, і нехай грають у карти, якщо хочуть. Ні краплі спиртного. Зрозуміло?

Він замовк і слухав відповідь.

— Гарзд! А тепер скажи Гонсалесові, щоб прийшов до мене. Так, сюди. В номер.

Штаб-квартира мала бути десь поблизу, Едді не мав тепер сумніву. Може, навіть, у цьому ж готелі. І, може, Майк є його справжнім власником?

Не минуло її десяти хвилин, як у двері постукали.

— Увійдіть.

Це був мексіканець років тридцяти, одягнений у жовтій полотняні штани і білу сорочку.

— Едді Ріко...

Мексіканець злегка вклонився.

— Гонсалес, щось подібне до мого секретаря.

Гонсалес посміхнувся.

— Сідай. Що там нового?

— Власник будинку, Марко, повернувся в городів, і близько двох годин вони про щось говорили.

— Далі!

— Він узяв малу і поїхав на своїй машині. Спочатку зупинився біля одного будинку, на протилежному кінці селища, у чоловіка на ім'я Кіфер — це один з його друзів — і залишив там дитину.

Майк слухав, киваючи головою з таким виглядом, наче в цьому для нього не було нічого нового.

— Потім він приїхав до міста, зайшов до торговця спортивними товарами Чемберса і купив дві коробки набоїв.

— Якого калібру?

— Двадцять два — для самозарядного карабіна.

— У контору шерифа він не заходив?

— Ні. Одразу ж повернувся до Аконди. Віконниці зачинені, двері теж. Але я забув згадати ще одну деталь.

— Яку?

— Він поставив у ліхтарях біля будинку яскравіші лампи.

Майк знизав плечима.

— Як Сідней Даймонд?

— Все гаразд. Здається, він нічого не пив.

— З ним Пако?

— Ні. Якийсь новачок. Я його не знаю.

Сідней Даймонд був убивця, Едді це знав. Йому

двадцять один рік. Очевидно, це про нього говорили, що його привезли з Лос-Анжелоса і що йому не слід давати пити.

Все це було йому знайоме. Все йшло як по писаному. Операції такого роду давно були доведені до високого ступеня досконалості, зрештою, так само, як і все інше, і вони здійснювалися за майже незмінною програмою. Краще було привезти виконавців здалеку, щоб їх не знали в цих краях. До того, як його перевели в Лос-Анжелос, Сідней Даймонд працював у Канзас-Сіті та в Іллінойсі.

Усі приготування відбувались на очах у Едді, і йому інколи хотілось зупинити їх, крикнувши: «Адже це мій брат!»

Але він цього не зробив. Зайшовши у цю кімнату, він весь час перебував у стані якогось заціпеніння. У нього була підозра, що Майк все це влаштовував навмисне у його присутності — діловито, спокійно, наче то була найзвичайніша річ на світі.

Хіба Едді не був членом організації?

Всі, хто до неї належить, сліпо виконують її правила. Такий порядок.

Вони знущалися з нього. Або, вірніше, застосовували до нього ці правила. Ним скористалися, щоб знайти Тоні. Едді не мав щодо цього жодних ілюзій, він ретельно шукав свого брата, додержуючи правил гри.

В душі він усвідомлював з самого початку, що Тоні не погодиться нікуди їхати і що, зрештою, його й не пуస్తять.

Що ж до Джіно, то він зразу все це зрозумів і виїхав за кордон. І це найбільше дивувало Едді, посилювало в ньому почуття провини.

— О котрій годині? — спитав Гонсалес.

— А коли лягають спати в тому закутні?

- Дуже рано. Бо прокидаються з сонцем.
- Призначимо на одинадцять?
- Гаразд.
- Зупинишся з хлопцями на дорозі, метрів за двісті від будинку. Сам, звичайно, поїдеш іншою машиною.
- Так.
- Потім їхатимеш за ними. Ти вибрав місце?
- Вибрав. Близько від будинку.
- Об одинадцятій.
- Добре.
- Йди до них. Не забувай, що Сідней Даймонд не повинен пити. Унизу замовиш нам обід. Для мене дві порції холодного м'яса, салат і фрукти.— Майк запитально глянув на Едді.
- Мені теж. Все одно.

О дев'ятій вечора Едді ще не знав, яку роль призначено йому, але в нього не вистачало сміливості запитати про це. Майк подзвонив, щоб принесли місцеву газету, і почав її читати, затягуючись сигарою. Він багато пив і ставав дедалі червонішим. Очі його каламутнішали, але він ні на мить не втрачав ясності думки.

— Він любить свою дружину?— спитав він, одірвавши на мить погляд від газети.

— Так.

— А вона?

— Схоже, що вона теж його дуже любить.

— Я не про те. Вродлива?

— Так.

— Скоро родитиме?

— Місяців за три-чотири. Точно не знаю.

Нарешті на вулицях засвітилися електричні ліхтарі. З якогось бару долинали звуки музичного автомата, крізь зачинені вікна чулись голоси перехожих.

— Котра гелічна?

— Десята.

Чверть на одинадцятю, пів на одинадцятю... Едді ледве стримувався, щоб не закричати.

— Попередись мене, коли буде за десять одинадцятя.

Найбільше він боявся, щоб його не змусили іти туди. Якби Джіно не втік, то, може, Філ послав би його?

— Котра година, синку?

— Без двадцяти.

— Люди вже вирушили.

Значить, Едді не поїде з ними. Він уже нічого не розумів. Але він тепер знав, що його збиралися використати для чогось важливішого.

— Ти добре зробиш, якщо вип'єш чарку-дві.

— Я й так забагато випив.

— І все-таки випий ще.

Едді уже втратив рештки волі і підкорився, запитуючи себе, чи не занудить його потім, як на початку дня.

— Ти знаєш номер телефону Фелічі?

— Він у довіднику. Я бачив сьогодні вранці.

— Пошукай.

Він знайшов. Йому здавалося, що він дивиться на себе з якоїсь відстані, немов у сні. Всесвіт наче втратив для нього свою матеріальність. Не було вже ні Аліси, ні Крістіни, Амелії, Бейб — нічого, крім чогось схожого на тунель, якому не видно кінця і по якому він іде навпомацки.

— Вже час?

— Без одної хвилини.

— Попроси, щоб тебе з'єднали з будинком Фелічі.

— Що ж я скажу?

— Скажеш Тоні, щоб він вийшов на дорогу до хлопців. Сам один. Без зброї. На нього чекатиме машина.

Груди Едді так стиснуло, що він насилу перевів подих.

— А якщо він відмовиться? — витиснув він з себе.

— Ти сказав, що він любить свою дружину.

— Так.

— От ти й повтори це йому. Він зрозуміє.

Майк спокійнісінько сидів у своєму кріслі, тримаючи в одній руці сигару, а в другій газету, більше ніж будь-коли схожий на суддю з кінофільму. Едді майже не усвідомлював, що робить, коли зняв трубку і пробелькотів номер Фелічі.

Незнайомий голос на іншому кінці провода відповів:

— Номер шістнадцять шістдесят два слухає. Хто біля телефону?

Едді невідривно дивився на чоловіка в білому, ледве розуміючи, що говорить:

— Я брат Тоні. Мені треба сказати йому щось дуже важливе.

На другому кінці провода мовчали. Марко Фелічі, напевно, вагався. Раптом почувся якийсь шерех, і Едді зрозумів, що Тоні, здогадавшись, у чому річ, взяв трубку сам.

— Слухаю,— сухо промовив Тоні.

Едді ще нічого не надумав. Його розум не брав участі в тому, що відбувалось.

— Вони на тебе чекають.

— Де?

— Метрів за двісті на дорозі. Там стоїть машина. Не було ніякої потреби щось до цього додавати.

— Мабуть, якщо я не вийду до них, вони візьмуться за Нору?

Едді мовчав.

— Відповідай.

- Так.
- Гарзд.
- Ти йдеш?

Мовчанья. Майк непорушно втупив у Едді очі. Едді повторив:

- Ти йдеш?
- Не бійся.

Знову пауза, але недовга.

- Прощай!

Едді хотілося щось сказати, але він не знав що. Подивився на руку, в якій тримав трубку. Телефон мовчав.

Майк витяг нову сигару і, задоволено зітхаючи, пробурмотів:

- Я так і знав.

РОЗДІЛ ДЕВ'ЯТИЙ

Більше від Едді нічого не вимагали. Ніколи й нічого важкого.

Ніч закінчилась так само, як закінчуються із сходом сонця всі ночі від самого сотворіння світу. Він зустрів світанок у Каліфорнії, а схід сонця над Арізонською пустелею спостерігав з захмарних висот, з літака, у який його посадили о третій ранку. І, так само, як Боб це зробив у Туксоні, йому в кишеню поклали плескату пляшку.

Він не доторкнувся до неї. В той час, коли літак ішов на першу посадку, Сідней Даймонд і його супутник повинні були бути вже на околиці Лос-Анжелоса.

На одній з зупинок Едді вийшов на кілька хвилин, але помилився й не потрапив до свого літака. Літак

полетів, і Едді о другій дня залишився в якомусь третьорозрядному аеропорту. Незабаром вдарила гроза, польоти припинили, і йому довелось чекати до ночі. І лише наступного дня, вже прилетівши до штату Міссісіпі, він подзвонив до Санта-Клари.

— Це ти?

Едді чув голос Аліси, але він не викликав у нього жодних почуттів.

— Так. Як там у вас, усе гаразд?

Слова були звичні, буденні, і він говорив, майже не думаючи.

— Так. А в тебе?

— Як діти?

— Амелію я сьогодні не пустила до школи. Лікар гадає, що в неї починається кір. Якщо це так,— а ми дізнаємось про це вночі,— Крістіна теж не зможе ходити до школи.

— Анджело тобі не дзвонив?

— Ні. Сьогодні вранці я була біля крамниці. Начебто все гаразд. З'явився якийсь новий продавець.

— Знаю.

— Дзвонили з «Фламінго». Я відповіла, що ти скоро повернешся. Я правильно сказала?

— Так.

— Тебе погано чути. Можна подумати, що ти десь дуже далеко.

— Так.

Чи сказав він «так»? Він думав не про відстань між Флорідою і Міссісіпі, а про щось інше. Зрештою, він взагалі не думав.

— Коли ти будеш дома?

— Не знаю. Скоро повинен бути літак.

— Ти не подивився на розклад?

— Ще ні.

- Ти не хворий?
- Ні.
- Стомився?
- Так.
- Ти нічого від мене не приховуєш?
- Я страшенно зморився.
- То, може, відпочинь як слід упочі перед дорогою.
- Мабуть, треба поспати.

Він так і зробив. Йому вдалося дістати лише тісну кімнатку без кондиціонованого повітря, бо в місті відбувався якийсь з'їзд. У коридорах снували якісь люди з значками, з пов'язками, з приколотими до вилоги шматками картону, на яких були написані їхні прізвища.

Готель був гомінкий, але Едді, як і в Ель-Сентро, одразу ж поринув у важкий сон. Двічі чи тричі він прокидався, і щоразу його нудило від запаху власного поту, який здавався йому огидним.

Винна в цьому, безперечно, була печінка. Учора він багато пив. Він не звик стільки пити. Після повернення до Санта-Клари треба буде показатись Біллові Спенглеру, домашньому лікареві.

Коли він вийшов на залитий сонцем аеродром, в очах у нього замиготіли чорні кола. Це, мабуть, було ознакою того, що він захворів.

Едді прокинувся у незнайомій кімнаті, і йому раптом схотілося заплакати. Ніколи ще він не почував себе таким стомленим, стомленим смертельно, до того, що якби він був на вулиці, то ліг би просто на тротуарі, під ногами перехожих.

Йому до сліз хотілося, щоб хтось його пожалів, сказав кілька втішних слів, поклавши на чоло йому прохолодну руку. Та не було нікого, хто міг би це зробити. І ніколи не буде. Завтра або післязавтра, коли він

наважиться повернутись, Аліса ніжно порадить йому відпочити.

Вона завжди була ніжна до нього. Але не знала його. Він ніколи нічого їй не говорив. Вона думала, що він сильний, що нічия підтримка йому не потрібна.

Едді не зрозумів, чого приїжджав у Санта-Клару Джіно. Він ще й досі не був певний, що все розуміє, але неясно здогадувався, що брат приїхав зробити йому щось подібне до попередження.

Так чому ж він не висловився ясніше? Чи, може, він недовіряв йому?

Обидва брати ніколи йому недовіряли. Слід було б їм якось пояснити...

Але як? Що пояснювати?

Едді пішов прийняти душ і помітив, що починає товстіти. У нього з'явилися навіть пухкенькі груди, як у дванадцятирічної дівчинки.

Він поголився. Як і останнього ранку в Санта-Кларі, порізавав родимку. На щастя, він завжди возив з собою кровоспинний олівець.

Йому довелось майже годину чекати, поки випрашують костюм. Повнісіньку пляшку віскі він жбурнув у кошик для паперів.

Байдуже, що інші не розуміють його. Сід К'юбік знає, що він зробив усе, що повинен був зробити. Коли Майк подзвонив йому о пів на першу ночі і сказав, що все закінчено, К'юбік сам підійшов до апарата і промовив:

— Скажи Едді, що він молодець.

Майк цього не вигадав, Сід так і мав сказати:

— Скажи Едді, що він молодець.

Якщо Філ був тоді в кімнаті, в нього, напевно, як завжди, огидно сіпнулися губи.

— Скажи Едді...

Він навмисне не повідомив Алісу про точний час свого прибуття. Взявши на аеродромі таксі, він наказав спочатку їхати до крамниці.

Анджело, як завжди, поспішав йому назустріч.

— Як справи, хазяїне?

— Добре, Анджело.

Для нього все навколо ще лишалось тьмяним, безбарвним, без смаку, майже без життя.

А може, все буде, як колись? Як приємно прозвучало в устах Анджело це слово:

«Хазяїне...»

Які перешкоди треба було йому подолати, щоб пройти шлях від бруклінської крамнички — аж сюди!

ПІСЛЯСЛОВО

Сучасна французька література знає не багато імен, які могли б суперничати щодо популярності з ім'ям Жоржа Сіменона. Численні твори цього обдарованого письменника,—а він написав їх уже близько ста сімдесяти,—відомі далеко за межами його батьківщини. Ця велика популярність Сіменонових романів обумовлена глибоким гуманізмом, щирим співчуттям простій людині, гарячою любов'ю до життя, без якої неможлива справжня літературна творчість, безперервними пошуками правди в поєднанні з мистецьким володінням пером та вмінням письменника будувати гостру, напружену інтригу, в якій немає нічого штучного.

Видатний французький літератор і прогресивний діяч Еммануель Д'Астье де ля Віжері зазначає, що «Жорж Сіменон вивчає своїх героїв подібно до біолога, закоханого в життя і сповненого поваги до всього живого. Він хоче зрозуміти, що в них «не йде як слід», ретельно їх аналізує і ставить діагноз з усією необхідною обережністю, але не дозволяє собі узагальнювати і не бере на себе роль ні політика, ні соціолога. Проте його твори, завдяки своїй об'єктивності, є найбагатшим матеріалом для філософів і моралістів».

Сіменон не малює широких епічних полотен; в центрі його уваги—одна людина або невелика група людей з усіма їхніми турботами, тривогами й злигоднями. Змалюванням цих людей, спустошених і знедолених у суспільстві, де панують гроші, письменник під-

водить читача до думки про безперспективність та моральне зvirіднення цього суспільства. Але він не поспішає поставити крапку над «і», полишаючи це на читача.

Так само робить Сіменон і в романі «Брати Ріко», побудованому на матеріалах американського життя. Він розповідає про трагічну долю родини Ріко, розповідає нібито спокійно, стримано, з позицій холодного спостерігача. Але останні рядки роману дають читачеві змогу зрозуміти, що його автор зовсім не був безстороннім оповідачем, що він пристрасно протестує проти потворного способу життя, породженого культом грошей. Треба сказати, що автор якийсь час жив у Сполучених Штатах і досить близько познайомився з деякими фактами горезвісного «американського способу життя». Це, безсумнівно, допомогло йому надати своєму романові особливої промовистості й переконливості, зберегти в ньому свіжість і безпосередність вражень, що їх справила на Сіменона сучасна Америка. Під час роботи над твором Сіменон, очевидно, мав у своєму розпорядженні величезний фактичний матеріал про злочинну діяльність гангстерських монополій, котрі виникли в гарячкові роки «сухого закону» спочатку як підпільні трести по виробництву, контрабанді і продажу алкогольних напоїв, а потім досягли масштабів справжніх комбінатів злочинності. У цих організаціях, породжених монополістичним капіталом, з такою самою закономірністю, як занедбану рану вражає гангрена, існує твердий, бездоганно регламентований і підтримуваний найжорстокішими методами «порядок», про який так часто і побожно згадує головний герой роману Едді Ріко. Гангстерська монополія мало чим відрізняється від будь-якої промислової чи банківської монополії; різниця між ними лише в тому, що вони мають іншу «галузеву спеціалізацію». Гангстерські трести зосере-

джують у своїх руках контроль та організацію в широких масштабах,— іноді навіть у масштабах всієї країни,— різних азартних ігор, лотерей, збирання ставок на спортивних змаганнях, посередництво при укладанні різних парі, контрабанду, злісний шантаж і просто шантаж, купівлю і продаж краденого, підготовку та використання кадрів злочинців і т. ін. Як і всяка монополія, гангстерська «організація» має свою сталу ієрархію, яка дещо нагадує «табелю про ранги», хоч і не має спеціальних термінів для визначення чинів та звань. Субординація тут жорстока й сувора. Нижчий виконує будь-які накази вищого, навіть убиває рідного брата. Дисципліна залізна і невблаганна, найменше її порушення карається одразу ж і без вагань. Кара єдина — смерть.

Сіменон у романі «Брати Ріко» не береться докладно аналізувати й описувати структуру та форми організації гангстерських монополій в США. Але він подає таку страшну і різючу картину всемогутності гангстерської «організації», що читач дістає досить повне уявлення про всю жахливу систему монополізованої злочинності. Гангстери діють при потуранні і часто навіть з прямою допомогою поліції. Один з героїв роману, Майкл ла Мотт, дає накази шерифові, призначає його помічників, грає певну роль навіть у місцевій політиці, на що так прозоро натякає автор. Майк, пише Сіменон, «був схожий на місцевого політика, сенатора штату, мера, а може, на боса, який керує виборчою машиною і призначає суддів та шерифів. Він міг би грати будь-яку з цих ролей у кіно, особливо у вестернах». Це не просто зовнішня схожість, Майк — цілком реальна сила в сучасній Каліфорнії. «На вулиці, мабуть, усі вітаються з ним, підходять потиснути йому руку, пишаючись своїм знайомством з великим Майком».

Едді, Джіно і Тоні — рідні брати, проте між ними й над ними стояла ця «організація» гангстерів. Вона знівечила життя братів, коли вони були ще підлітками, мов зайвий мотлох, викинула з батьківщини Джіно — професіонального вбивцю, який не наважився підняти руку на брата, вбила Тоні, бо він насмілився мріяти про чесну працю, залишила вдовою його вагітну дружину, остаточно знівечила і перетворила на морального каліку Едді Ріко.

«Люди — це моя пристрасть. Дехто колекціонує поштові марки, я колекціуюю і люблю людей!» — писав якимось Сіменон. І в книзі «Брати Ріко» ми бачимо нечисленну, але вміло підібрану колекцію людських характерів, людських душ. Те, що в ній переважають мерзенні постаті гангстерів, злочинців різних рангів, людей жорстоких і підступних, зумовлено темою твору. Однак поряд з ними і на противагу їм автор виводить образи сміливих та чесних людей, які не йшли на компроміси з власним сумлінням і зберегли чистоту серця та розуму, всупереч усьому потворному й жорстокому, що їх оточує.

А. Кисіль

ЖОРЖ СИМЕНОН
Браття Рико
(*На українском языке*)

*

Редактор *Д. С. Андрухів*
Художник *К. В. Бобровников*
Художній редактор *М. П. Вуек*
Технічний редактор *О. Г. Олешкевич*
Коректори *З. Г. Коваль, Н. М. Петрушевська*

*

Здано на виробництво 22/VIII 1961 р.
Підписано до друку 28/X 1961 р.
Формат паперу 70×108/32.
Фізичн. друк. арк. 5,25. Умовн. друк. арк. 7,35.
Обліково-видавн. арк. 7,309.
Ціна 32 коп. Замовл. 684. Тираж 48000.

*

Держлігвидав України,
Київ, Володимирська, 42.

*

4-а поліграффабрика Головополіграфвидаву
Міністерства культури УРСР,
Київ, пл. Калініна, 2.

.

.

-

- -

ЖОРЖ СИМЕНОН

БРАТИ

РІКО

32 коп.

ДЕРЖЛІТВИДАВ УКРАЇНИ •